

**ΤΕΙ ΗΠΕΙΡΟΥ
ΣΧΟΛΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ
ΤΜΗΜΑ: ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΑΙ ΕΛΕΓΚΤΙΚΗΣ**

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**ΘΕΜΑ: ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟΣ – ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΕΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ
ΣΤΟΥΣ ΝΟΜΟΥΣ ΕΥΡΥΤΑΝΙΑΣ – ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ**

ΕΙΣΗΓΗΤΗΣ: ΜΗΤΣΙΩΝΗΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ

ΣΠΟΥΔΑΣΤΕΣ:

ΚΑΖΑΚΟΥ ΔΗΜΗΤΡΑ 1310

ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΗ ΜΑΡΙΑ 1311

ΠΡΕΒΕΖΑ 2005

*Ευχαριστούμε τον εισηγητή μας κ. Μητσιώνη Δημήτριο και όλους τους
συνεργάτες και φίλους, για τη πολύτιμη βοήθειά τους.*

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Πρόλογος	2
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 – ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ	
Ιστορική αναδρομή	5
1.1 Γενικά	6
1.2 Σημασία του Τουρισμού στις Μασογειακές Χώρες	6
1.3 Κοινωνική και Πολιτιστική σημασία του Τουρισμού	8
1.4 Ο Τουρισμός στην Ελλάδα	9
1.5 Τα βασικά χαρακτηριστικά του Ελληνικού Τουρισμού	10
1.6 Η συμβολή του Τουρισμού στην Ελληνική Οικονομία	10
1.7 Μορφές Τουρισμού	12
1.7.1 Τουρισμός Αναψυχής	15
1.7.2 Επαγγελματικός Τουρισμός	18
1.7.3 Τουρισμός Υγείας	19
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 – ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟΣ	
Ιστορική αναδρομή	23
2.1 Έννοια – Γενικά	24
2.2 Βασικοί Στόχοι Αγροτικού Τουρισμού	26
2.3 Σημασία του Αγροτουρισμού	28
2.4 Η συμβολή του Αγροτουρισμού στην Οικονομική Ανάπτυξη	29
2.5 Πλεονεκτήματα και Οφέλη	30
2.6 Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξη – Ανασυγκρότησης της Υπαίθρου 2000 – 2006	31
2.6.1 Στόχος	31
2.6.2 Άξονες	32
2.7 Ε.Π. «Αγροτική Ανάπτυξη – Ανασυγκρότηση της Υπαίθρου» «Άξονας 7», «Προγράμματα Ανάπτυξης Αγροτικού Χώρου»	33
2.8 Δραστηριότητες Αγροτουρισμού	35
2.9 Αγροτουριστικοί Συνεταιρισμοί	36
2.10 Γιατί να ασχοληθούμε με τον Αγροτουρισμό;	38
2.11 Συμπεράσματα για τον Αγροτουρισμό	39

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 – ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΣΤΟ ΝΟΜΟ ΕΥΡΥΤΑΝΙΑΣ

3.1 Γενικά	42
3.2 Ο Τουρισμός στην Ευρυτανία	43
3.3 Ο Αγροτουρισμός στην Ευρυτανία	44
3.4 Δραστηριότητες στην Ευρυτανία	45
3.4.1 Καταβάσεις Ποταμών (RAFTING)	45
3.4.2 Καγιάκ (KAYAK)	46
3.4.3 Ποδήλατο Βουνού (MOUNTAIN BIKE)	47
3.4.4 Τοξοβολία	47
3.4.5 Αλεξίπτωτα Πλαγιάς (PARAPENTE)	48
3.4.6 Αναρρίχηση Βουνού	48
3.4.7 Ορειβασία – Πεζοπορία	49
3.4.8 Κυνήγι	51
3.4.9 Κατασκηνώσεις	51
3.4.10 Εκδρομές με αυτοκίνητο 4x4	52
3.4.11 Αγώνες Αυτοκινήτων	52
3.4.12 Γιορτές Δάσους	53
3.4.13 Σκι (Χιονοδρομικό Κέντρο Καρπενησίου)	53
3.4.14 Ιππασία	55
3.5 Τουριστικό Προϊόν	55
3.5.1 Διαμονή	56
3.5.2 Εκκλησίες – Μοναστήρια	58
3.5.3 Μουσεία	62
3.6 Γυναικείος Αγροτουριστικός Συνεταιρισμός Λαϊκής Τέχνης «Η Ευρυτανία»	65
3.7 Δυνατότητες Ανάπτυξης Αγροτουρισμού – Συμπεράσματα	66
3.7.1 Αειφορεία	69
3.7.2 Οικοτουρισμός	69
3.7.3 Χειμερινός Τουρισμός – Χιονοδρομικό Κέντρο	69
3.7.4 Αθλητικός Τουρισμός	70
3.7.5 Συνεδριακός Τουρισμός	70
3.7.6 Τουρισμός Περιπέτειας	71
3.7.7 Ανασταλτικοί Παράγοντες Ανάπτυξης	71

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4 – ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΣΤΟ ΝΟΜΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

4.1 Γενικά	76
4.2 Ο Αγροτουρισμός στον Νομό Ιωαννίνων	76
4.3 Δίκτυα Συγκοινωνίας	78
4.3.1 Οδικό Δίκτυο	79
4.3.2 Αεροπορικό Δίκτυο	79
4.4 Διαμονή – Τουριστική Κίνηση	80
4.4.1 Αφίξεις – Διανυκτερεύσεις	80
4.4.2 Διανυκτερεύσεις Ελλήνων	81
4.4.3 Βοηθητικά Καταλύματα	81
4.4.4 Αξιολόγηση τουριστικής κίνησης του Νομού Ιωαννίνων	82
4.5 Πολιτιστικές Εκδηλώσεις	82
4.6 Φυσικό Περιβάλλον του Νομού Ιωαννίνων	82
4.6.1 Φυσικοί Πόροι	82
4.6.2 Διεθνή και Εθνικά Μονοπάτια	83
4.7 Οικισμοί	83
4.7.1 Τζουμέρκα και Ξηροβούνι	85
4.7.2 Δωδώνη και Λάκκα Σούλι	86
4.7.3 Μέτσοβο	87
4.7.4 Κόνιτσα – Κοιλάδα Καλαμά	87
4.7.5 Ζαγοροχώρια	87
4.8 Μουσεία και Εκθέσεις	88
4.9 Εκκλησίες και Μοναστήρια	89
4.10 Αρχαία Θέατρα	90
4.11 Κάστρα	91
4.12 Τζαμιά	92
4.13 Τουριστικές Δραστηριότητες	92
4.13.1 Καταβάσεις Ποταμών (RAFTING)	93
4.13.2 Διάσχιση Φαραγγιών (CANYONING)	93
4.13.3 Αλεξίπτωτο Πλαγιάς (PARAPENTE)	95
4.13.4 Σκι (Χιονοδρομικό Κέντρο)	95

4.13.5 Ορεινή Ποδηλασία (MOUNTAIN BIKE)	96
4.13.6 Ιππασία	96
4.13.7 Αναρρίχηση	97
4.13.8 Ορεινή Πεζοπορία	97
4.13.9 Τοξοβολία	98
4.13.10 Εκδρομές με 4x4	100
4.13.11 RAPPEL	100
4.13.12 KAYAK (MONORAFT)	101
4.13.13 FLYING BOX (Εναέριο Πέρασμα)	102
4.14 Τουριστικό Προϊόν	102
4.14.1 Η πόλη	103
4.15 Αγροτικός Γυναικείος Ηπειρωτικός Συνεταιρισμός Ιωαννίνων (Γ.Η.Σ)	104
4.15.1 Προϊόντα του Συνεταιρισμού	104
4.16 Δυνατότητες Ανάπτυξης : Υποδομή – Πλεονεκτήματα – Προβλήματα – Προτεινόμενες Αγορές, Συμπεράσματα	105
4.16.1 Υποδομή για την ανάπτυξη του τουρισμού στους ορεινούς όγκους της Ηπείρου	105
4.16.2 Συμπληρωματικές δράσεις	106
4.16.3 Πλεονεκτήματα	107
4.16.4 Προβλήματα	108
4.16.5 Προτεινόμενες Αγορές	110
4.16.6 Στρατηγική Μάρκετινγκ	111
4.16.7 Διαφημιστική Προβολή	112
4.16.8 Αστικό Κέντρο	113
4.16.9 Συμπεράσματα	114

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ – ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

5. Συμπεράσματα – Αξιολόγηση εργασίας	117
---------------------------------------	-----

Επίλογος

Βιβλιογραφία

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Σήμερα ο Αγροτουρισμός αποτελεί διέξοδο για την «αιφορική» τουριστική ανάπτυξη των ορεινών και μειονεκτικών περιοχών της χώρας μας.

Αυτή όμως η διαφορετική μορφή τουρισμού – ο Αγροτουρισμός – προϋποθέτει αλλά και στηρίζεται: στο σεβασμό του περιβάλλοντος, στην ανάδειξη της πολιτιστικής μας κληρονομιάς, στο σεβασμό της τοπικής αρχιτεκτονικής και τοπικής παράδοσης, στην ποιότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών, αλλά και στην παραδοσιακή Ελληνική φιλοξενία και στη φυσική ευγένεια των κατοίκων της Ελληνικής υπαίθρου.

Ακριβολογώντας, θα λέγαμε επίσημα στην κατηγορία των ήπιων μορφών τουρισμού, ο Αγροτουρισμός, αποτελώντας τρόπο ζωής και αντίληψης αποτελεί εναλλακτικό μοντέλο τουρισμού, που ανταποκρίνεται απόλυτα στις νέες διαμορφούμενες τάσεις για διακοπές γαλήνης και ηρεμίας της τουριστικής αγοράς – ζήτησης.

Όμως δεν είναι μόνο αυτό. Ο Αγροτουρισμός όπως έχει εφαρμοστεί στην Ελλάδα (αλλά και στις άλλες μεσογειακές Ευρωπαϊκές χώρες) αποτελεί ένα εργαλείο στα «χέρια» της Πολιτείας, ένα εναλλακτικό μέσο πολιτικής περιφερειακής ανάπτυξης. Κι αυτό, γιατί ο στόχος δεν είναι απλά και μόνο η δημιουργία κάποιων καταλυμάτων που θα φιλοξενούν επισκέπτες, αλλά μια ολοκληρωμένη ολόπλευρη αναπτυξιακή προσέγγιση του τόπου, με πολλαπλές παρεμβάσεις στην υποδομή, στη γεωργία, στη βιοτεχνία, στην απασχόληση στον τόπο αυτό, με παραπέρα θετικές πολλαπλασιαστικές επιπτώσεις στο εισόδημα και την εν γένει ευημερία του τοπικού πληθυσμού. Κι ακόμα συνιστά στοιχείο προσπάθειας που στοχεύει στη διατήρηση της ταυτότητας του Ελληνικού χώρου και τη μοναδικότητα του συγκεκριμένου τόπου κάτι που εκφράζεται μέσα από τη διαδικασία αναβίωσης – αναπαλαίωσης ενίσχυσης του κάθε στοιχείου που τονίζει και υποδηλώνει αυτή ακριβώς την μοναδικότητα.

Μα πάνω απ' όλα, η Πολιτεία επιχειρεί και επιδιώκει την ενεργοποίηση του ενδογενούς δυναμικού των περιοχών αυτών, την ενίσχυση της επιχειρηματικής πρωτοβουλίας σε τοπικό επίπεδο.

Σύμφωνα με τα παραπάνω και το συνδυασμό όλων αυτών, φαίνεται να οδηγεί αβίαστα τουλάχιστον για την Ελλάδα αυτή η μορφή τουρισμού: τον ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟ που δείχνει να συγκεντρώνει όλο και μεγαλύτερο ποσοστό των προτιμήσεων όχι μόνο εξειδικευμένων ομάδων ατόμων που κάνουν διακοπές (π.χ. των οικολόγων ή των φυσιολατρών), αλλά και μιας ολοένα ευρύτερης μάζας τουριστών, ανεξάρτητα από φύλο,

ηλικία, επαγγελματική ή κοινωνική τάξη.

Βεβαίως, όλα αυτά είναι σχετικά, καθώς τα πρώτα στατιστικά στοιχεία για την Ελλάδα, δείχνουν μια υπεροχή του Αγροτουρισμού στις προτιμήσεις νέων ανθρώπων.

Εν συνεχεία στο εγχειρίδιο αυτό γίνεται μια αναφορά για τον Τουρισμό, συγκεκριμένα σε μία όπως αναφέρθηκε νέα ήπια μορφή τουρισμού τον «Αγροτουρισμό» που σημειώνει τα τελευταία χρόνια μια ανοδική πορεία.

Τέλος αναφερόμαστε στον Αγροτουρισμό για την περιοχή της Ευρυτανίας και την περιοχή των Ιωαννίνων τον τόπο που γεννηθήκαμε, η γενέτειρα των γονέων μας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ

Από τους αρχαίους χρόνους διάφοροι συγγραφείς γύριζαν από τόπο σε τόπο καταγράφοντας τις εμπειρίες του ταξιδιού τους και κάνοντας με αυτόν τον τρόπο τους αναγνώστες των βιβλίων τους, μετόχους της εμπειρίας τους. Οι συγγραφείς αυτοί ονομάστηκαν περιηγητές.

Στους περιηγητές αυτούς χρωστάμε σημαντικότερες πληροφορίες – γνώσεις για τον αρχαίο κόσμο π.χ. Στράβων, Πausανίας κ.α. Τα ταξίδια σ' άλλους τόπους μάγευαν τα ανήσυχα πνεύματα σ' όλες τις εποχές της Ιστορίας. Οι διηγήσεις των περιηγητών διέσωσαν πλήθος πληροφοριών για τα ήθη τα έθιμα, την κοινωνική, την πολιτική και πολιτιστική κατάσταση των τόπων που επισκέφθηκαν.

Ο τουρισμός όπως περίπου τον γνωρίζουμε σήμερα άρχισε να διαμορφώνεται στον εικοστό αιώνα. Η κατοχύρωση του ωραρίου εργασίας και ο θεσμός της άδειας στους εργαζόμενους με μισθωτή σχέση εργασίας η δημιουργία δηλαδή «ελεύθερου χρόνου» αποτέλεσε το ουσιαστικό υπόβαθρο ανάπτυξης του τουρισμού.

Όμως η πραγματική επανάσταση στον τουρισμό έγινε το δεύτερο ήμισυ του εικοστού αιώνα, μετά τον Β' Παγκόσμιο πόλεμο. Η διάδοση του αυτοκινήτου ως μέσου μετακίνησης προσώπων για λόγους αναψυχής, έδωσε πλέον την δυνατότητα στον καθένα με λογικό κόστος να κάνει πραγματικότητα το πάλαι ποτέ όνειρο της επίσκεψης άλλων τόπων.

Οι περιηγητές έγιναν τουρίστες, τα σημειωματάρια αντικαταστάθηκαν από τις φωτογραφικές μηχανές και τα video και έτσι «γεννήθηκε» ο τουρισμός που έχει εξελιχθεί στην «βαριά βιομηχανία» ολόκληρων περιοχών ακόμα και κρατών, από τον οποίο αποκομίζουν δηλαδή το μεγαλύτερο μέρος του εισοδήματός τους, συνυπολογίζοντας βεβαίως και τις συναφείς με αυτόν δραστηριότητες π.χ. την διάθεση των τοπικών προϊόντων και α' γένους τομέα, την ενίσχυση της τοπικής βιοτεχνίας.

Αν και η ταχύτατη εξέλιξη της τεχνολογίας με την εικονική πραγματικότητα – virtual reality, έχει δώσει την δυνατότητα να «ταξιδεύουμε» σε μακρινούς τόπους από την καρέκλα του υπολογιστή μας, ακόμα - ακόμα να «μυριζόμαστε» την ουρά του ωκεανού, εν τούτοις η σωματική μετακίνηση μας εξακολουθεί να μας συναρπάζει και να μας είναι απόλυτα απαραίτητη γιατί ο «μέσα άνθρωπος» δεν αναπαύεται και δεν «γεμίζει τις μπαταρίες» του εικονικά αλλά μόνον πραγματικά.

1.1 ΓΕΝΙΚΑ

Ο τουρισμός αποτελεί ένα αυτοδύναμο φαινόμενο συνώνυμο της κατανάλωσης και του ελεύθερου χρόνου. Παρουσίασε μια ταχύτατη ανάπτυξη, μια εξάπλωση και μια κοινωνική αποδοχή σε παγκόσμιο επίπεδο, ώστε να θεωρείται αναπόσπαστο τμήμα της σύγχρονης καθημερινότητας. Η μορφολογία του τουρισμού μεταβλήθηκε και ο τουρισμός αναπληρώθηκε των αριστοκρατών και των εισοδηματιών μετατράπηκε σε μαζικό τουρισμό. Έτσι παρατηρήθηκε το φαινόμενο της «διεύρυνσης» των διακοπών η οποία πλέον εκδηλώνεται με τη δυνατότητα συμμετοχής και κοινωνικών ομάδων που πριν χαρακτηρίζονταν αποκλεισμένες από διακοπές και κάθε είδους τέτοιες απολαύσεις.

Οι παράγοντες οι οποίοι συνέβαλαν στη μαζικοποίηση του τουρισμού και προήλθαν μέσα από μια σειρά κοινωνικό – πολιτικό – οικονομικών αλλαγών είναι οι ακόλουθοι:

- Πολλαπλασιασμός των ταξιδιωτικών οργανώσεων με τη δημιουργία μεγάλων ταξιδιωτικών οργανώσεων.
- Δημιουργία τουριστικής νομοθεσίας.
- Αύξηση του εισοδήματος και του ελεύθερου χρόνου και αστικοποίηση του πληθυσμού
- Ανάπτυξη της αυτοκινητοβιομηχανίας και μείωση του κόστους ταξιδιού.
- Πολλαπλασιασμός των τουριστικών προϊόντων.
- Βαθμιαία προσαρμογή των τουριστικών καταλυμάτων στις μεταβολές της ζήτησης.
- Η σύγχρονη διάσταση του τουρισμού και η ενσωμάτωσή του στο κοινωνικό – οικονομικό σύστημα μιας πληθώρας χωρών αποτελεί φυσικό επακόλουθο της εξελεγκτικής του πορείας, καθώς και μιας ακολουθίας φάσεων που διάνυσε από την αρχαιότητα μέχρι σήμερα.

1.2 ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ & ΤΙΣ ΜΕΣΟΓΕΙΑΚΕΣ ΧΩΡΕΣ

Η οριζόντια διάσταση του τομέα του τουρισμού αποτέλεσε και αποτελεί αντικείμενο εκτεταμένων αναλύσεων τόσο εκ μέρους της επιτροπής, όσο και εκ μέρους όλων των άλλων κοινοτικών οργάνων κατά την κατάρτιση προγραμμάτων και κοινοτικών ενεργειών υπέρ του τουρισμού. Πράγματι πολυάριθμες είναι οι διασυνδέσεις που υφίστανται μεταξύ του τομέα του τουρισμού και όλων των υπόλοιπων τομέων της κοινωνικοοικονομικής

δραστηριότητας.

Ο τουρισμός επηρεάζεται και επηρεάζει άμεσα από πολλούς από αυτούς τους τομείς και αυξάνει σε μεγάλο βαθμό το δυναμικό τους. Συνεπώς τα μέτρα και οι δραστηριότητες της Κοινότητας σε όλους τους τομείς λαμβάνουν υπόψη τα προβλήματα, τις ανάγκες και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του τομέα του τουρισμού.

Ο τουρισμός γενικότερα υπολογίζεται ότι αντιπροσωπεύει το 5-7% του ΑΕΠ στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Το μερίδιο της Ευρώπης στον παγκόσμιο τουρισμό μειώνεται. Οι περισσότεροι παράγοντες στους οποίους οφείλεται η κάμψη αυτή δεν εμπίπτουν στα πλαίσια των καθηκόντων των φορέων χάραξης πολιτικής να επανορθώσουν μια κατάσταση και αποτελούν συνδυασμό οικονομικής ανάπτυξης και παραγόντων κατανομής του εισοδήματος, τόσο στην Ευρώπη όσο και σε άλλα μέρη του κόσμου.

Μεταξύ των κρατών μελών η ανάπτυξη ήταν ταχύτερη στην Πορτογαλία με δεύτερη την Ισπανία.

Ωστόσο η αξία πραγματικών εσόδων στην Ελλάδα σημείωσε ουσιαστική κάμψη, ενώ η ανάπτυξη του διεθνούς τουρισμού εξακολουθούν να είναι μεγάλες στις περισσότερες χώρες. Οι δαπάνες για διεθνή τουρισμό αυξάνονται ταχύτερα στα κράτη – μέλη του Νότου, καθώς όλο και περισσότερα άτομα φθάνουν σε επίπεδα εισοδήματος όπου είναι οικονομικά εφικτό ένα ταξίδι στο εξωτερικό.

Στα πλαίσια αυτά οι πιο «πεπειραμένοι» τουρίστες αναζητούν νέους τρόπους προορισμού και παίρνουν διακοπές μεγαλύτερης διάρκειας. Ήδη οι επιπτώσεις σε πολλούς παραδοσιακούς τρόπους προορισμού στη Μεσόγειο είναι ήδη εμφανείς.

Στα υπόλοιπα χαρακτηριστικά του τουρισμού που αναμένεται να αλλάξουν στο προσεχές μέλλον συγκαταλέγονται τα εξής:

Συχνότερες, σύντομης διάρκειας διακοπές κατά τη νεκρά περίοδο.

Ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών τουρισμού.

Δεύτερες διακοπές, καθώς επίσης και συντόμευση της διάρκειας των κύριων διακοπών, αλλαγές που επιτρέπουν και οι δύο τον καλύτερο εποχιακό καταμερισμό των αφίξεων.

Διακοπές αυξανόμενης διάρκειας από κατοίκους των χωρών του Βορρά στη Νότια Ευρώπη.

Έμφαση στο κατά πόσο οι διακοπές «αξίζουν τα λεφτά τους». Οι τουρίστες θα καθίστανται όλο και περισσότερο απαιτητικοί και διατεθειμένοι να δαπανήσουν παραπάνω χρήματα, με την με την προϋπόθεση όμως η ποιότητα των υπηρεσιών των καταλυμάτων, της τροφής, του φάσματος δραστηριοτήτων, της καθαριότητας και του γενικού περιβάλλοντος να

είναι υψηλότερη. Η αυξανόμενη δημοτικότητα των διακοπών με δραστηριότητες και η τάση προς διακοπές υψηλότερης ποιότητας που «να αξίζουν περισσότερο τα λεφτά τους» προσφέρουν στις περιοχές που σκοπεύουν στην τουριστική τους ανάπτυξη σημαντικές δυνατότητες να αυξήσουν την «προστιθέμενη αξία» από τον τουριστικό τομέα. Η αύξηση της «προστιθέμενης αξίας» θα πρέπει να συνοδεύεται από τη διατήρηση ενός σχετικά υψηλού επιπέδου ικανοποίησης.

1.3 ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

Οι κοινωνικές και πολιτιστικές επιδράσεις του τουριστικού φαινομένου έχουν διττή μορφή. Το γεγονός ότι τουρίστες και ντόπιοι με διαφορετικά πολιτιστικά βιώματα συναντιούνται, έχει ως αποτέλεσμα τη μεταβολή των πολιτιστικών αξιών. Η μεταβολή αυτή είναι κυρίως θετική, συμπεριλαμβάνονται όμως και κάποια αρνητικά στοιχεία. Στο πλαίσιο λοιπόν των αλλαγών που προκύπτουν, λόγω του τουρισμού παρατηρούνται τα ακόλουθα:

Πολιτιστική αναγέννηση: ο τουρισμός συμβάλλει στη διατήρηση της πολιτιστικής κληρονομιάς με πολλούς τρόπους. Πολλά μνημεία σώθηκαν χάρη στη σημασία τους για τον τουρισμό.

Επίδειξη και πολιτιστική υποβάθμιση: ο τουρισμός επιδρά σημαντικά στη συμπεριφορά των νέων και εισάγει το στοιχείο του μιμητισμού, το οποίο προέρχεται από την οικονομική υπεροχή των τουριστών, ενώ ταυτόχρονα προκαλεί την εξασθένηση του τοπικού προτύπου ζωής.

Εμπορικότητα των πολιτιστικών στοιχείων: το παρελθόν, η πνευματική και πολιτιστική περιέργεια του τουρίστα για το περιβάλλον της χώρας υποδοχής οδήγησαν στην εμπορευματοποίηση των πολιτιστικών στοιχείων. Έτσι λοιπόν ο τουρισμός αναζωογόνησε τη λαϊκή τέχνη, δεδομένου ότι ένας μεγάλος αριθμός ειδών λαϊκής κατασκευάζεται για τους τουρίστες.

Διατήρηση της παραδοσιακής αρχιτεκτονικής: στο πλαίσιο των πολιτιστικών θησαυρών μπορούν να ενταχθούν η παραδοσιακή αρχιτεκτονική και η πολιτιστική μοναδικότητα του πληθυσμού της ζώνης υποδοχής

1.4 Ο ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Στην Ελλάδα ο τουρισμός παρουσιάζει σταθερή ανοδική τάση και η εξέλιξη αυτή φαίνεται ότι θα συνεχιστεί με τον ίδιο τουλάχιστον ρυθμό κατά τα επόμενα έτη. Οι αφίξεις αναμένεται να παρουσιάσουν αυξητικές τάσεις την επόμενη εξαετία (2000-2006).

Παρά τις ευνοϊκές προοπτικές, ο τομέας αυτός αντιμετωπίζει ορισμένα προβλήματα όπως:

Τον έντονο εποχικό χαρακτήρα της δραστηριότητας αυτής (κυρίως την περίοδο Ιουνίου – Σεπτεμβρίου).

Την άνιση γεωγραφική κατανομή των τουριστικών δραστηριοτήτων, με μεγάλη συγκέντρωση σε ορισμένες περιοχές (Ρόδος, Μύκονος, Πάρος κ.λ.π.), στις οποίες υπάρχει υπερβολικά μεγάλος αριθμός κλινών.

Τη χαμηλή ποιότητα του τουριστικού προϊόντος και ιδίως της στέγασης.

Με βάση τις διαπιστώσεις αυτές, οι οποίες θεωρούνται και οι πιο βασικές, η τουριστική πολιτική, έχει ως βασικό στόχο τη συνεχή βελτίωση της ποιότητας του προϊόντος, ώστε να αυξηθεί η διεθνής ζήτηση και η ποιότητα αναβάθμιση του τομέα. Οι παράγοντες που θα συμβάλλουν στη βελτίωση του τουριστικού προϊόντος συνοπτικά μπορεί να είναι:

- 1) Εκσυγχρονισμός των υφιστάμενων τουριστικών επιχειρήσεων.
- 2) Ισόρροπη ανάπτυξη ενός αριθμού νέων τουριστικών πόλων, σύμφωνα με μια ολοκληρωμένη προσέγγιση.
- 3) Αξιοποίηση της πολιτιστικής κληρονομιάς και του φυσικού περιβάλλοντος.
- 4) Ανάπτυξη εθνικού δικτύου πληροφορικής για την καταγραφή των τουριστικών πόρων.
- 5) Ενέργειες επαγγελματικής κατάρτισης και ενημέρωσης των ατόμων που ασχολούνται με τον τουρισμό.
- 6) Προβολή – Προώθηση και ενημέρωση του τουριστικού προϊόντος μέσω των ΜΜΕ, εκθέσεων, εντύπων κ.λ.π.
- 7) Εκσυγχρονισμός των μεταφορικών μέσων και των οδικών δικτύων.

Η Ελληνική πολιτεία, αναγνωρίζοντας τη σημαντικότητα του τουριστικού τομέα για την εθνική οικονομία και ευρύτερα για την Ελληνική κοινωνία και τη συμβολή του στη βελτίωση του βιοτικού επιπέδου των ατόμων, στην αύξηση του εισοδήματος και στην επαφή με άλλους πολιτισμούς, τον ενίσχυσε με την διοχέτευση στον τομέα αυτό του μεγάλου

μέρους των Ευρωπαϊκών επιχορηγήσεων.

1.5 ΤΑ ΒΑΣΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

Τα βασικά χαρακτηριστικά του Ελληνικού τουρισμού είναι:

- Τουριστική μονοκαλλιέργεια: Η ζήτηση για τη χώρα μας και τους επί μέρους προορισμούς της αφορά σε συντριπτικό βαθμό την κυρίαρχη μορφή οργανωμένης ζήτησης για «Ήλιο και θάλασσα». Οι ειδικές ή εναλλακτικές μορφές τουρισμού αποτελούν μεσοπρόθεσμα «αγορές θύλακες» που διακινούν μικρά μεν πλην όμως ενδιαφέροντα από τη σκοπιά της οικονομικής απόδοσης μεγέθη/
- Μέση διάρκεια παραμονής: Η διάρκεια παραμονής των αλλοδαπών τουριστών ποικίλλει ανάλογα με το σκοπό του ταξιδιού και την περιοχή του προορισμού του. Η μέση διάρκεια των διακοπών αλλοδαπών στα Ελληνικά θέρετρα είναι 15 ημέρες, ενώ η μέση διάρκεια παραμονής τους σε ξενοδοχειακά καταλύματα είναι 6 ημέρες.
- Εποχικότητα ζήτησης: Η εξ' αλλοδαπής τουριστική κίνηση εμφανίζει υψηλό βαθμό χρονικής συγκέντρωσης και κατεύθυνσης κυρίως σε προορισμό τους. Η μέση διάρκεια των διακοπών μαζικού παραθεριστικού τουρισμού. Η τουριστική αιχμή ενισχύεται τα τελευταία χρόνια και αυτό οξύνει ακόμα περισσότερο τα προβλήματα ανταπόκρισης των υποδομών.

Η εποχική λειτουργία χαρακτηρίζει και την υπόλοιπη τουριστική προσφορά των συμπληρωματικών τουριστικών επιχειρήσεων εστίασης.

1.6 Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

Σύμφωνα με τις εκτιμήσεις του Παγκοσμίου Οργανισμού Τουρισμού μέχρι το 2020 οι αφήξεις στις χώρες δέκτριες του τουρισμού θα αναθέσουν σε 1,6 δισεκατομμύρια και τα συναλλαγματικά έσοδα θα φτάσουν 2 τρισεκατομμύρια δολάρια ΗΠΑ (W.T.O 2000).

Παραδοσιακά το ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών της χώρας μας είναι ελλειμματικό, ενώ αντίθετα το ισοζύγιο των άδηλων συναλλαγών είναι πάντα πλεονασματικό και καλύπτει μέρος του ελλείμματος.

Τα έσοδα από τον τουρισμό κατέχουν την πρώτη θέση στο σύνολο των συναλλαγματικών εσόδων της χώρας και ακολουθούν τα έσοδα από εξαγωγές βιομηχανικών

και βιοτεχνικών προϊόντων

Ο τουρισμός είναι μια σημαντική βιομηχανία της Ελλάδος με πολλές προοπτικές ανάπτυξης.

Ο ετήσιος τζίρος συμμετέχει με περίπου 15% ποσοστό στο ΑΕΠ, από 4% που ήταν 1981. Τα έσοδα από τουριστικές υπηρεσίες στην Ελλάδα έχουν σημειώσει θεαματική άνοδο τα τελευταία 30 χρόνια. Σε τρέχουσες τιμές η κατά κεφαλή τουριστική δαπάνη αποτελείται από δαπάνες διαμονής, διατροφής, αναψυχής, διασκέδασης, μετακινήσεις, ψώνια και λοιπές τουριστικές δαπάνες. Το μεγαλύτερο μέρος της δαπάνης (40%) προορίζεται για διαμονή του διατροφή.

Μετά το 1985 οι τουριστικές δαπάνες σταδιακά αυξάνονται καθώς γίνονται και οι πρώτες συστηματικές προσπάθειες για αναβάθμιση του τουριστικού προϊόντος. Ωστόσο η Ελλάδα εξακολουθεί να θεωρείται χώρα φιλοξενίας τουριστικών χαμηλής εισοδηματικής στάθμης.

Οι ρυθμοί ανάπτυξης των αφίξεων τα τελευταία χρόνια σε σχέση με τα προηγούμενα θεωρούνται αρκετά εντυπωσιακό γεγονός που επιβεβαιώνει ότι με λίγη προσοχή και προγραμματισμό ο τουρισμός θα αυξηθεί σημαντικά. Βοηθώντας έτσι και στην καταπολέμηση της ανεργίας, αλλά και στην αύξηση των ετήσιων εσόδων που έχει η χώρα μας από τον τουρισμό.

Εξάλλου η τουριστική βιομηχανία δημιουργεί με άμεσο και έμμεσο τρόπο νέες θέσεις εργασίας σε επιχειρήσεις που προσφέρουν καταναλωτικές υπηρεσίες τουρισμού: ξενοδοχεία, αεροπορικές εταιρείες, ενοικιαζόμενα δωμάτια, τουριστικά γραφεία, κ.α. και έτσι στηρίζουν την τοπική και εθνική απασχόληση.

Επιπρόσθετα αυξάνει έμμεσα την απασχόληση και σε όλους εκείνους τους κλάδους που στηρίζουν η προμηθεύουν τους παραπάνω τομείς, όπως είναι η γεωργία, η μεταποίηση, οι επιχειρήσεις που προσφέρουν υπηρεσίες κοινής ωφέλειας.

Αναμφίβολα δημιουργεί θέσεις εργασίας για το τμήμα του εργατικού δυναμικού που αποτελεί «τον σκληρό πυρήνα» της ανεργίας (νεαρά άτομα, γυναίκες, ανειδίκευτα άτομα κ.α.). οι άνεργοι που απορροφούνται από τον τουρισμό προέρχονται κατά 70% από όχι τουριστικά επαγγέλματα, γεγονός που δείχνει τη σημασία του τουρισμού ως τομέα απορρόφησης ανέργων.

Πιο συγκεκριμένα, τα τουριστικά καταλύματα απασχολούν 97.000 άτομα, τα ενοικιαζόμενα δωμάτια 40.000 άτομα, το εξω-ξενοδοχειακό τμήμα της τουριστικής αγοράς

απασχολεί 301.000 άτομα, ενώ στους αμέσως συνδεδεμένους κλάδους με τον τουρισμό 463.000 άτομα.

Συνυπολογίζοντας και τις έμμεσες επιπτώσεις που έχει ο τουρισμός σε άλλους κλάδους οικονομικής δραστηριότητας αριθμοί των απασχολουμένων άμεσα και έμμεσα ανέρχεται σε 695.000 άτομα. Είναι φανερό λοιπόν, ότι ο τουριστικός τομέας δημιουργεί νέες θέσεις εργασίας, ιδιαίτερα σημαντικό αν ληφθεί υπ' όψη το υψηλό ποσοστό ενέργειας που συνεπώς διευρύνεται στο παγκόσμιο επίπεδο.

Με βάση το χρόνο λειτουργίας των διαφόρων κατηγοριών καταλυμάτων υπολογίζεται ότι μόνο το 35% των απασχολουμένων σ' αυτά εργάζεται σε ετήσια βάση, το 40% από έξι έως οκτώ μήνες και το υπόλοιπο 25% τρεις μήνες.

Η Ελληνική εμπειρία έχει δείξει ότι οι Περιφέρειες που έχουν σημειώσει αξιόλογη τουριστική ανάπτυξη έχουν πληγεί λιγότερο από την ανεργία.

Η διαπίστωση αυτή έχει ιδιαίτερη σημασία για τη χώρα μας όπου η γεωμορφολογία του Ηπειρωτικού χώρου και ο νησιωτικός χαρακτήρας της κάνουν δύσκολη την ανάπτυξη του δευτερογενούς τομέα. Έτσι δεν είναι τυχαίο το γεγονός ότι η τουριστική ανάπτυξη των νησιωτικών και παραθαλάσσιων περιοχών αποτέλεσε τη μοναδική πηγή οικονομικής ανάπτυξης και συνέβαλε μάλιστα στη συγκράτηση του πληθυσμού και σε κάποιο βαθμό βοήθησε και την παλιννόστηση. Επιπρόσθετα βοήθησε και στη δραστηριοποίηση παραγωγικών μονάδων που δρουν συμπληρωματικά με τον τουρισμό.

1.7 ΜΟΡΦΕΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

Μορφές τουρισμού προσδιοριζόμενες από τον παράγοντα «Λόγος (σκοπός) Τουριστικού Ταξιδιού».

Οι κυριότεροι λόγοι για τους οποίους κάνουν οι άνθρωποι τουρισμό είναι αυτοί που αναφέρθηκαν στον ορισμό του τουρισμού, αλλά και άλλοι πρόσθετοι που στην πλειονότητά τους ταξινομούνται με τις εναλλακτικές μορφές τουρισμού που προσδιορίζουν, όπως παρακάτω:

- Ανάπλαση – Αναψυχή – Ψυχαγωγία	Σπουδαστικός
- Περιήγηση	Περιηγητικός
- Μόρφωση – Εκπαίδευση	Εκπαιδευτικός

- Σπουδές
- Άσκηση – Αθλοπαιδεία
- Περιπάτημα
- Θεραπεία – Λόγοι υγείας
- Ιαματικά λουτρά
- Θρησκεία
- Επάγγελμα
- Συμμετοχή σε συνέδρια
- Επίσκεψη ή συμμετοχή σε έκθεση
- Παρακίνηση εργαζομένων
- Περιπέτεια, συμμετοχή σε extreme games
- Επίσκεψη πόλεων
- Επίσκεψη πολιτιστικών κέντρων
- Επίσκεψη φυτικών τοπίων
- Απόκτηση γνώσεων για τη φύση
- Επαφή με το περιβάλλον
- Φιλοξενία
- Επιστροφή στις ρίζες
- Γαμήλιο ταξίδι
- Γνωριμία με τους αγρότες και την αγροτική ζωή
- Απόλαυση του Χειμώνα
- Απόλαυση του Θέρους
- Απόλαυση της θάλασσας
- Παρατήρηση πουλιών, χλωρίδας – πανίδας
- Κυνήγι
- Κυνήγι άγριων ζώων
- Κολύμπι – μαύρισμα – παράκτια παιχνίδια – φλερτ

Σπουδαστικός
 Αθλητικός χειμερινών σπόρ, ορειβατικός
 Περιπατητικός
 Θεραπευτικός – τουρισμός υγείας
 Ιαματικές
 Θρησκευτικές
 Επαγγελματικός
 Συνεδριακός
 Εκθεσιακός
 Τουρισμός κινήτρων
 Τουρισμός περιπέτειας,
 Τουρισμός μεγάλων συγκινήσεων.
 Αστικός
 Πολιτισμικός
 Φυσιολατρικός
 Φυσιογνωστικός
 Περιβαλλοντικός ή Οικοτουρισμός
 Τουρισμός Φιλοξενίας
 Τουρισμός επιστροφής στο παρελθόν
 Τουρισμός Νεονύμφων
 Αγροτουρισμός
 Χειμερινός
 Θερινός
 Τουρισμός παραχείμασης
 Τουρισμός παρατήρηση πουλιών
 χλωρίδας – πανίδας
 Κυνηγετικός
 Τουρισμός σαφάρι
 Παράκτιος ή τουρισμός των 4 s
 (sea, sun, sand, sex)

- Γυμνισμός	Γυμνιστές
- Συμμετοχή στο τουριστικό μπούγιο	Μαζικός τουρισμός
- Έρωτας , εκμαυλισμός	Ερωτικός τουρισμός
- Τεμπελιά – ξενοιασιά – χαλάρωση απομόνωση	Τουρισμός switch off ή relax
- Επίσκεψη κοσμοπολίτικων κέντρων	Κοσμοπολίτικος
- Αγορές κατά τη διάρκεια εκπτώσεων	Τουρισμός αγορών
- Ικανοποίηση Τουριστικών συμπλεγμάτων	Τουρισμός που ικανοποιεί το κάθε σύμπλεγμα
- Ικανοποίηση προσωπικών αναγκών	Όλες οι μορφές τουρισμού
-Αποφυγή αστικού Περιβάλλοντος	Τουρισμός Υπαίθρου, Αγροτουρισμός

Ο τουρισμός έχει αγκαλιάσει όλες τις μορφές – δραστηριότητες της ζωής μας. Οτιδήποτε μας προκαλεί το ενδιαφέρον, μπορεί να γίνει αντικείμενο τουριστικής εκμετάλλευσης. Πολλές είναι οι δραστηριότητες των ανθρώπων που μπορούν να ενταχθούν σε πλαίσια κάποιας μορφής αξιοποίησης με απώτερο στόχο την αποκομιδή «κέρδους».

Η ανάλυση των επιμέρους κινήτρων που ενεργοποιούν τα άτομα να συμμετέχουν στις τουριστικές μετακινήσεις και να καταναλώνουν τα ετερογενή τουριστικά προϊόντα που τους προσφέρονται στο εσωτερικό μιας χώρας ή στο εξωτερικό, μας δίνει τη δυνατότητα να ταξινομήσουμε τον τουρισμό σε μεγάλες κατηγορίες.

Έτσι διακρίνουμε τις παρακάτω τρεις μεγάλες και συνήθεις κατηγορίες:

1. Τουρισμός αναψυχής:
 - Πολιτιστικός τουρισμός
 - Αθλητικός τουρισμός
 - Θρησκευτικός τουρισμός
 - Τουρισμός Υπαίθρου (Αγροτουριστικός-Γεωργικός τουρισμός)
 2. Επαγγελματικός τουρισμός:
 - Συνεδριακός τουρισμός
 - Τουρισμός εκθέσεων
 - Τουρισμός κινήτρων
 3. Τουρισμός Υγείας:
 - Ιαματικός τουρισμός
 - Θερμαλιστικός τουρισμός
- Θεραπευτικός τουρισμός

1.7.1 ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΑΝΑΨΥΧΗΣ

- Πολιτιστικός Τουρισμός

Ο Πολιτιστικός τουρισμός είναι η εναλλακτική μορφή τουρισμού που έχει σαν κύρια τουριστική δραστηριότητα την επαφή, γνωριμία, γνώση και απόλαυση του πολιτιστικού πολιτισμού των τουριστικών προορισμών και την συμμετοχή σε ή την παρακολούθηση διαφόρων πολιτιστικών εκδηλώσεων.

Συγκεκριμένα η τουριστικοπολιτιστική δραστηριότητα εκδηλώνεται με:

- Επισκέψεις σε μουσεία, αρχαιολογικούς χώρους, ιστορικά μνημεία, πινακοθήκες, βιβλιοθήκες, αίθουσες τέχνης, παραδοσιακούς οικισμούς, αξιοθαύμαστες φυσικές περιοχές, διάφορα ιδρύματα, μοναστήρια κ.λ.π.
- Παρακολουθήσεις συναυλιών, θεατρικών παραστάσεων, όπερας, επιδείξεων παραδοσιακών χορών και τραγουδιών αναπαραστάσεων ιστορικών γεγονότων και τοπικών εθίμων, παραγωγής τοπικών προϊόντων κ.λ.π.
- Συμμετοχή σε πολιτιστικές εκδηλώσεις όπως πανηγύρια, φεστιβάλ, κοινωνικές και πνευματικές δραστηριότητες, εκδρομές, μαθήματα που αναφέρονται στον πολιτισμό, ανασκαφές, χορούς κ.λ.π.

- Αθλητικός Τουρισμός

Αθλητικός Τουρισμός είναι η εναλλακτική μορφή τουρισμού κατά τη διάρκεια της οποίας οι τουρίστες ασκούνται, γυμνάζονται, παίζουν ή αθλούνται και συγκεκριμένα επιδίδονται σε ένα ή περισσότερα αγωνίσματα του μαζικού Αθλητισμού.

Η μορφή αυτή του τουρισμού ονομάζεται ειδικότερα Αθλητικός Τουρισμός ανάπαυσης ή αναψυχής.

Όταν οι ασχολούμενοι με τον αθλητισμό (αθλητές, προπονητές, συνοδοί, βοηθητικό προσωπικό, οπαδοί) ταξιδεύουν για να συμμετάσχουν σε αθλητικούς αγώνες, αλλά προ, ενδιάμεσα και μετά τον αγώνα αναπτύσσουν τουριστικές δραστηριότητες, τότε προκύπτει η εναλλακτική μορφή του Αθλητικού τουρισμού επιδόσεων ή άμιλλας.

Η ειδικότερη αυτή μορφή τουρισμού συνυπάρχει συνήθως με το μαζικό τουρισμό και με μερικές εναλλακτικές μορφές τουρισμού και χαρακτηρίζεται από ψυχαγωγική αθλητική δραστηριότητα που εκδηλώνεται κατά τη διάρκεια των διακοπών (χρόνος

ανάπαυσης).

Τα μεγάλα Ξενοδοχεία και τα Τουριστικά Θέρετρα, πους τη χώρα μας είναι σχεδόν όλα παράκτια, διαθέτουν όλη την αθλητική υποδομή στήριξης των αθλημάτων του μαζικού, ο οποίος είναι προσιτός σε όλους σχεδόν τους τουρίστες, ανεξάρτητα από την ηλικία τους και τη σωματική τους κατάσταση.

-Θρησκευτικός τουρισμός

Η πληθώρα των θρησκευτικών γιορτών σε συνδυασμό με το πανανθρώπινο θρησκευτικό συναίσθημα και της ανάγκης εκδήλωσης του, αποτελούν το κίνητρο μετακίνησης πολλών ανθρώπων για θρησκευτικούς λόγους και αυτή η μετακίνηση βάσιμα θεωρείται τουριστική μετακίνηση, αφού συχνά συγκεντρώνει όλα τα χαρακτηριστικά ενός τουριστικού ταξιδιού. Βάσιμα επίσης μετακινούμενοι θρησκευόμενοι θεωρούνται τουρίστες της εναλλακτικής μορφής τουρισμού που ονομάζεται Θρησκευτικός Τουρισμός.

Ορισμένα αίτια του θρησκευτικού τουρισμού είναι τα παρακάτω:

■ Το πανανθρώπινο θρησκευτικό συναίσθημα το οποίο παρακινεί τους τουρίστες να μεταβαίνουν στους τόπους των θρησκευτικών εκδηλώσεων για να ικανοποιήσουν τις θρησκευτικές τους ανάγκες.

■ Η διασπορά των θρησκευτικών μνημείων – τόπων λατρείας σε διαφορετικούς τόπους όπου διαμένουν οι θρησκευόμενοι.

■ Ο χαρακτηρισμός των μεγάλων χριστιανικών γιορτών σαν ημερών αργίας, γεγονός που επιτρέπει στους εργαζόμενους να απομακρύνονται από τις εργασίες τους, όπως και στους γονείς με παιδιά σχολικής ηλικίας.

■ Η επιθυμία επιστροφής στις ρίζες, τάση που τα τελευταία χρόνια συνεχώς ενδυναμώνετε, που ανεξάρτητα από τα θρησκευτικά συναισθήματα, ωθεί τους ανθρώπους να γυρίσουν στους τόπους καταγωγής τους, έστω και προσωρινά, οι οποίοι και εκμεταλλεύονται συχνά τις αργίες των θρησκευτικών γιορτών για να το κάνουν.

Οι έξοδοι και μετακινήσεις, που γίνονται μέσα σε ένα θρησκευτικό εορτολογικό πλαίσιο, έχουν έντονο τουριστικό χαρακτήρα και οι μετακινούμενοι αποτελούν την τουριστική πελατεία που προτιμά τον αμιγή θρησκευτικό τουρισμό ή τον συνδυάζει με άλλες μορφές τουρισμού.

Οι θρησκευτικοτουριστικές μετακινήσεις στη χώρα μας γίνονται κυρίως κατά τις ημέρες των Χριστουγέννων, του Νέου Έτους, των Απόκριω, του Πάσχα και του Δεκαπενταύγουστου.

-Τουρισμός Υπαίθρου

Ο τουρισμός που έχει σαν τουριστικό προορισμό τις αγροτικές περιοχές παρουσιάστηκε συγκροτημένη εναλλακτική μορφή τουρισμού στις ΗΠΑ τη δεκαετία του 1960 και έχει δυο παραλλαγές.

Η πρώτη παραλλαγή ήταν εκείνη κατά την οποία οι τουρίστες είχαν κατάλυμα ένα αυθεντικό γεωγραφικό σπίτι (φάρμα ή ράντζα) ζούσαν μαζί με τους Γεωργούς, έτρωγαν μαζί τα ίδια φαγητά και συμμετείχαν ενεργώς ή σαν παρατηρητές στις γεωργικές δουλειές. Η παραλλαγή αυτή ονομάστηκε agricultural tourism, δηλαδή Γεωργικός τουρισμός.

Η δεύτερη παραλλαγή ήταν εκείνη κατά την οποία οι τουρίστες έμεναν και έτρωγαν σε ένα οργανωμένο τουριστικό κατάλυμα (Ξενοδοχεία, Ξενώνες, Θέρετρα), το οποίο βρισκόταν μέσα ή κοντά στην αγροτική περιοχή και από το οποίο μετέβαιναν στους αγρούς όπου είχαν ή παρατηρούσαν αγροτικές δραστηριότητες που δεν ήταν υποχρεωτικά μόνο γεωργικές. Η παραλλαγή αυτή ονομάστηκε Agroturism, δηλαδή Αγροτουρισμός ή Αγροτικός Τουρισμός.

Και ο Γεωργικός και ο Αγροτικός Τουρισμός αναφερόταν συχνά με ένα κοινό όνομα, αυτού του rural turism δηλαδή Αγροτικός ή εξοχικός Τουρισμός. Εξοχικός όμως στη γλώσσα μας σημαίνει και υπαίθριος και γι' αυτό συχνά συγχέονται οι έννοιες του αγροτικού, του γεωργικού και του τουρισμού Υπαίθρου.

Υπαίθριος Τουρισμός ή Τουρισμός Υπαίθρου σημαίνει την κάθε μορφή τουρισμού που εκδηλώνεται στην Ύπαιθρο. Και είναι ευρύτερη έννοια που περιλαμβάνει και τον Αγροτικό και τον Γεωργικό Τουρισμό, όπως και άλλες μορφές τουρισμού.

Ο Αγροτικός τουρισμός εκδηλώνεται στις αγροτικές περιοχές και αναφέρεται όχι μόνο στην καλλιέργεια των αγρών (Γεωργία) αλλά και σε άλλες αγροτικές δραστηριότητες. Ενώ ο Γεωργικός τουρισμός εκδηλώνεται σε αγροτικές καλλιεργήσιμες περιοχές και αναφέρεται στη Γεωργική ζωή γενικότερα.

Ο τουρισμός Υπαίθρου εκδηλώνεται εκτός από τις παραπάνω περιοχές και σε άλλες περιοχές ως π.χ. ορεινός τουρισμός, παραλίμνιος, παραποτάμιος, τουρισμός παρατήρησης της πανίδας ή χλωρίδας, ο χιονοδρομικός, ο τουρισμός Αθλημάτων Υπαίθρου (αναρριχήσεις, ιππασία, ποδηλασία, κινήγι, αιωροπτερισμός κ.λ.π) στις Υπαίθριες περιοχές που είναι κατάλληλες για αυτά τα σπορ.

Στην Ελληνική βιβλιογραφία ο όρος Γεωργικός τουρισμός δεν απαντάται. Η μορφή αυτή του τουρισμού ταυτίζεται με τον Αγροτουρισμό και οι δυο μορφές εξετάζονται

μαζί. Αυτό είναι δικαιολογημένο γιατί αν εξαιρεθεί το κριτήριο του καταλύματος, και οι δυο μορφές έχουν κοινά όλα τα άλλα προσδιοριστικά τουριστικά κριτήρια τους.

1.7.2 ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

-Συνεδριακός τουρισμός

Όταν τα συνέδρια γίνονται σε διαφορετικό τόπο από εκείνου της μόνιμης κατοικίας των συνέδρων, είναι αναγκαία η μετακίνησή τους. Και όταν τα προς συζήτηση θέματα είναι επαγγελματικά, τότε η μετακίνηση ονομάζεται επαγγελματικό ταξίδι. Όταν, τέλος, το επαγγελματικό ταξίδι εμπλουτιστεί με τουριστικά προϊόντα προς χάριν των συνέδρων, τότε γίνεται λόγος για Συνεδριακό τουρισμό.

Έτσι, Συνεδριακός τουρισμός, είναι ο τουρισμός που γίνεται κατά τη διάρκεια ενός συνεδρίου, στο οποίο οι σύνεδροι, που έχουν επαγγελματική ιδιότητα, ενημερώνονται, συζητούν και παίρνουν αποφάσεις για σημαντικά και κοινού ενδιαφέροντος θέματα, αλλά στον εκτός του συνεδρίου χρόνο (στο περιθώριο του συνεδρίου ή σε προγραμματισμένο σκόπιμα, πριν, ενδιάμεσα και μετά, το συνέδριο χρόνο) έχουν τουριστικές δραστηριότητες.

Σήμερα ο συνεδριακός τουρισμός αποτελεί την κυριότερη μορφή του επαγγελματικού τουρισμού και αντιπροσωπεύει το 40% της συνολικής επαγγελματικής τουριστικής αγοράς δηλαδή το 16% της συνολικής παγκόσμιας τουριστικής αγοράς (αφού, όπως προαναφέρθηκε ο επαγγελματικός τουρισμός αντιπροσωπεύει το 40% της συνολικής παγκόσμιας τουριστικής αγοράς).

- Εκθεσιακός Τουρισμός

Αν οι επισκέπτες μιας έκθεσης πρέπει να ταξιδέψουν από τον τόπο όπου ζουν και εργάζονται στον τόπο που γίνεται η έκθεση, τότε όπως ήδη αναφέρθηκε, οι επισκέπτες αυτοί απαιτούν την τουριστική ιδιότητα και κάνουν Εκθεσιακό Τουρισμό.

Περίπτωση εκθεσιακού τουρισμού υπάρχει και για τους εκθέτες και τους συνοδούς τους, για τους οργανωτές των εκθέσεων και για το βοηθητικό προσωπικό όπου μετακινούνται από τον τόπο της διαμονής τους για να μεταβούν στον τόπο όπου γίνεται η έκθεση και στα περιθώρια της έκθεσης (πριν, μετά ή ενδιάμεσα), έχουν τουριστικές δραστηριότητες.

Στη χώρα μας έχουμε μόνο την περίπτωση της διεθνούς εκθέσεως Θεσσαλονίκης κατά τη διάρκεια της οποίας ο πληθυσμός της πόλης, σχεδόν διπλασιάζεται, ένα μεγάλο

μέρος δε των επισκεπτών είναι επισκέπτες - τουρίστες-.

Διεθνώς ο εκθεσιακός τουρισμός αυξάνεται κατά 1-1,5% ετησίως. Οι λόγοι αυτής της αύξησης είναι κυρίως δύο. Ο πρώτος είναι η σύνδεση των εκθέσεων με τα συνέδρια που ολοένα και αυξάνονται. Ο δεύτερος είναι ότι οι εκθέσεις γίνονται ελκυστικότερες και αξιοθαύμαστες, αλλά κυρίως χρησιμοποιούνται σαν εργαλείο του Marketing, εργαλείο που οδηγεί σε καλά επαγγελματικά αποτελέσματα. Τα ποσοστά της αύξησης του Εκθεσιακού Τουρισμού στις χώρες της Ευρώπης είναι πολύ μεγαλύτερο και στη δεκαετία του 1980 έφθασαν κατά μέσον όρο το 7,5% ετησίως.

- Τουρισμός κινήτρων.

Κίνητρο είναι μια εσωτερική κατάσταση που δραστηριοποιεί ή υποκινεί ένα ακόμη άτομο να διαμορφώσει μια συμπεριφορά και να προβεί σε ενέργειες που έχουν σκοπό την επίτευξη ενός επιθυμητού στόχου.

Τη θεωρία της υποκίνησης χρησιμοποιούν από πολύ νωρίς οι Managers των επιχειρήσεων οι οποίοι διεγείροντας την επιθυμία εκπλήρωσης των αναγκών των εργαζομένων (προσφέροντας κίνητρα) τους ανάγκαζαν να αυξήσουν την παραγωγικότητά τους για να ικανοποιήσουν ένα τουριστικό πακέτο που ικανοποιεί τις τουριστικές ανάγκες των εργαζομένων οι οποίοι για να το αποκτήσουν αυξάνουν την παραγωγικότητά τους. Σε αυτή την περίπτωση αναπτύσσεται ο Τουρισμός Κινήτρων που μπορεί να οριστεί σαν τουρισμός που κάνουν οι εργαζόμενοι όταν παίρνουν σαν δώρο για την αυξημένη παραγωγικότητά τους ένα τουριστικό πακέτο.

Το πεδίο εφαρμογής του τουρισμού κινήτρων είναι κυρίως (αλλά όχι αποκλειστικά) οι επιχειρήσεις πωλήσεων και τα τουριστικά πακέτα / κίνητρα δίδονται δωρεάν στους πωλητές σαν βραβεία της επιτυχίας τους να υπερβούν ένα προκαθορισμένο ύψος πωλήσεων, ύστερα από ένα χρονικό προσδιορισμένο συναγωνισμό μεταξύ τους.

Είναι δηλαδή ένα βραβείο που παίρνει ένας πωλητής, ένας υπάλληλος, ένας αντιπρόσωπος ή ένας συνεταίρος όταν επιτύχει ένα προκαθορισμένο στόχο που θέτουν οι οργανωτές του Τουρισμού Κινήτρων.

1.7.3 ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΥΓΕΙΑΣ

- Ιαματικός Τουρισμός

Ο ιαματικός τουρισμός είναι η πρώτη μορφή τουρισμού Υγείας, γνωστή από

αρχαιοτάτων χρόνων και περιλαμβάνει ένα ταξίδι τουριστών με διάφορα προβλήματα υγείας, σε τουριστικού προορισμούς στους οποίους υπάρχουν Ιαματικές πηγές, για να κάνουν χρήση ιαματικών νερών, συνήθως θερμομεταλικών, που έχουν θεραπευτικές ιδιότητες.

Ο Τουρισμός Υγείας, σαν ευρύτερη έννοια, μπορεί πράγματι να αποτελέσει τη γέφυρα μετάβασης όσο και της ορθόδοξης Ιατρικής για να προσφέρει υπηρεσίες υγείας ή υποστήριξη υγείας απόλυτα ολοκληρωμένες και χωρίς ερωτηματικά. Παράλληλα με τις τουριστικές υπηρεσίες των εγκαταστάσεων του. Το αν λέγεται Ιαματικός ή Τουρισμός Υγείας, δεν έχει ιδιαίτερο ενδιαφέρον.

Το σύνολο των Ιαματικών πηγών που βρίσκονται στην Ελλάδα δεν είναι ακριβώς γνωστό. Πολλές συγγραφείς αναφέρουν ότι υπάρχουν 2500, άλλοι ότι υπάρχουν 850, άλλοι ότι υπάρχουν 750 και άλλοι αναφέρουν αόριστα ότι ο αριθμός τους είναι πολύ μεγάλος. Το βέβαιο είναι ότι 76 από τις πηγές είναι ανακηρυγμένα σαν ιαματικές πηγές.

Από τις επίσημα χαρακτηρισμένες ιαματικές πηγές, οι 23 χαρακτηρίζονται σαν ιαματικές πηγές τουριστικής σημασίας και οι 53 σαν Ιαματικές πηγές τοπικής σημασίας.

Από τις 23 Ιαματικές πηγές τουριστικής σημασίας οι 11 λειτουργούν για λουτροθεραπεία με επιστασία του ΕΟΤ. Λειτουργούν δηλαδή με ευθύνη του ΕΟΤ ο οποίος εκδίδει τις άδειες λειτουργίας τους, ασκεί τον έλεγχο λειτουργίας τους και καθορίζει τις τιμές.

- Θερμαλιστικός Τουρισμός

Θερμαλισμός ή Θερμολιστικός Τουρισμός είναι το σύνολο των δραστηριοτήτων του Ιαματικού Τουρισμού, της ενεργειακής αξιοποίησης των θερμομεταλλικών νερών και των άλλων γεωθερμικών ρευστών, της γενικότερης κρίσης της γεωθερμικής ενέργειας και της διαχείρισης των πόσιμων μεταλλικών νερών.

Υπό αυτή την άποψη ο Ιαματικός τουρισμός αποτελεί μια μόνο δραστηριότητα του θερμαλισμού, ενώ ο Τουρισμός Υγείας, στην ευρεία του έννοια, μπορεί όμως και όχι, αφού οι υπηρεσίες Υγείας δεν είναι δυνατή η χρήση γεωθερμικών ρευστών:

- α. Ιαματικές χρήσεις (που όταν συνδυάζονται με τουριστικές δραστηριότητες συγκροτούν τον Ιαματικό τουρισμό).
- β. Εμφιάλωση των πόσιμων νερών.
- γ. Θέρμανση και κλιματισμός κτιρίων (κατοικιών, Ξενοδοχείων).
- δ. Υδατοκαλλιέργειες.
- ε. Συντήρηση αγροτικών προϊόντων (ψυγεία – ξηραντήρια).
- στ. Άρδευση και αποστείρωση εδάφους.

- ζ. Θέρμανση κτηνοτροφικών μονάδων.
- η. Γεωργική Βιομηχανία.
- θ. Παραγωγή Ηλεκτρικής Ενέργειας.
- ι. Αφαλάτωση νερού για ύδρευση ή άρδευση.

Ιδιαίτερη ανάπτυξη, εκτός από τον τομέα του Ιαματικού Τουρισμού, γνωρίζει και ο τομέας της εμφιάλωσης των μεταλλικών νερών που η ζήτηση τους αυξάνεται θεαματικά τα τελευταία χρόνια.

- Θεραπευτικός Τουρισμός

Είναι ο τουρισμός που περιλαμβάνει προγράμματα θεραπείας και μόνο, με σύγχρονες ιατρικές μεθόδους της ορθόδοξης ιατρικής και με φυσικές μεθόδους θεραπείας της εναλλακτικής Ιατρικής. Και ανάλογα με τη μέθοδο θεραπείας που χρησιμοποιούνται, ο Θεραπευτικός Τουρισμός παίρνει και μια ειδικότερη ονομασία με στενότερη έννοια.

Η χρήση των ιαματικών νερών και των άλλων γεωθερμικών ρευστών (πυλού, αερίων) γίνεται με διάφορους μεθόδους, που ανήκουν στις λεγόμενες φυσικές μεθόδους θεραπείας που είναι μέθοδοι αντιμετώπισης, θεραπείας και αποκατάστασης ορισμένων παθήσεων με τη χρήση φυσικών μέσων.

Όλες οι μέθοδοι αυτές αποτελούν την φυσικοθεραπεία (φυσική θεραπεία) που υπάγεται στις θεραπείες της Εναλλακτικής Ιατρικής που περιλαμβάνει 60 περίπου τρόπους θεραπείας που από τους οποίους όπως ήδη αναφέρθηκε, μερικοί έχουν αποδεδειγμένη αξία, αλλά οι πιο πολλοί ανήκουν στη σφαίρα του τσαρλατανισμού, σύμφωνα τουλάχιστον με τη γνώμη της ορθόδοξης Ιατρικής.

Πρέπει όμως να διευκρινιστεί ότι πολλές φυσικές μέθοδοι δεν υπάγονται στην Εναλλακτική Ιατρική αφού είναι επιστημονικές Ιατρικές μέθοδοι και μερικές από αυτές αποτελούν ήδη ιδιαίτερους κλάδους της σύγχρονης Ιατρικής.

Οι κυριότερες μέθοδοι φυσικοθεραπείας είναι: Η υδροθεραπεία, η κινησιοθεραπεία, η Υδροκινησιοθεραπεία, η θαλασσοθεραπεία, η μάλαξη (μασάζ) η Υδρομάλαξη, η Μηχανοθεραπεία, η θεραπευτική Γυμναστική, η Ηλεκτροθεραπεία, η Ακτινοθεραπεία κ.λ.π.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ

Πριν από το 1850 και για 4850 από 5000 χρόνια της ιστορικής περιόδου της ανθρωπότητας, η πλειονότητα των ανθρώπων ζούσε σε οικισμούς, σε χωριά και σε μικρές πόλεις, μέσα στην Ύπαιθρο και στην καρδιά ου φυσικού περιβάλλοντος, ασχολούμενη κυρίως με αγροτικές εργασίες. Όταν οι πόλεις άρχισαν να μεγαλώνουν, στην περίοδο της βιομηχανικής επανάστασης, άρχισε να δημιουργείται και ο αστικός πληθυσμός που ήταν υποχρεωμένος να ζει και να εργάζεται μέσα στα αστικά κέντρα. Και όσο οι πόλεις γινόταν μεγαλύτερες, τόσο περισσότερο αυτός ο πληθυσμός αποκοπτόταν από την Ύπαιθρο, καθόλου ή σπάνια και περιστασιακά, επισκεπτόταν. Και σήμερα υπάρχουν άνθρωποι κυρίως οι κάτοικοι των μεγαλοπόλεων που καμία επαφή έχουν με το φυσικό περιβάλλον.

Ιστορικά η πρώτη εμφάνιση του Αγροτουρισμού τοποθετείται τον 19^{ον} αιώνα, όταν ο αστικός πληθυσμός των βιομηχανικών πόλεων, με τους μοντέρνους τότε ατμοκίνητους σιδηροδρόμους έκανε εκδρομές και περιηγήσεις στην Ύπαιθρο, την οποία οι ρομαντικοί συγγραφείς της εποχής εξυμνούσαν.

Όμως η εμφάνιση του Αγροτουρισμού σαν συγκροτημένη εναλλακτική μορφή τουρισμού τοποθετείται μέσα στην δεκαετία του 1960, οπότε στις ΗΠΑ παρουσιάζεται η Τουριστική δραστηριότητα “*farm and Ranch hospitality*” με τις παραλλαγές του Γεωργικού Τουρισμού και του Αγροτικού Τουρισμού, που αναφέρθηκαν στο προηγούμενο κεφάλαιο. Τότε αρχίζει η σύγχρονη περίοδος του Αγροτουρισμού.

Έκτοτε και μέχρι σήμερα ο Αγροτουρισμός διαμορφώθηκε σημαντικά και πήρε τη μορφή της συγκροτημένης και ξεχωριστής συνώνυμης εναλλακτικής μορφής τουρισμού. Το αγροτουριστικό κύκλωμα έχει πλέον επιχειρηματικές βάσεις, η αγροτουριστική υποδομή βελτιώθηκε, η αγροτουριστική πελατεία αυξάνεται και τα αγροτουριστικά προϊόντα «αυξάνονται και πληθύνονται».

Στη χώρα μας το ενδιαφέρον για τον Αγροτουρισμό άρχισε μόλις το 1983, όταν ο ΕΟΤ, συνέστησε ένα διυπηρεσιακό όργανο για τη μελέτη αυτής της μορφής τουρισμού και καθόρισε το θεσμικό πλαίσιο της ανάπτυξής της.

Σήμερα, υπολογίζεται ότι το 70% των Αμερικανών, Αυστραλών, Αυστριακών και Γερμανών και όχι πολύ μικρότερο ποσοστό των κατοίκων των υπολοίπων χωρών του ΟΟΣΑ επισκέπτονται σαν τουρίστες την Ύπαιθρο κάθε χρόνο.

Όσον αφορά τις τάσεις και τις προοπτικές του Αγροτουρισμού, αυτές είναι αναμφίβολα ενθαρρυντικές. Η στροφή προς τη φύση, που ήδη περιγράφηκε, είναι μη αναστρέψιμη. Και οι παράγοντες που την επιταχύνουν συνεχώς ενδυναμώνονται. Οι αγροτουριστικοί προορισμοί είναι έτοιμοι να δεχθούν μεγαλύτερη τουριστική πελατεία που συνεχώς εμπλουτίζεται από καινούργιους πελάτες. Οι διαφόρων μορφών αγροτουριστικές μονάδες ήδη λειτουργούν. Οι δρόμοι προς και από τις αγροτικές περιοχές άνοιξε. Μέχρι τώρα έφευγαν οι αγρότες προς τις πόλεις. Στο μέλλον θα φεύγουν οι κάτοικοι των αστικών κέντρων προς τις Αγροτικές περιοχές.

2.1 Έννοια – Γενικά

Αγροτουρισμός είναι μια δραστηριότητα για την οποία γίνεται λόγος τα τελευταία χρόνια, είναι μια καινούργια μορφή τουρισμού που μπορεί να αναπτυχθεί σε αγροτικές περιοχές από τους ανθρώπους που ασχολούνται με τη γεωργία.

Η νέα αυτή μορφή διακοπών προσφέρει στον τουρίστα τη δυνατότητα να ζήσει για ένα μικρό διάστημα ήρεμα, μέσα στη φύση, κοντά στον αγρότη και τις ασχολίες του και να ξεφύγει από το γνωστό πλαίσιο του ανεπτυγμένου τουρισμού.

Ταυτόχρονα όμως προσφέρει στους κατοίκους των αγροτικών περιοχών τη δυνατότητα να αυξήσουν το εισόδημά τους με την εκμετάλλευση καταλυμάτων και τον εφοδιασμό των τουριστών με αγροτικά προϊόντα παραγωγής τους, αλλά και με είδη της τοπικής λαϊκής τέχνης.

Όπως προβλέπεται ο αγροτουρισμός θα είναι μια από τις κυρίαρχες μορφές τουριστικής δραστηριότητας για τα επόμενα χρόνια, αφού ήδη έχει διαπιστωθεί μια μεταστροφή του προτύπου διακοπών του μέσου Ευρωπαϊκού από το μεγάλο ξενοδοχείο στο αγροτουριστικό κατάλυμα, όπου θα δέχεται φιλόξενα και όχι «πλαστικά χαμόγελα» σερβιτόρων.

Στη χώρα μας, ο αγροτουρισμός είναι ένας τομέας που θα μπορούσε να αναπτυχθεί σημαντικά και να συμβάλλει στην περιφερειακή ανάπτυξη και στην άνοδο του οικονομικού επιπέδου πολλών μειονεκτικών περιοχών.

Ορισμός: Αγροτουρισμός χαρακτηρίζεται εκείνη η τουριστική δραστηριότητα που αναπτύσσεται σε χώρο μη αστικό από απασχολούμενους κυρίως στον πρωτογενή και δευτερογενή τομέα και ειδικότερα σε οικογενειακής ή συνεταιριστικής μορφής μικρές τουριστικές μονάδες παροχής αγαθών και υπηρεσιών, με σκοπό την ενίσχυση του αγροτικού

εισοδήματος αλλά και της τοπικής οικονομίας.

Η δραστηριότητα αυτή περιλαμβάνει την εκμετάλλευση τουριστικών καταλυμάτων – ενοικιαζόμενα δωμάτια, pensions, ξενώνες, campings – αλλά και την τροφοδοσία μονάδων με αγροτικά προϊόντα.

Γενικά με βάση τη διεθνή εμπειρία και προοπτική μπορούν να διακριθούν δύο μορφές αγροτουρισμού:

- 1) Η υποδοχή και φιλοξενία τουριστών σε αγροκτήματα, όπου οι φιλοξενούμενοι συμμετέχουν στη ζωή των αγροτών και τις αγροτικές δραστηριότητες (farmhouse holidays).
- 2) Η δημιουργία τουριστικών καταλυμάτων και ενοικιαζόμενων δωματίων σε εξωαστικούς συνοικισμούς, όχι απαραίτητα αγροτικού χαρακτήρα. Και η φιλοξενία τουριστών σ' αυτά, συνήθως με το σύστημα "bed and breakfast" (δηλ. ενοικιάζονται δωμάτια μιας αγροτικής κατοικίας και παρέχεται πρωινό).

Η πρώτη μορφή αρκετά διαδεδομένη στην Αυστρία και στην Γερμανία φαίνεται να είναι δύσκολο να αναπτυχθεί στη χώρα μας, λόγω της μεγάλης κατάτμησης των αγροτικών ιδιοκτησιών.

Αντίθετα η δεύτερη μορφή που αποτελεί τη βάση του αγροτικού τουρισμού στην Αγγλία, στη Γαλλία, στη Σκωτία, Στην Ιρλανδία, στην Ιταλία και παρουσιάζει μεγάλες δυνατότητες ανάπτυξης στην Ελλάδα.

Ύστερα μάλιστα από τις εκτιμήσεις των ειδικών ότι η μορφή αυτή διακοπών θα επικρατήσει τα επόμενα χρόνια στην Ευρώπη, λόγω κυρίως της ανάγκης του ανθρώπου να βρεθεί πιο κοντά στο φυσικό περιβάλλον και να αναπτύξει σχέσεις πιο ανθρώπινες και ζεστές, ο τομέας του αγροτουρισμού είναι ανάγκη να προσεχθεί περισσότερο στη χώρα μας και να επιταχυνθούν οι διαδικασίες για την υλοποίηση συγκεκριμένων προγραμμάτων ανάπτυξής τους. Γιατί η ανάπτυξη του αγροτουρισμού μπορεί να έχει πολύπλευρη συμβολή στη βελτίωση του βιοτικού επιπέδου στην περιφέρεια, μέσω της δημιουργίας της απαραίτητης τουριστικής υποδομής.

Ακόμη ο αγροτουρισμός μπορεί να συμβάλει:

- στη συγκράτηση του αγροτικού πληθυσμού στη ύπαιθρο
- στη δημιουργία συμπληρωματικής απασχόλησης για τον πληθυσμό με αύξηση του αγροτικού εισοδήματος
- στην ανάδειξη και αξιοποίηση των περιοχών

- στη διαφύλαξη και αξιοποίηση της πολιτισμικής μας κληρονομιάς
- στη διατήρηση της οικολογικής ισορροπίας
- στην ενθάρρυνση παραγωγής αγροτικών και βιοτεχνικών χειροτεχνικών προϊόντων για ένα μεγαλύτερο αγοραστικό κοινό.

2.2 ΒΑΣΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΑΓΡΟΤΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

Θα σταθούμε απλά στις βασικές επιδιώξεις του αγροτικού τουρισμού:

- Στην συμπληρωματικότητα του εισοδήματος των αγροτικών οικογενειών, το οποίο μπορεί να προέλθει από την εκμετάλλευση των τουριστικών καταλυμάτων, τον εφοδιασμό των μικρών τουριστικών μονάδων, με γεωργοκτηνοτροφικά προϊόντα της τοπικής γεωργικής και κτηνοτροφικής παραγωγής, και ακόμη από τη διάθεση στους τουρίστες ειδών-οικοτεχνίας-χειροτεχνίας που παράγουν τα ίδια τα μέλη της αγροτικής οικογένειας, επιτυγχάνοντας μ' αυτόν τον τρόπο η σύνδεση του τουρισμού με την τοπική παραγωγή.
- Στην ενίσχυση της τοπικής αγοράς, που δένεται με την οργανική διασύνδεση της λειτουργίας των καταλυμάτων και της κατανάλωσης με την τοπική παραγωγή. Το πρόγραμμα αυτό δεν αποδέχεται την τουριστική εξυπηρέτηση που καλύπτει τις ανάγκες της ζήτησης με εισαγωγές από άλλους τόπους. Απεναντίας επιδιώκει την ενίσχυση της παραγωγής, σε τοπικό επίπεδο, με προφανή στόχο την μη εξάρτηση από ξένα προς τον τόπο κέντρα τροφοδοσίας. Ακόμη επιδίωξη είναι να προσαρμοστούν τα καταναλωτικά ρότυπα των τουριστών στην προσφορά του τόπου και όχι να προσαρμοστεί η τοπική παραγωγή στις καταναλωτικές προτιμήσεις των καταναλωτών.
- Στην έμφαση της μικρής μονάδας οικογενειακής και συνεταιριστικής μορφής. Το θετικό στην περίπτωση αυτή είναι ότι δεν το έχει μόνο ένας – που ενδεχόμενα θα λειτουργούσε τη μεγάλη ξενοδοχειακή μονάδα- αλλά μοιράζεται σε πολλούς που τυχαίοι να είναι μόνιμοι κάτοικοι της περιοχής ενώ παράλληλα ενισχύεται το εισόδημα της αγροτικής οικογένειας.
- Στην συγκράτηση του του πληθυσμού της υπαίθρου στον τόπο του, μέσα από την αύξηση της απασχόλησης και τη βελτίωση του επιπέδου ζωής.
- Στη βελτίωση του βιοτικού και πολιτιστικού επιπέδου των αγροτών.
- Στην ενίσχυση της τοπικής-χειροτεχνίας-οικοτεχνίας και μικρής βιοτεχνίας για την

επεξεργασία προϊόντων πρωτογενούς τοπικής παραγωγής.

- Στη διατήρηση της οικολογικής ισορροπίας και στην προστασία σπάνιων και φυσικών ομορφιών και σχημάτων.
- Στο μικρό περιβαλλοντικό κόστος, καθώς ο Αγροτικός τουρισμός σαν συμπληρωματική δραστηριότητα είναι είναι μικρής κλίμακας.
- Στη διάδοση και διασωση της πολιτιστικής μας κληρονομιάς και στην ανάδειξη νέων περιοχών.
- Στην αποκέντρωση του τουριστικού κυκλώματος.
- Στην μείωση του κοινωνικού κόστους ανάπτυξης του τουρισμού στις αστικές περιοχές.
- Στην ενεργοποίηση των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης και των Συνεταιρισμών ως φορέων της τοπικής ανάπτυξης.
- Στην ουσιαστική γνωριμία με τη φύση και την απομακρυσμένη πολιτιστική κληρονομιά και επομένως στη διάδοση και διάσωση της πολιτιστικής μας κληρονομιάς.
- Στην ψυχολογική ικανοποίηση του τουρίστα αφού αποφεύγει το συνωστισμό, το θόρυβο, την αισχροκέρδεια κλπ των αναπτυγμένων και ήδη κορεσμένων τουριστικών περιοχών.
- Στη δυνατότητα του τουρίστα να παίζει διαφορετικούς κοινωνικούς ρόλους από τους συνηθισμένους της καθημερινής ζωής.

Αφήσαμε τελευταίο το θέμα του πώς δένονται όλα αυτά. Το σχήμα που υποδείχεται είναι εκείνο της ολοκληρωμένης παρέμβασης. Πολλαπλές παρεμβάσεις στον μειονεκτικό τόπο, κάτω από ένα ολοκληρωμένο σχεδιασμό, έτσι που η μια δίνει στήριγμα στην άλλη και όλες μαζί λειτουργούν πολλαπλασιαστικά προς την κατεύθυνση της βελτίωσης της θέσης του κατοίκου της περιοχής, με πολλαπλασιαστικές θετικές επιδράσεις στο εισόδημα και εν γένει στην ευημερία του.

2.3 ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΟΥ ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

Είναι πολύ φυσικό, ο αγροτικός τουρισμός να αποτελεί το μοχλό ανάπτυξης των αγροτικών περιοχών εφόσον, με τις νέες τάσεις της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής διαφαίνεται ότι το μέλλον του αγροτικού κόσμου δεν εξαρτάται μόνο από τη εξέλιξη της γεωργίας, της κτηνοτροφίας, του δάσους και της αλιείας αλλά και από τη δημιουργία και ανάπτυξη καινούργιων δραστηριοτήτων στον αγροτικό χώρο, μεταξύ των οποίων ο αγροτικός τουρισμός κατέχει εξέχουσα θέση.

Από τη δεκαετία του 70 στις χώρες της Ευρώπης ο αγροτουρισμός θεωρείται μια στρατηγική με μέλλον, επειδή συμβάλλει στη μόνιμη εγκατάσταση του πληθυσμού στην ύπαιθρο και ενδυνάμωση της κοινωνικής σύνδεσης και μακροπρόθεσμα στην κοινωνικοοικονομική ανάπτυξη των ορεινών και μειονεκτικών περιοχών.

Επίσης συμβάλλει σε:

- διατήρηση παραδοσιακού, αγροτικού τύπου και οικιστικού στοιχείου, καθώς και στην προστασία του.
- ανάδειξη σημείων ιδιαίτερου φυσικού κάλλους
- εξισορροπημένη διαχείριση φυσικών πόρων.

Πολλά στοιχεία εξηγούν την εξέλιξη αυτή:

- Ο αγροτικός τουρισμός επιτρέπει την ικανοποίηση της ζήτησης σε χώρους που προσφέρονται για διοργάνωση μεγάλης ποικιλίας ψυχαγωγικών, αθλητικών και πολιτιστικών εκδηλώσεων.
- Ανταποκρίνεται στο αυξημένο ενδιαφέρον για τη φυσική κληρονομιά και τον αγροτικό πολιτισμό.
- Οι τοπικοί φορείς συνειδητοποίησαν τις δυνατότητες που προσφέρει ο αγροτουρισμός λόγω της πολλαπλασιαστικής επίδρασης του, είτε πρόκειται για δημιουργία συμπληρωματικών εσόδων, είτε για τις μορφές σύμπραξης που δημιουργήσε, είτε για τη ζήτηση υποδομής και συναφών υπηρεσιών στήριξης προς τον αγροτικό πληθυσμό, για το κοινό συμφέρον του τοπικού πληθυσμού και των επισκεπτών.
- Από την πλευρά των δημοσίων αρχών και των διάφορων κοινωνικοοικονομικών φορέων, παρατηρείται σήμερα μια φροντίδα για τη ν εξασφάλιση της προώθησης του αγροτουρισμού.

2.4 Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΟΥ ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

Η οικονομική ανάπτυξη, η βιομηχανία, η αστικοποίηση, η παγκοσμιοποίηση της αγοράς, σαν αιτία ή αιτιατά, και η γενικότερη αναγέννηση της κοινωνίας, αφήνουν στο περιθώριο της αγροτικής περιοχής. Τα χωριά εγκαταλείπονται, το σχολείο κλείνουν, στις εκκλησίες συγκεντρώνονται ελάχιστοι πιστοί. Η αγροτική απασχόληση μειώνεται και το αγροτικό εισόδημα ελαχιστοποιείται. Τα προβλήματα υγείας, εργασίας, εκπαίδευσης και πολιτισμού δεν αντιμετωπίζονται επί τόπου αλλά προωθούνται στα αστικά κέντρα και οι δείκτες ποιότητας ζωής παίρνουν τις χαμηλότερες τιμές τους.

Αντίθετα, ο τουρισμός παρουσιάζει μια εκρηκτική αύξηση από το 1950 και ήδη αποτελεί μια από τις μεγαλύτερες, αν όχι τη μεγαλύτερη βιομηχανία του κόσμου. Αυτή όμως η βιομηχανία συγκεντρώνεται στις λεγόμενες τουριστικές περιοχές, που είναι κυρίως οι παράκτιες περιοχές, τα μεγάλα πολιτιστικά κέντρα, τα κοσμοπολίτικα τουριστικά θέρετρα, οι εξωτικές θερμές περιοχές και γενικά οι περιοχές που οι τουριστικοί επιχειρηματίες τα καθιέρωσαν, μέσω της προβολής στους τουριστικούς προορισμούς της μόδας.

Όλες αυτές οι περιοχές παρουσιάζουν μια απότομη και υπέρμετρη ανάπτυξη, σε βάρος άλλων μη τουριστικών περιοχών, με αποτέλεσμα να παρατηρείται το φαινόμενο του δυϊσμού και της οικονομικής ανισορροπίας.

Οι μελέτες και οι έρευνες συσχετισμού των παραπάνω φαινομένων προσπάθησαν από πολύ νωρίς να απαντήσουν στο βασικό ερώτημα, αν υπάρχει δυνατότητα να διοχετεύσει ένα μέρος της τουριστικής βιομηχανίας στις αγροτικές περιοχές για να αποτραπεί η περαιτέρω συρρίκνωση του Αγροτικού Τομέα. Με άλλα λόγια αν μπορεί να αναπτυχθεί ο Αγροτουρισμός και να λειτουργήσει σαν μέσο οικονομικής ανάπτυξης, μεταφέροντας κεφάλαιο από τις κορεσμένες τουριστικές περιοχές και δημιουργώντας αυξημένα αγροτικά εισοδήματα.

Η ανάπτυξη ήταν θετική. Ο Αγροτουρισμός μπορεί να λειτουργήσει σαν μέσον οικονομικής ανάπτυξης των αγροτών. Και προς αυτή την κατεύθυνση έπρεπε να ληφθούν τα κατάλληλα μέτρα. Ένα από τα πρώτα μέτρα είναι το πρόγραμμα «αγροτουρισμού – αγροτοβιοτεχνίας» που η Ε.Ε υιοθέτησε με τον κανονισμό (ΕΚ) 2328/91 μέσα στα πλαίσια της κοινής Αγροτικής πολιτικής σε συνδυασμό με την πολιτική για τον Τουρισμό.

2.5 ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΟΦΕΛΗ

Ο τουρίστας που επιλέγει τον αγροτουρισμό για τις διακοπές του μπορεί να επωφεληθεί από αυτό το είδος τουρισμού και όπως αναφέραμε παραπάνω μπορεί να αποκομίσει τις καλύτερες εμπειρίες που θα μπορούμε να ζήσει στις διακοπές του.

Όλα αυτά παρέχονται στον επισκέπτη από τα πλεονεκτήματα και τα οφέλη που προσφέρει ο αγροτουρισμός και που αναφέρονται παρακάτω.

Οι γεωργοί διαθέτουν τα προϊόντα τους στους επισκέπτες. Έτσι οι επισκέπτες μπορούν να γευτούν τα ολόδροσα νόστιμα φρούτα, τα ολόφρεσκα λαχανικά και άλλα ντόπια γεωργικά και κτηνοτροφικά προϊόντα, σε μερικές δε περιπτώσεις θα έχουν την ευκαιρία να τα μαζέψουν οι ίδιοι από το δέντρο ή από το λαχανόκηπο.

Οι αγρότισσες φτιάχνουν διάφορα παραδοσιακά τοπικά παρασκευάσματα αξιοποιώντας τα προϊόντα της γεωργικής τους εκμετάλλευσης και της ντόπιας παραγωγής που τα διαθέτουν στους επισκέπτες.

Τα παρασκευάσματα αυτά, όπως τα γλυκά κουταλιού, μαρμελάδες, ζυμαρικά, ελιές, τυριά κ.α. οι επισκέπτες μπορούν να τα γευτούν στις διακοπές τους, αλλά και να τα αγοράσουν για το σπίτι τους.

Σε μερικές αγροτικές περιοχές κάποιες από τις γεωργικές εργασίες και τις εργασίες του νοικοκυριού γίνονται με παραδοσιακό τρόπο. Ο επισκέπτης θα έχει την ευκαιρία να δει από κοντά τέτοιες εργασίες και να συμμετέχει ακόμα σ' αυτές αν το θελήσει. Η εμπειρία αυτή σε πολλούς από τους επισκέπτες θα είναι ίσως πρωτόγνωρη και ιδιαίτερα στα παιδιά των μεγαλουπόλεων που πολλά πράγματα γύρω από την αγροτική ζωή τα γνωρίζουν μόνο από εικόνες.

Με τον αγροτουρισμό επιδιώκεται η διαφύλαξη, η προβολή και η αξιοποίηση της πολιτιστικής μας κληρονομιάς. Ο αγροτικός κόσμος είναι η κοιτίδα της Ελληνικής παράδοσης και μαζί με την όμορφη φύση αποτελούν την φυσιογνωμία της Ελληνικής Υπαιθρου.

Αξίζει να αναφέρουμε ότι στη διάρκεια του έτους οργανώνονται στην ύπαιθρο διάφορες πολιτιστικές εκδηλώσεις, όπως: Πανηγύρια, Ελληνικοί χοροί, αναβίωση παλιών εθίμων κ.α., που ο επισκέπτης μπορεί να συμμετέχει.

Ακόμη η Ελληνίδα αγρότισσα και σήμερα με την ευαισθησία, τη δεξιότητα, την εργατικότητα και το λεπτό γούστο που την διακρίνουν, συνεχίζει την παράδοση στην

υφαντική, στο κέντημα, στο πλέξιμο και φτιάχνει χειροτεχνήματα με χαρακτηριστικά της τοπικής λαϊκής τέχνης. Σε ορισμένες περιοχές οι επισκέπτες θα βρουν να αγοράσουν διάφορα είδη λαϊκής τέχνης όπως υφαντά, κεραμικά, ξυλόγλυπτα, είδη μεταλλοτεχνίας κ.α.

2.6 ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ – ΑΝΑΣΥΓΚΡΟΤΗΣΗΣ ΤΗΣ ΥΠΑΙΘΡΟΥ 2000 – 2006

Το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Αγροτική Ανάπτυξη – Ανασυγκρότηση της Υπαίθρου 2000 -2006» αποτελεί ένα αυτοτελές Πρόγραμμα του Γ' Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης (ΚΠΣ) για τη στήριξη της αειφόρου αγροτικής ανάπτυξης. Το συγκεκριμένο πρόγραμμα ακολουθεί το πεδίο εφαρμογής και τους στόχους που περιγράφονται στους Κανονισμούς (ΕΚ) 1260/99, 1275/99 κ' 445/2002. με αυτούς θεσπίζεται το πλαίσιο της κοινοτικής στήριξης καθώς και τα μέτρα αγροτικής ανάπτυξης που συνοδεύουν και συμπληρώνουν άλλα μέσα της κοινής γεωργικής πολιτικής, συμβάλλοντας στην επίτευξη των στόχων που καθορίζονται στο άρθρο 33 της συνθήκης. Τα μέτρα αγροτικής ανάπτυξης αφορούν επενδύσεις στις γεωργικές εκμεταλλεύσεις, εγκατάσταση νέων γεωργών, κατάρτιση, πρόωρη συνταξιοδότηση, μειονεκτικές περιοχές και περιοχές που υπόκεινται σε περιβαλλοντικούς περιορισμούς, γεωργοπεριβαλλοντικά μέτρα, βελτίωση της μεταποίησης και εμπορίας γεωργικών προϊόντων, δασοκομία.

2.6.1 ΣΤΟΧΟΣ

Η βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της Ελληνικής γεωργίας ενόψει των προκλήσεων ενός συνεχώς ανταγωνιστικότερου διεθνούς περιβάλλοντος.

Η βιώσιμη και ολοκληρωμένη ανάπτυξη της υπαίθρου για να αυξηθεί η ανταγωνιστικότητα και η ελκυστικότητά της και να αποκατασταθεί η κοινωνική και οικονομική της λειτουργία.

Η διατήρηση και βελτίωση του περιβάλλοντος και των φυσικών πόρων της υπαίθρου.

Προκειμένου να επιτευχθούν οι στόχοι του Ε.Π. «Αγροτική Ανάπτυξη της Υπαίθρου 2000 – 2006», έχουν σχεδιαστεί και υλοποιούνται δράσεις καθώς και ενέργειες, όπως αναφέρονται στους επτά Άξονες Προτεραιότητας του προγράμματος:

Ολοκληρωμένες παρεμβάσεις σε επίπεδο αγροτικής εκμετάλλευσης

Παρεμβάσεις στο επίπεδο μεταποίησης, τυποποίησης και εμπορίας του πρωτογενούς

γεωργικού και δασικού προϊόντος

Βελτίωση της ηλιακής σύνθεσης του αγροτικού πληθυσμού

Βελτίωση των υποστηρικτικών μηχανισμών και ενημέρωσης του αγροτικού πληθυσμού με την αξιοποίηση νέων τεχνολογιών

παρεμβάσεις στο γεωργικό προϊόν

Ανάπτυξη και προστασία φυσικών πόρων και περιβάλλοντος

Προγράμματα ανάπτυξης αγροτικού χώρου

2.6.2 ΑΞΟΝΕΣ

ΑΞΟΝΑΣ 1

Μέτρο 1.1: Πρόωρη Συνταξιοδότηση Αγροτών.

ΑΞΟΝΑΣ 2

Μέτρο 2.1: Επενδυτικά Σχέδια Μεταποίησης και Εμπορίας Γεωργικών Προϊόντων.

Μέτρο 2.2: Επενδύσεις για Βελτίωση Υλοτόμησης – Μεταποίησης και Εμπορίας Δασοκομικών Προϊόντων.

ΑΞΟΝΑΣ 3

Μέτρο 3.1: Εφάπαξ της πριμοδότησης πρώτης εγκατάστασης.

Μέτρο 3.2: «Βελτίωση της ηλιακής σύνθεσης του Αγροτικού πληθυσμού για το έτος 2003».

ΑΞΟΝΑΣ 4

Μέτρο 4.2: Αναβάθμιση της υποδομής ενημέρωσης, πληροφόρησης , εκπαίδευσης, ευαισθητοποίησης πληθυσμού.

Μέτρο 4.3: Δράσεις για την προώθηση εξαγωγών και Συλλογικοί φορείς.

ΑΞΟΝΑΣ 5

Μέτρο 5.1: Παραγωγή ζωικού κεφαλαίου.

ΑΞΟΝΑΣ 6

Μέτρο 6.3: Σχέδια Αειφορικής διαχείρισης αγροκτηνοτροφικών δραστηριοτήτων προστατευόμενων περιοχών.

2.7 Ε.Π. « ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ – ΑΝΑΣΥΓΚΡΟΤΗΣΗ ΤΗΣ ΥΠΑΙΘΡΟΥ»

«ΑΞΟΝΑΣ 7»

«ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΑΓΡΟΤΙΚΟΥ ΧΩΡΟΥ»

ΤΙ ΕΙΝΑΙ Ο Άξονας 7 αποτελεί μια καινοτόμο προσέγγιση για την αγροτική ανάπτυξη και περιλαμβάνει μια σειρά μέτρων, τα περισσότερα των οποίων βασίζονται στο άρθρο 33 του Καν. ΕΚ 1257/99, τα οποία εφαρμόζονται σε επιλεγμένες ορεινές και μειονεκτικές περιοχές της χώρας.

ΣΤΟΧΟΙ ΤΟΥ ΑΞΟΝΑ

1. Προστασία των οικονομικά και κοινωνικά ασθενέστερων
2. περιοχών, καθώς και εκείνων που πλήττονται από τις αναπόφευκτες διαρθρωτικές μεταβολές και την προσαρμογή της ελληνικής οικονομίας στις διεθνείς εξελίξεις και προώθηση της μείωσης των ανισοτήτων στις ευκαιρίες και τις αμοιβές μεταξύ φύλων και ομάδων του πληθυσμού
3. Συνέχιση της προσπάθειας μείωσης των περιφερειακών ανισοτήτων και στήριξης της ανάπτυξης στις λιγότερο ανεπτυγμένες περιοχές της χώρας.
4. Επανένταξη των ορεινών περιοχών και του νησιώτικού χώρου στο εθνικό παραγωγικό σύστημα έτσι ώστε να αποφευχθεί η περιθωριοποίησή τους.

Ιδιωτικά Μέτρα

Δημιουργία Υπηρεσιών Διαχείρισης Εκμετελλεύσεων

Εμπορία Γεωργικών Προϊόντων Ποιότητας

Βασικές υπηρεσίες για την αγροτική οικονομία και τον αγροτικό πληθυσμό

Αναζαίνηση και ανάπτυξη χωρών – Προστασία και διατήρηση της αγροτικής κληρονομιάς

Διαφοροποίηση των γεωργικών δραστηριοτήτων που σχετίζονται με τη γεωργία, για να παρασχεθεί η δυνατότητα δημιουργίας πολλαπλών δραστηριοτήτων και η απόκτηση εναλλακτικών εισοδημάτων

7.9 Ενθάρρυνση των τουριστικών και βιοτεχνικών δραστηριοτήτων

7.12 Επενδύσεις για τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων πρώτης μεταποίησης και εμπορίας γεωργικών προϊόντων

7.13 Επενδύσεις για την βελτίωση και τον εξορθολογισμό υλοτόμησης, μεταποίησης και εμπορίας των δασοκομικών προϊόντων

Δημόσια Μέτρα

7.1 Έγχειρες βελτιώσεις

7.7 Διαχείριση των υδατικών πόρων της γεωργίας

7.8 Ενθάρρυνση των τουριστικών και βιοτεχνικών δραστηριοτήτων

7.10 Προστασία του περιβάλλοντος σε συνδυασμό με τη Γεωργία, τη Δασοκομία, τη διατήρηση του τοπίου, καθώς και τη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης των ζώων

7.11 Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των γεωργικών εκμεταλλεύσεων

7.14 Παροχή υπηρεσιών για την αγροτική οικονομία και τον αγροτικό πληθυσμό

Leader

Το **LEADER** είναι μια πρωτοβουλία της Ευρωπαϊκής Ένωσης που βασικό σκοπό έχει την αγροτική ανάπτυξη. Η λογική του είναι να επιδοτηθούν επενδύσεις σε αγροτικές περιοχές χωρίς την άμεση παρέμβαση του κάθε κράτους μέλους. Έτσι δημιουργήθηκαν οι Ομάδες Τοπικής Δράσης οι οποίες διαχειρίζονται τις επιδοτήσεις. Οι Ο.Τ.Δ. αυτές ήταν είτε προϋπάρχουσες Αναπτυξιακές Εταιρείες όπως το ΑΚΟΜΜ, είτε δημιουργήθηκαν ειδικά για το LEADER.

Το **LEADER I** ξεκίνησε το 1992 και διήρκεσε ως το 1996. Τα επενδυτικά σχέδια που διαχειρίστηκε το ΑΚΟΜΜ σ αυτό το διάστημα ήταν συνολικού ύψους 1.435.000.000 δρχ.

Το **LEADER II** έχει διάρκεια από το 1996 έως το 2000. Στο ΑΚΟΜΜ υποβλήθηκαν συνολικά 277 επενδυτικά σχέδια, συνολικού προϋπολογισμού περίπου 10,5 δις

δρχ. Μέχρι τώρα έχουν εγκριθεί και υλοποιούνται 72 σχέδια συνολικού ύψους 1,5 δις δρ.

Η κοινοτική πρωτοβουλία LEADER + είναι η πρωτοβουλία του αγροτικού τομέα για την 3^η προγραμματική περίοδο (2000-2006).

Συμβάλλει στη προσπάθεια:

Για οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη

Αύξηση της απασχόλησης, ισότητα μεταξύ ανδρών και γυναικών

Και την προστασία και βελτίωση του περιβάλλοντος

Θα εφαρμοσθεί σε ορεινές περιοχές (οδηγία 75/268/ΕΟΚ) και κατ'εξαίρεση και μόνο σε αιτιολογημένες περιπτώσεις σε μειονεκτικές περιοχές.

2.8 ΟΙ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΣΤΟΝ ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟ

Ο αγροτουρισμός δεν αναζητά τις παθητικές διακοπές. Η παραμονή στην ύπαιθρο μπορεί να εμπλουτιστεί με ποικίλες δραστηριότητες, με τα λεγόμενα «σπορ κοντά στη φύση» ή «σπορ περιπέτειας». Ένα ορμητικό ποτάμι μπορεί να είναι μια θαυμάσια ευκαιρία για την διοργάνωση αθλημάτων όπως το ράφτινγκ ή το κανό. Τα περιπατικά μονοπάτια που διασχίζουν περιοχές της χώρας, όπως το Ε₄ ή Ε₉ αφορμή για την διοργάνωση ομάδων πεζοπορίας. Το Trekking ή ορειβασία, το ποδήλατο ή η κατάβαση βουνού, η τοξοβολία, η ιππασία όλες οι μορφές περιπέτειας με την ενεργή συμμετοχή και δράση στη φύση, μπορούν να συμβάλλουν στον εμπλουτισμό του αγροτουριστικού «πακέτου».

Ιδιαίτερη θέση όμως κατέχουν στον αγροτουρισμό οι δραστηριότητες που αξιοποιούν τα πολιτιστικά, θρησκευτικά, λαογραφικά αρχιτεκτονικά, γαστρονομικά στοιχεία της περιοχής. Έτσι η αξιοποίηση για την δυνατότητα επίσκεψης και ξενάγησης σε παλιά μοναστήρια, εκκλησίες, γεφύρια, οινοποιεία, τυροκομία, εργαστήριο χειροτεχνίας, η συμμετοχή σε πανηγύρια και τοπικές γιορτές, στο μάζεμα της ελιάς ή του τρύγου, ακόμα και τα μαθήματα τοπικής κουζίνας, όλα μπορούν να προσδώσουν στον Αγροτουρισμό την ξεχωριστή τοπική ταυτότητα και να αναδείξουν σε μοναδικό προϊόν.

Στον αγροτουρισμό είναι σαφές πως αναζητάμε την αυθεντικότητα και την μοναδικότητα σε κάθε της μορφή και έκφραση. Η Ελλάδα διαθέτει μια σημαντική και αξιόλογη ποικιλομορφία στα ιδιαίτερα τοπικά χαρακτηριστικά, που την κάνουν μια χώρα μοναδική βασιζόμενη σε αυτό μπορεί να αναδείξει αυτή την πολυμορφία χωρίς λόγο να υιοθετεί αντιγραφές και να ομοιογενοποιεί το προϊόν του Αγροτουρισμού. Στην Ελλάδα

υπάρχει ένα ανεκμετάλλευτο δυναμικό που μπορεί να δημιουργήσει ένα ειδικευμένο μοντέλο Αγροτουρισμού για κάθε περιοχή. Δεν υπάρχει λοιπόν κανένας τρόπος να μιμείται αντίστοιχα μοντέλα αλλά ούτε και να εφαρμόζει ένα συγκεκριμένο μοντέλο Αγροτουρισμού σε μια ενιαία κλίμακα . Είτε πρόκειται για καταλύματα, είτε για επιχειρήσεις ή για κάποιες δραστηριότητες αγροτουρισμού, η διαφορά έγκειται στο να ανακαλύψουμε τα μοναδικά, πρωτότυπα στοιχεία της κάθε περιοχής, τους πόρους που κανείς ακόμα δεν έχει να ή δεν έχει σκεφθεί να αξιοποιήσει.

Η φαντασία και η έρευνα παίζουν μεγάλη σημασία σ' αυτή την προσπάθεια. Τα πλεονεκτήματα είναι πως η Ελλάδα απ' άκρη σ' άκρη διαφέρει! Είναι μια χώρα με μοναδικότητα και ανομοιογένεια κι αυτό στον Αγροτουρισμό δίνει το έναυσμα ανάδειξης αυτής της μοναδικότητας.

Εικόνα 2,5 [Γνωριμία αγροτουριστών με το φυσικό περιβάλλον, την παράδοση και την πολιτιστική κληρονομιά]

2.9 ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟΙ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΙ

Οι Αγροτουριστικοί Συνεταιρισμοί αποτελούν μια ειδική περίπτωση των Αγροτικών Συνεταιρισμών. Είναι δηλαδή συνεταιρισμοί οι οποίοι οργανώνονται και λειτουργούν σύμφωνα με το νομικό πλαίσιο που διέπει τους αγροτικούς συνεταιρισμούς, έχουν δηλαδή αγροτική υπόσταση, αλλά έχουν και τουριστικό προσανατολισμό.

Αγροτικός Συνεταιρισμός, σύμφωνα με τον Ν. 1541/85 είναι η εκούσια ένωση αγροτών, η οποία έχει σκοπό την οικονομική, κοινωνική και πολιτιστική τους ανάπτυξη με την ισότιμη συνεργασία και την αμοιβαία βοήθεια των μελών του μέσα σε μια κοινή επιχείρηση.

Στην ουσία οι Αγροτουριστικοί Συνεταιρισμοί καθιερώθηκαν στα πλαίσια της Ευρωπαϊκής Ένωσης με το πρόγραμμα «Αγροτουρισμού – Αγριοβιοτεχνίας» και με το πρόγραμμα του Αγροτικού τουρισμού των Ολοκληρωμένων Μεσογειακών Προγραμμάτων. Και ο αγροτουρισμός αλλά και γενικότερα ο τουρισμός Υπαίθρου έλαβαν πράγματι «σάρκα και οστά», από τα παραπάνω προγράμματα.

Κατ' αναλογία με τον ορισμό του Αγροτικού Συνεταιρισμού, ο Αγροτουριστικός Συνεταιρισμός ορίζεται σαν η εκούσια ένωση αγροτών (αντρών ή γυναικών που είναι κατά κύριο επάγγελμα αγρότες) η οποία έχει σκοπό να προσφέρει Τουριστικές Υπηρεσίες στους τουρίστες που επισκέπτονται τον τόπο τους και να προβάλλουν μέσω του τουρισμού την κοινωνική και την πολιτιστική τους ταυτότητα και το φυσικό τους περιβάλλον, αναπτύσσοντας δραστηριότητες μέσα σε μια κοινή επιχείρηση στην οποία μετέχουν, με ισότιμη συνεργασία και αμοιβαία βοήθεια τα μέλη της.

Σαν «επιχείρηση» ο αγροτουριστικός συνεταιρισμός, είναι κερδοσκοπικός και αποβλέπει στην αύξηση του αγροτικού εισοδήματος των μελών του και στην ανύψωση του βιοτικού επιπέδου.

Οι κυριότερες δραστηριότητες των αγροτουριστικών συνεταιρισμών είναι:

- προσφορά υπηρεσιών διαμονής και διατροφής σε κατάλληλα τουριστικά καταλύματα.
- Οργάνωση και λειτουργία αυτόνομων κέντρων εστίασης και αναψυχής.
- Οργάνωση και λειτουργία αναψυκτηρίων.
- Παραγωγή και εμπορία τοπικών και παραδοσιακών εδεσμάτων και γλυκών και «χωριάτικων» προϊόντων.
- Τυποποίηση και εμπορία παραδοσιακών γλυκών, ξηρών καρπών, αποξηραμένων φρούτων κ.λ.π.
- Παραγωγή και εμπορία ειδών λαϊκής τέχνης (υφαντά, πήλινα, χαλιά, ενδύματα, πλεκτά, κεντήματα, ξυλόγλυπτα, καλάθια κ.λ.π.).
- Οργάνωση πολιτιστικών εκδηλώσεων (τοπικοί χοροί και τραγούδια, αναβίωση ηθών και εθίμων με ειδικές τελετές κ.λ.π.).

- Συμμετοχή στα ετήσια προγράμματα του Κοινωνικού Τουρισμού που καταρτίζει ο ΕΟΤ.
- Οργάνωση εκθέσεων τοπικών γεωργικών προϊόντων.
- Οργάνωση εμποροπανηγύρεων σε συνδυασμό με πολιτιστικές εκδηλώσεις.
- Ανάπτυξη και προβολή των ιδιαιτεροτήτων της τοπικής βιοτεχνίας.
- Ανάπτυξη βιολογικών καλλιεργειών.
- Συνεργασία με τους τοπικούς παράγοντες και τους τοπικούς πολιτιστικούς, περιβαλλοντικούς, αναπτυξιακούς κ.λ.π. συλλόγους για την επίλυση τοπικών προβλημάτων κ.λ.π.

Εκείνο το οποίο διαπιστώνεται από τα παραπάνω είναι ότι όπως ένας αγροτικός συνεταιρισμός μπορεί να έχει τουριστικές δραστηριότητες εκτός από τις καθαρά αγροτικές, έτσι και ένας αγροτουριστικός συνεταιρισμός με τουριστικό προσανατολισμό, να έχει και παραγωγικές κοινωνικές πολιτιστικές και οικονομικές δραστηριότητες εκτός από τις καθαρά τουριστικές.

2.10 ΓΙΑΤΙ ΝΑ ΑΣΧΟΛΗΘΟΥΜΕ ΜΕ ΤΟΝ ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟ;

Για να κρατήσουμε τον κόσμο στην ύπαιθρο. Για να τονώσουμε την αγροτική ζωή, να ενισχύσουμε το οικονομικό εισόδημα. Για να σταματήσουν να ερημώνουν τα ορεινά χωριά και οι μειονεκτικές περιοχές της Ελλάδας, που για διάφορους λόγους δεν είχαν μέχρι πρόσφατα ευκαιρία ανάπτυξης και αξιοποίησης.

Για να κρατήσουμε τους νέους στον τόπο τους και να δώσουμε διέξοδο από την ανεργία.

Δεν είναι τυχαίο ότι η πολιτική ανάπτυξης του αγροτουρισμού αποτελεί κεντρική κατευθυντήρια πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης ως απάντηση στα ζητήματα της πολυλειτουργικής γεωργίας, της ενίσχυσης του αγροτικού εισοδήματος, της περιφερειακής ανάπτυξης, της προστασίας του περιβάλλοντος, του αιτήματος του σύγχρονου ανθρώπου για την ποιότητα ζωής.

Αυτό το μοντέλο ανάπτυξης που πολλοί «εταίροι» μας στην Ευρωπαϊκή οικογένεια έχουν υλοποιήσει εδώ και δεκαετίες στην Γαλλία, την Ιταλία, την Αυστρία, υπήρξε η απάντηση στην ερήμωση της περιφέρειας και στη μείωση του αγροτικού εισοδήματος. Σήμερα υπολογίζεται ότι το 70% των Αμερικανών, Αυστραλών, Αυστριακών

και Γερμανών και όχι πολύ μικρότερο ποσοστό των κατοίκων των υπολοίπων χωρών κάνουν σε ετήσια βάση αγροτουρισμού.

Μέσω του αγροτουρισμού προβάλλεται η πολιτιστική κληρονομιά, η μοναδικότητα της κάθε περιοχής που χάνεται και διαβρώνεται. Σήμερα υπάρχουν περίπου 5.000 ορεινές περιοχές που αντιμετωπίζουν το ενδεχόμενο, είτε να εξαφανιστούν ολοκληρωτικά, λόγω της αραιοκατοίκησης που συνδέεται με την μεγάλη ηλικία, είτε να αποκτήσουν ένα εντελώς νέο πληθυσμό που τυχαίνει να φτάσει εκεί σαν μετανάστης από κάποια άλλη χώρα, κινδυνεύοντας έτσι να χαθεί ένα μεγάλο κομμάτι ιστορικής συνέχειας.

Τώρα που τα σημάδια κορεσμού του κλασικού μοντέλου τουρισμού έχουν αρχίσει να γίνονται εμφανή και τα οφέλη άρχισαν να ισοσκελίζουν τα προβλήματα, είναι φανερό πως πρέπει να αναζητήσουμε νέους διεξόδους και μοντέλα τουριστικής ανάπτυξης. Σήμερα αρχίζει να γίνεται συνείδηση ότι η ανάπτυξη των ήπιων μορφών τουρισμού και ιδιαίτερα ο αγροτουρισμός, που χαρακτηρίζεται από τα στοιχεία του σεβασμού στον άνθρωπο και στο περιβάλλον είναι η πλέον κατάλληλη μορφή τουρισμού που συμβάλλει στην καλύτερη γνωριμία και επικοινωνία των κατοίκων της Ευρώπης, στην διαπαιδαγώγηση των πολιτών ως προς την ανεκτικότητα της όποιας διαφοράς τους και την προστασία των φυσικών πόρων της Ηπείρου.

Η Ελλάδα δεν θα σταματήσει να είναι συνυφασμένη με τον μαζικό τουρισμό, αλλά όμως διαθέτει εξαιρετικούς και ποικίλους τουριστικούς πόρους που μπορούν να αξιοποιηθούν και να αναδείξουν ένα νέο εναλλακτικό πρόσωπο, ένα ήπιο τουριστικό μοντέλο, ένα ποιοτικό προϊόν προσανατολισμένο σε ένα εξίσου ποιοτικό τμήμα της αγοράς. Ο αγροτουρισμός δεν είναι απλώς μια μορφή τουρισμού. Είναι μια διαφορετική προσέγγιση στον τρόπο ζωής, μια νέα πραγματικότητα, ένα όνομα.

2.11 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΓΙΑ ΤΟΝ ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟ

Ο Αγροτουρισμός σαν νέα μορφή τουρισμού παρουσιάζει μεγάλη άνοδο και ζήτηση τα τελευταία χρόνια. Στηρίζεται στην προσφορά ενός διαφοροποιημένου τουριστικού προϊόντος, το οποίο είναι περισσότερο προσιτό στον επισκέπτη.

Η εξέλιξη του Αγροτουρισμού, στηριζόμενη στο πλαίσιο ενός σωστά δομημένου σχεδιασμού, αποτελεί ένα από τους σημαντικότερους τομείς ανάπτυξης της Ελλάδας. Σ' αυτό συμβάλλει, όχι μόνο η στρατηγική ανάπτυξης και εξέλιξης του τομέα, αλλά και η ουσιαστική

προσφορά και προσπάθεια που κάνουν οι άνθρωποι της υπαίθρου, οι οποίοι αποτελούν και την ισχυρή βάση για την ανάπτυξη και διαμόρφωση του αγροτουριστικού προϊόντος.

Με τα όσα αναφέραμε πρέπει να εκτιμηθούν ορισμένες καταστάσεις είτε συγκεκριμένες απόψεις ώστε να προωθήσει τους όποιους σχεδιασμούς ανάπτυξης στρατηγικής, να προτάξει ιεραρχικά τη μικρή αγροτική κοινότητα, εφόσον επιλέγει, αφενός μεν να συγκρατήσει τον τοπικό πληθυσμό στις εστίες του, αφετέρου δε να παρακινήσει εκείνους τουλάχιστον, τους οριακούς κατοίκους των μεγαλουπόλεων και ιδιαίτερα της Αθήνας που σήμερα συγκεντρώνει το μισό Ελληνικό πληθυσμό, να επανακάμψει στο χώρο που κάποτε εγκατέλειψαν για ν' ασχοληθούν, πλέον, κάτω από άλλες καλύτερες συνθήκες ζωής και εργασίας.

Από τη στιγμή που γίνεται αποδεκτή μια τέτοια πολιτική, τότε αναμφίβολα ο Αγροτουρισμός θα πρέπει να περιλαμβάνεται μέσα σ' εκείνες τις ευκαιρίες και δυνατότητες που αξίζει να δοκιμαστούν.

Ένα άλλο βασικό στοιχείο της αγροτουριστικής ανάπτυξης είναι η προσπάθεια οργανικής διασύνδεσής του με την τοπική παραγωγή και την τοπική οικονομία σε μια προσπάθεια δημιουργίας ισχυρής τοπικής αγοράς.

Ένα ακόμα στοιχείο του αγροτουρισμού και της λειτουργίας του είναι η έμφαση στη μικρή μονάδα οικογενειακής ή συνεταιριστικής μορφής που συμβάλλει στη δικαιότερη και ισότερη κατανομή του οφέλους.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΣΤΟ

ΝΟΜΟ ΕΥΡΥΤΑΝΙΑΣ

“Η ΕΥΡΥΤΑΝΙΑ”

3.1 Γενικά

Βυθισμένη μέσα στα πανύψηλα ελάτια στο κέντρο της Ρούμελης, βρίσκεται η καταπράσινη Ευρυτανία, με έκταση 2047 τ.χλ. Η πρωτεύουσα του Νομού, το Καρπενήσι κατοικείται από 10.000 άτομα περίπου που ασχολούνται κυρίως με παροχή υπηρεσιών και το εμπόριο, ενώ κύριος άξονας ανάπτυξης της περιοχής είναι η αξιολόγηση των φυσικών της καλλονών, τόσο με το χειμερινό τουρισμό όσο και με τον θερινό.

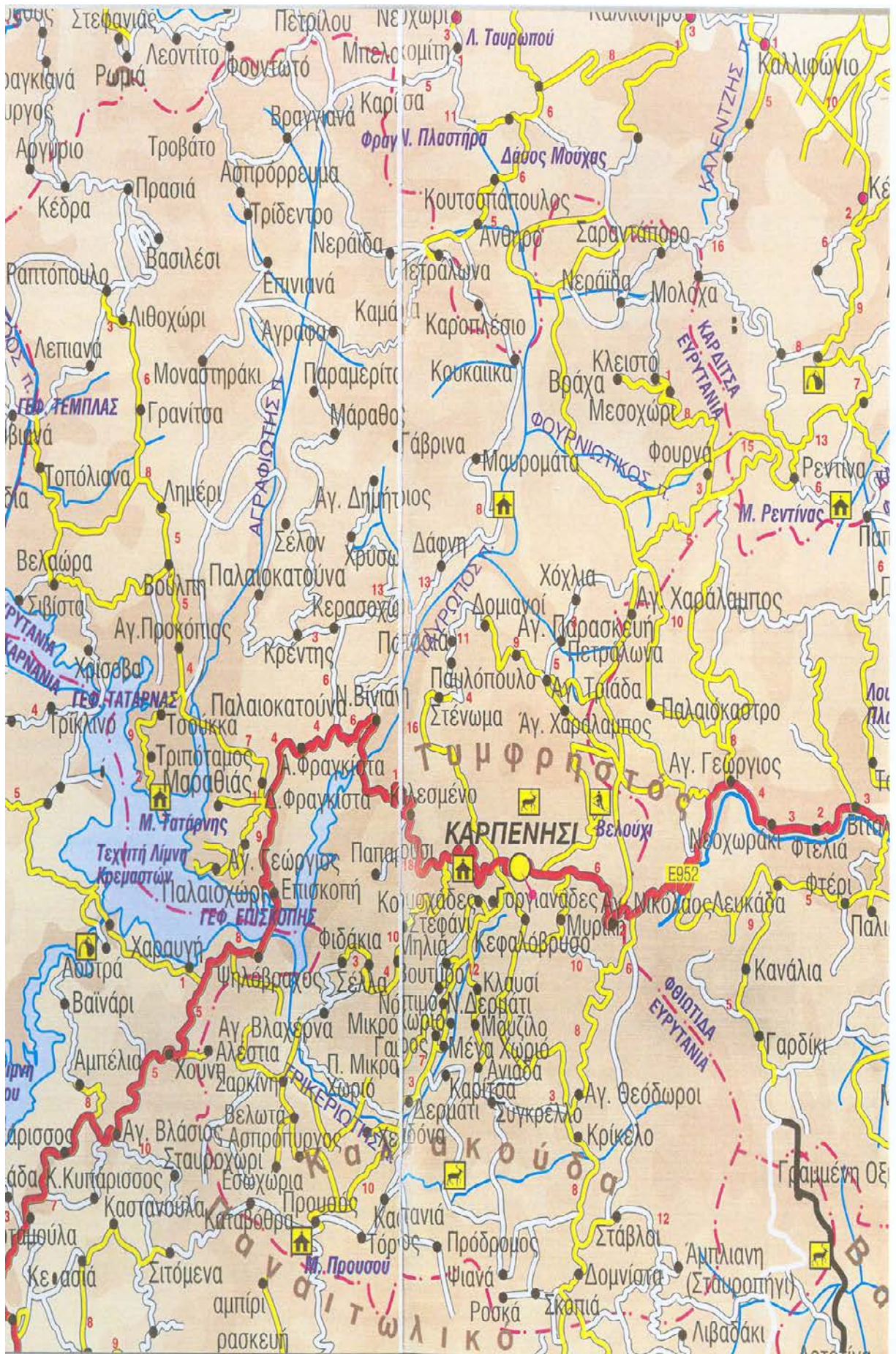
Ο συνολικός αριθμός κατοίκων που ζουν στο Νομό Ευρυτανίας αγγίζει περίπου τις 25.000. το Καρπενήσι απέχει 112 χιλ. από την Θεσσαλονίκη. Ανήκει διοικητικά στη Στερεά Ελλάδα και συνορεύει με τους νομούς Αιτωλοακαρνανίας, Καρδίτσας και Φθιώτιδας.

Η Ευρυτανία θεωρείται μια από τις πρώτες πέντε περιοχές του κόσμου σε καθαρότητα περιβάλλοντος, σύμφωνα με έρευνα της επιτροπής ΟΥΝΕΣΚΟ.

Το κλίμα της Ευρυτανίας είναι ηπειρωτικό και υγιεινό. Έχει πολύ μεγάλο υδάτινο πλούτο και τεράστια δασοκάλυψη. Τα πανύψηλα βουνά της και τα βουερά ποτάμια με τις ολόδροσες πηγές τους είναι πραγματικές σειρήνες που σαγηνεύουν όποιον θέλει να γνωρίσει την Ελληνική Φύση σ’ όλο της το μεγαλείο. Όλοι οι δρόμοι του Νομού έχουν εξαιρετική βατότητα, αφού στο μεγαλύτερο μέρος τους είναι ασφαλοστρωμένοι, πράγμα που σημαίνει πολύ καλές συνθήκες πρόσβασης και κατά τους χειμερινούς μήνες. Αξίζει να επισκεφθεί κανείς την Ευρυτανία οποιαδήποτε εποχή του χρόνου. Είτε για να απολαύσει τις μοσχομύριστες βουνοπλαγιές, είτε για να γλιστρήσει με τα χιονοπέδιλα του πάνω σ’ αυτές. Ακόμη προσφέρει τόσα πολλά που μπορεί να ικανοποιήσει κάθε γούστο. Ηρεμία και ξεκούραση, για τους ήσυχους, δράση και περιπέτεια για τους πιο ανήσυχους.

Ο τουρισμός στην περιοχή της Ευρυτανίας και ειδικά στην πρωτεύουσα του Νομού το Καρπενήσι, έχει αναπτυχθεί μπορούμε να πούμε σε πολύ μεγάλο βαθμό εδώ και αρκετό καιρό σημειώνοντας όμως ραγδαία ανάπτυξη τα τελευταία χρόνια. Σ’ αυτά βοήθησαν πάρα πολύ παράγοντες όπως η διαφήμιση, η παροχή καλύτερων υπηρεσιών, η δυνατότητα στους επισκέπτες να αναπτύξουν υπαίθριες δραστηριότητες κ.α.

Τέλος ο τόπος μας δεν έχει τίποτα να ζηλέψει από άλλα μέρη της πατρίδας μας, γιατί από την αφάνεια των περασμένων δεκαετιών πέρασε, σχεδόν ξαφνικά στην πρώτη σελίδα της επικαιρότητας και έχει γίνει πλέον ταξιδιωτικός προορισμός υψηλής ζήτησης – “hot destination.”

3.2 Ο ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΣΤΗΝ ΕΥΡΥΤΑΝΙΑ

Η Ευρυτανία είναι ένας από τους κατ' εξοχήν ορεινούς νομούς της πατρίδας μας.

Ο τουρισμός στην Ευρυτανία είναι μια δραστηριότητα που εμφανίζεται στην περιοχή μας, όχι όπως νομίζουμε οι περισσότεροι τα τελευταία χρόνια, αλλά ήδη από την εποχή του μεσοπολέμου.

Η περιοχή της Ευρυτανίας προσφέρεται για πολλές και ποικίλες δραστηριότητες που θα θέλει να αναπτύξει ο τουρίστας στην ευρύτερη περιοχή του Νομού. Τόσο η τεχνική λίμνη των κρεμαστών, όσο και τα διάφορα μονοπάτια που υπάρχουν στα βουνά μαζί με τους ποταμούς τους, δίνουν τη δυνατότητα στον τουρίστα να έρθει πιο κοντά στον τουρισμό και συγκεκριμένα πιο κοντά στη φύση.

Τα κυριότερα είδη τουρισμού που είναι ανεπτυγμένα στο Νομό Ευρυτανίας είναι:

- Ο Κλασσικός Τουρισμός
- Ο Αγροτουρισμός
- Ο Θρησκευτικός Τουρισμός
- Ο Χειμερινός Τουρισμός

Στις πιο πάνω κατηγορίες επίσης θα μπορούσαμε να εντάξουμε και τον Αθλητικό Τουρισμό καθώς επίσης και τον Συνεδριακό Τουρισμό μιας και η πρωτεύουσα του Νομού το Καρπενήσι, διαθέτει στο κέντρο. Συνεδριακό κέντρο που βοηθάει σημαντικά όσους θέλουν να κάνουν τουρισμό και ταυτόχρονα να συνεδριάσουν για διάφορα θέματα όπως π.χ. Ιατρικά, Φαρμακευτικά κ.α. Σ' αυτό το είδος τουρισμού, βοηθούν επίσης και τα δύο μεγάλα ξενοδοχεία του Νομού το MONTANA και το ABARIS, μιας και διαθέτουν αίθουσες πλήρως εξοπλισμένες για συνέδρια υψηλών προδιαγραφών.

Στον Αθλητικό Τουρισμό βοηθάει σημαντικά το Δημοτικό Κολυμβητήριο Καρπενησίου που λειτουργεί όλο το χρόνο, το Χιονοδρομικό Κέντρο Καρπενησίου, καθώς επίσης συνίσταται και ως τόπος προετοιμασίας ομάδων, για φυσική κατάσταση και προπονήσεις γιατί στο Καρπενήσι υπάρχουν κλειστά γήπεδα ΜΠΑΣΚΕΤ, αλλά και ιδιωτικά γήπεδα ποδοσφαίρου με χορτάρι.

Λόγω του ότι αυτού του είδους οι Μορφές Τουρισμού αρχίζουν να αναπτύσσονται τώρα στην περιοχή και να παίρνουν σιγά-σιγά σάρκα και οστά δεν θα αναφερθούμε τόσο αναλυτικά.

Εν συνεχεία θα αναφερθούμε πιο πολύ αναλυτικά σ' ένα από τα προαναφερόμενα

είδη τουρισμού. Τον «ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟ».

3.3 Ο ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΣΤΗΝ ΕΥΡΥΤΑΝΙΑ

Ο Αγροτουρισμός αποτελεί την αιχμή του δόρατος της τουριστικής ανάπτυξης της Ευρυτανίας.

Η μελέτη της αναπτυξιακής εταιρείας ΕΥΡΥΤΑΝΙΑ Α.Ε. το 1985 αποτέλεσε την βάση μιας σειράς επενδυτικών προγραμμάτων Μ.Ο.Π (Μεσογειακό Ολοκληρωμένο Πρόγραμμα), LEADER I, LEADER II, Ευρωπαϊκός κανονισμός 797.

Η Ευρυτανία Α.Ε είναι η εταιρεία που μέσω των Κοινοτικών Προγραμμάτων αναπτύσσει στην περιοχή μεταξύ άλλων και τον Αγροτουρισμό, ένα πρόγραμμα που περιλαμβάνει την κατασκευή καταλυμάτων με ανέσεις, έτσι που ο φιλοξενούμενος να βρίσκει μια άλλη ποιοτική διάσταση στις διακοπές του.

Το πρόγραμμα του Αγροτουρισμού είναι ενταγμένο στο Μεσογειακό Ολοκληρωμένο Πρόγραμμα (Μ.Ο.Π) Ανατολικής Κεντρικής Ελλάδος. Έχει συνολικό προϋπολογισμό 2.201.027,15 ευρώ ή 750.000.000 δρχ. περίπου.

Τα ήδη εφαρμοσμένα προγράμματα αγροτουρισμού στην Ευρυτανία δημιούργησαν μια αξιόλογη τουριστική υποδομή με εμφανή θετικά αποτελέσματα. Συνοπτικά:

Κατασκευάστηκαν περίπου 76 αγροτουριστικές εκμεταλλεύσεις σε 21 κοινότητες του Νομού.

Υπερδιπλασιάστηκε η τουριστική υποδομή της περιοχής με την πρόθεση 1.000 περίπου κλινών.

Πολλοί νέοι παρέμειναν στα χωριά τους αφού εξασφάλισαν απασχόληση και ένα καλό εισόδημα.

Αυξήθηκε η τουριστική κίνηση στον νομό και επεκτάθηκε η τουριστική περίοδος.

Αξίζει να αναφέρουμε ως προς τον στόχο της ανάπτυξης στο νομό Ευρυτανίας, με το Ολοκληρωμένο Πρόγραμμα Ανάπτυξης 2000-2006 στο κείμενο πρόταση για το Γ' Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης.

Τέλος οι όλες κατασκευές κτίστηκαν παραδοσιακά έτσι ώστε να επιτευχθεί ο καλύτερος συνδυασμός της παραδοσιακής φιλοξενίας με τις σύγχρονες απαιτήσεις του σημερινού τουρίστα. Το Πρόγραμμα ολοκληρώθηκε στις 31-12-1993.

Η προσέλευση των τουριστών είναι ικανοποιητική, ειδικά κατά τις ημέρες των εορτών (Χριστούγεννα, Πάσχα κ.τ.λ.) και κατά την θερινή περίοδο, πράγμα που σημαίνει ότι ο Αγροτουρισμός σημειώνει ανάπτυξη στην περιοχή της Ευρυτανίας.

3.4 ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΣΤΗΝ ΕΥΡΥΤΑΝΙΑ

Η Ευρυτανία «Ελβετία της Ελλάδας» όπως έχει χαρακτηριστεί είναι από τις λίγες περιοχές της χώρας μας όπου μπορεί κανείς να θαυμάσει τα δώρα της φύσης, να ζήσει αρμονικά μαζί της, να ηρεμήσει, να γαληνεύσει και να νιώσει την τόσο μεγάλη αξία της.

Είναι γεγονός πως αυτή την δύσβατη περιοχή της Ελλάδας, επιπλέον χιλιάδες τουρίστες κάθε χρόνο για να περάσουν ένα ήσυχο Σαββατοκύριακο ή τις ημέρες των διακοπών τους, μιας και η Ευρυτανία τηρεί όλες τις προϋποθέσεις για όμορφες, αλησμόνητες διακοπές.

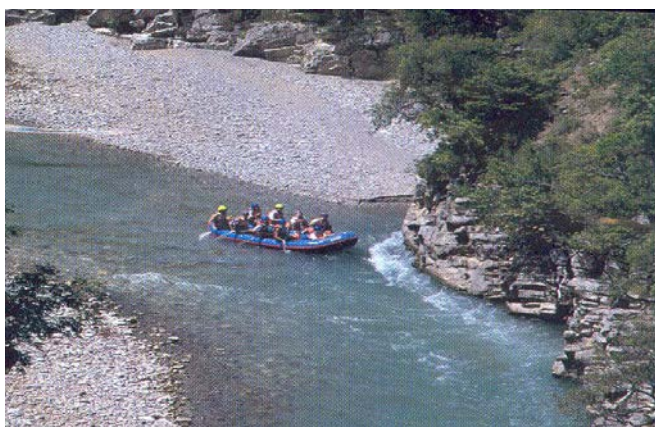
Η καθαρή ατμόσφαιρα και το υγιεινό κλίμα, τα δάση ελάτων, τα ποτάμια, τα άφθονα ρυάκια, οι πηγές, οι μικρές και εύφορες κοιλάδες, τα φαράγγια και οι χιονοσκεπής βουνοκορφές συμπλέκονται αρμονικά, δημιουργώντας ένα περιβάλλον απaráμιλλης ομορφιάς.

Στην περιοχή αυτή λοιπόν πραγματοποιείται ένας μεγάλος αριθμός υπαίθριων δραστηριοτήτων. Λειτουργεί χιονοδρομικό κέντρο, έχουν χαραχθεί μονοπάτια και δασικοί δρόμοι για περιπάτους και εκδρομές με ποδήλατα ή αυτοκίνητα, λειτουργούν κατασκηνώσεις για μικρά παιδιά, γίνονται καταβάσεις ποταμών και ένα σωρό άλλες δραστηριότητες που θα δούμε παρακάτω.

Έτσι η Ευρυτανία κατάφερε να γίνει τόπος συνάντησης όλων των ηλικιών, της ηρεμίας και της δράσης, της γαλήνης και της περιπέτειας, της ησυχία και της απόλαυσης.

3.4.1 Καταβάσεις Ποταμών (RAFTING)

Η κατάβαση ποταμού με φουσκωτή βάρκα το Rafting δηλαδή, είναι ένα σπορ που δεν απαιτεί ειδικές γνώσεις. Είναι το ιδανικό άθλημα γι' αυτόν που θέλει να συνδυάσει δράση,

έντονες συγκινήσεις και υπέροχα τοπία. Απαιτεί βέβαια, κατάλληλο εξοπλισμό και την συνοδεία ανθρώπων πεπειραμένων που γνωρίζουν κάθε ποτάμι και τις δυσκολίες του.

Το Rafting στην Ευρυτανία γίνεται σε 3 ποταμούς:

- Τον Αχελώο με τα άγρια τοπία σπάνιας φυσικής ομορφιάς που προσφέρεται για ένα ανώδυνο ξεκίνημα και μύηση στα μυστικά του σπορ.
- Τον Ταυρωπό με τα τοξωτά γεφύρια και τα φαράγγια του, ιδανικό για μια καλή συνέχεια και
- Τον Τρικεριώτη με τα ορμητικά νερά και τους εντυπωσιακούς καταρράκτες που υπόσχονται έντονες συγκινήσεις.

Η περίοδος που γίνονται καταβάσεις ποταμών είναι συνήθως από Ιανουάριο μέχρι μέσα Ιουνίου. Εξαρτάται κυρίως από τις υδατοπαροχές των ποταμών και κατά επέκταση από τις βροχοπτώσεις και χιονοπτώσεις.

3.4.2 Καγιάκ (KAYAK)

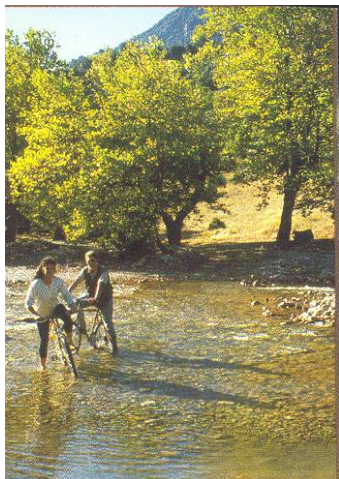
Πρωτόγνωρο και αυτό όπως και το RAFTING, τα τελευταία χρόνια έχει αρχίσει να καταξιώνεται στην συνείδηση των Ελλήνων.

Στα ήρεμα γαλαζοπράσινα νερά της λίμνης Κρεμαστών, μοναδικό για ένα αξέχαστο ξεκίνημα, μπορεί ο καθένας να περάσει αλησμόνητο Σαββατοκύριακο ή ακόμη καλύτερα μια ολόκληρη εβδομάδα εκπαίδευσης.

KAYAK μπορεί κανένας να κάνει στα νερά του Ταυρωπού αν βέβαια είναι από τους τολμηρούς και σίγουρα από τους πιο πεπειραμένους. Τα σκάφη είναι μονοθέσια ή διθέσια και η εμπειρία μοναδική.

Το KAYAK γίνεται όλο τον χρόνο εκτός από Ιούλιο και Αύγουστο και εξαρτάται και αυτό όπως και το RAFTING από τις υδατοπαροχές, βροχοπτώσεις, χιονοπτώσεις κα.

3.4.3 Ποδήλατο Βουνού (MOUNTAIN BIKE)

Έξω από την καθημερινότητα και το θόρυβο της πόλης, μακριά από το άγχος και τα προβλήματα, η ανάγκη γνωριμίας με την φύση γίνεται επιτακτική.

Στην Ευρυτανία με το καλά οργανωμένο δίκτυο δασικών δρόμων και τα τοπία απαράμιλλης ομορφιάς, το ποδήλατο βουνού φαντάζει το ιδανικότερο μέσο, προσφέροντας την ευκαιρία σε κάθε ηλικίας ανθρώπους να γνωρίσουν και να χαρούν την ομορφιά της Ευρυτανίας γρήγορα, δυναμικά και προπάντων μέσα στο πνεύμα του αθλητισμού.

Βόλτα δίπλα στα δροσερά νερά των ποταμών και ανάμεσα σε ζωογόνα δάση, η εμπειρία και η απόλαυση γίνονται ανεπανάληπτες.

Η περίοδος που χρησιμοποιείται το ποδήλατο βουνού είναι κυρίως από Απρίλιο μέχρι τον Σεπτέμβριο, εποχή με ιδιαίτερα ζεστό καιρό. Το έντονο ανάγλυφο της περιοχής σε σχέση με την θερμοκρασία, συντελεί στην προτίμηση του ποδηλάτου βουνού.

3.4.4 Τοξοβολία

Στα πανέμορφα δάση της Ευρυτανίας μπορεί κανείς να εξασκηθεί σε αυτό το πανάρχαιο άθλημα. Η τοξοβολία ανάμεσα στα έλατα και τις καστανιές, σε αλπικά λιβάδια και οροπέδια, σε κάνει να ζεις σε άλλες εποχές σαν τους ήρωες του παραμυθιού. Σε κάνει να νιώθεις όπως οι πρόγονοί μας σε αυτά ακριβώς τα μέρη. Πάνω από όλα όμως, σου δίνει την δυνατότητα να αθληθείς και να γνωρίσεις τα μυστικά της φύσης, τα καλά κρυμμένα από τους ανθρώπους των πόλεων.

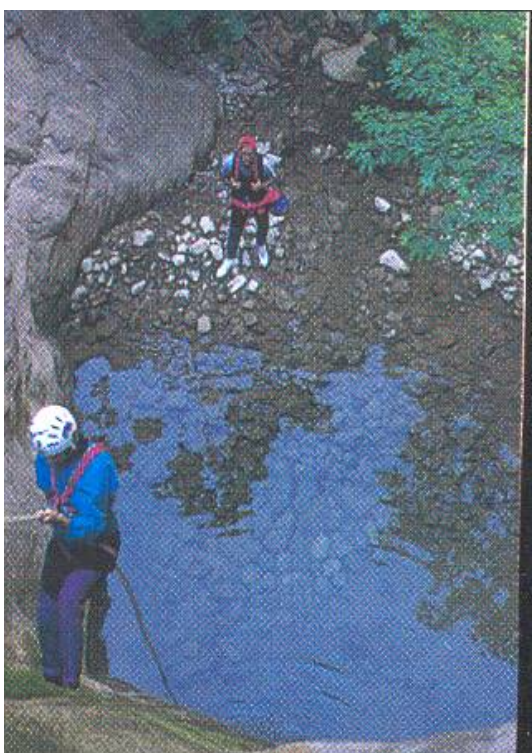
Η απασχόληση με την τοξοβολία γίνεται κυρίως από τον Απρίλιο μέχρι τον Οκτώβριο, την θερμή δηλαδή εποχή που η φύση ντύνεται με χιλιάδες χρώματα.

3.4.5 Αλεξίπτωτα Πλαγιάς (PARAPENTE)

Και αν η γη δεν σας χωράει, κατακτήστε τον Ευρυτανικό ουρανό. Οι κάθε είδους βουνοπλαγιές που υπάρχουν εδώ, προσφέρονται για πτήσεις με αλεξίπτωτα πλαγιάς, το γνωστό “PARAPENTE”. Ξεκινήστε με χαμηλές πτήσεις και ανεβείτε όλο και πιο ψηλά, απολαμβάνοντας μια εκπληκτική θέα που μόνο εσείς θα έχετε το προνόμιο να χαρείτε μαζί με τους περήφανους σταυραετούς των μαγευτικών βουνοκορφών. Απαραίτητη προϋπόθεση για τις πτήσεις είναι να πνέουν στην περιοχή ασθενείς έως μέτριοι άνεμοι και ο καιρός να είναι αίθριος.

3.4.6 Αναρρίχηση βουνού – Χιονιού

Οι ατελείωτες ορθοπλαγιές και τα απότομα λούκια είναι αληθινή πρόκληση για τον λάτρη της περιπέτειας.

Οργανωμένα με καθοδήγηση έμπειρων οδηγών βουνού, ο αρχάριος μπορεί εδώ να μάθει τα μυστικά των “κατακτητών του ανώφελου”.

Η περίοδος διεξαγωγής των αναρρίχσεων είναι από τον Απρίλιο μέχρι τον Ιούνιο και από Σεπτέμβριο μέχρι Οκτώβριο. Περίοδοι δηλαδή που αποφεύγονται τα μεγάλα κρύα του χειμώνα και οι μεγάλες ζέστες του καλοκαιριού.

3.4.7 Ορειβασία – Πεζοπορία

Πεζοπορώντας σε αλπικά λιβάδια και σε πανέμορφα δάση ανακαλύπτοντας φαράγγια και απρόσιτα χωριουδάκια, η ζωή αποκτά άλλη αξία. Μέσα από εύκολα μονοπάτια και δύσκολα περάσματα η ομορφιά της Ευρυτανικής Φύσης προβάλλει μοναδική.

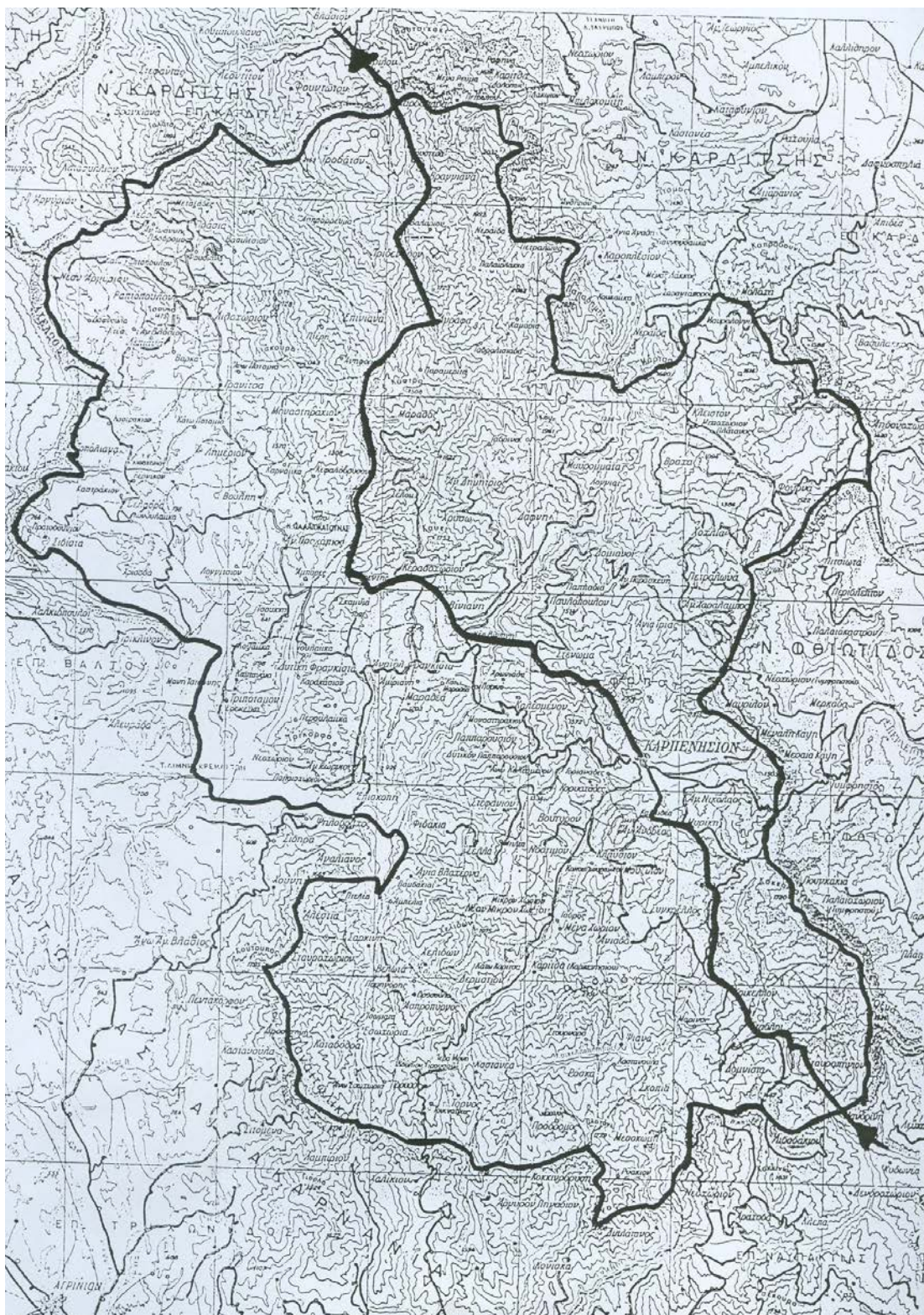
Εκτός από τα οργανωμένα προγράμματα που παρέχει η Trekking Hellas της Ευρυτανίας, μπορεί κανείς να ασχοληθεί με την ορειβασία και πεζοπορία μέσω του ορειβατικού συλλόγου.

Ο Ορειβατικός σύλλογος, ιδρύθηκε το 1961 και είναι από τα παλαιότερα αθλητικά σωματεία της πόλης. Είναι αυτός που πρωτοστάτησε στην χάραξη μονοπατιού Ε4. Το Ε4 είναι ένας διεθνές μονοπάτι με σήμανση συγκεκριμένη σε παγκόσμια κλίμακα που περνάει από το Γιβλαρτάρ. Όσο για την Ευρυτανία, ακολουθεί την πορεία Άγραφα – Άμπλιανη, περπατώντας μέσα από πανέμορφα χωριά όπως το Μεγάλο Χωριό και η Φραγκίστα στα οποία αξιοποιήθηκαν οι παραδοσιακοί μύλοι, αξιοθέατα που σίγουρα προσελκύουν τους επισκέπτες. (Βλέπε τον χάρτη παρακάτω).

Ειδικά για την πεζοπορία, μπορεί να ασχοληθεί ο καθένας μόνος του ή με παρέα. Όσο για την πορεία που θα ακολουθήσει δεν χρειάζεται να ανησυχεί καθόλου. Σε κάθε στροφή κάθε 200 – 500 μ. υπάρχει πινακίδα επιβεβαίωσης της πορείας.

Για την ορειβασία μπορεί κανείς να γραφτεί στον ορειβατικό σύλλογο ο οποίος εξασφαλίζει μαθήματα ορειβασίας, εξοπλισμό, ιατρική περίθαλψη, έναντι μιας ετήσιας συνδρομής. Η Χελιδόνα, καθώς το Βελούχι και η Καλιακούδα, γνωστά βουνά της Ευρυτανίας όπου υπάρχουν καταφύγια, προσφέρονται για ορειβασία.

Τέλος, η περίοδος από Άνοιξη έως Φθινόπωρο, είναι γεμάτη από πεζοπορίες και ορειβασίες, μιας και ο καιρός είναι ιδανικός για τέτοιου είδους δραστηριότητες, αποφεύγοντας τα πολλά κρύα του Χειμώνα.

3.4.7 Χάρτης διεθνούς μονοπατιού E4

3.4.8 Κυνήγι

Τα μεγάλα σε όγκο βουνά της Ευρυτανίας προσφέρουν δράση, περιπέτεια, εξερεύνηση, αλλά και δυνατότητα για κυνήγι. Στις δασόφυτες πλαγιές του, κρύβουν δελεαστικά θηράματα για τους λάτρεις αυτής της δραστηριότητας.

Τα θηράματα που βρίσκει κανείς στην Ευρυτανία είναι: λαγός, αγριογούρουνο, αλεπού, φάσα, κεδρότσιχα, κοκκινότσιχλα, πετροπέρδικα, μπεκάτσα, κότσυφας, ψαρόνι, φασοπερίστερο.

Το κυνήγι στην Ευρυτανία είναι μια δραστηριότητα, ένα χόμπι. Δεν διοργανώνονται αγώνες κυνηγιού και αυτό γιατί δεν ευνοεί το περιβάλλον της Ευρυτανίας μια τέτοια δυνατότητα. Αγώνες μπορεί να μην γίνονται, σίγουρα όμως το κυνήγι είναι μια δραστηριότητα που ευνοεί την οικονομία της Ευρυτανίας μέσω του τουρισμού, αφού έρχονται κυνηγοί από όλη την Ελλάδα για να κυνηγήσουν στα μαγευτικά βουνά αυτού του τόπου.

3.4.9. Κατασκηνώσεις

Στον Νομό Ευρυτανίας λειτουργούν δύο κατασκηνώσεις. Η πρώτη βρίσκεται κοντά στην Ανατολική Φραγκίστα στην περιοχή “Φτερόλακα”, μέσα σε ένα πανέμορφο περιβάλλον με θεόρατα πλατάνια και παγωμένα νερά. Η περιοχή ανήκει στην εκκλησία του Σωτήρος της Αν. Φραγκίστας. Η κατασκήνωση είναι καλά οργανωμένη. Η διαμονή γίνεται σε οικήματα ενώ υπάρχει πισίνα και θέατρο.

Η Δεύτερη διοργανώνεται από την Trekking Hellas. Πρόκειται για πρωτοποριακές κατασκηνώσεις. Συγκεκριμένα οι κατασκηνώσεις αυτές βρίσκονται στο όρος Καλιακούδα πάνω από το Μεγάλο Χωριό. Η διαμονή γίνεται σε αντίσκηνα με ταυτόχρονη χρήση του καταφυγίου. Τα προγράμματα είναι 2-3 εβδομάδων και περιλαμβάνουν, rafting, kayak, αναρρίχηση, τοξοβολία, ποδήλατο βουνού, πάντα με την επίβλεψη των γυμναστών.

Τέλος, μια τρίτη κατασκήνωση με 7 συγκροτήματα κατοικιών, δημιουργήθηκε κοντά στο Κερασχωρι για τα παιδιά υπαλλήλων των ΕΛ.ΤΑ. Και άρχισε να λειτουργεί από το 1997.

Η περίοδος λειτουργίας των κατασκηνώσεων, είναι από τα μέσα Ιουνίου έως τα τέλη Αυγούστου. Σ' αυτές τις κατασκηνώσεις μπορεί να συνδυαστεί ψυχαγωγία, σπορ, επαφή

με την φύση σε ένα περιβάλλον φιλόξενο, απέραντης ομορφιάς, μέσα σε ήρεμες λίμνες και δροσερά ποτάμια, σε άγρια φαράγγια και κατάφυτα δάση και πάνω στις βουνοκορφές.

3.4.10 Εκδρομές με αυτοκίνητο 4x4

Η Ευρυτανία για τους λάτρεις του αυτοκινήτου 4x4 μπορεί να χαρακτηριστεί σαν επίγειος παράδεισος και αυτό γιατί όπως προείπαμε υπάρχει ένα ατελείωτο δίκτυο δασικών δρόμων σε συνάρτηση πάντα με την άγρια ομορφιά του νομού.

Με κινητήρια δύναμη την αγάπη και τον σεβασμό για την φύση, η γνωριμία με την ανεξερεύνητη Ευρυτανία και την Νότια Πίνδο, γίνεται πρόκληση για τους λάτρεις της περιπέτειας και των τεσσάρων εποχών.

Η ιδανικότερη περίοδος διεξαγωγής είναι από τον Μάρτιο – Νοέμβριο.

3.4.11 Αγώνες Αυτοκινήτων

Ορεινή, με ατελείωτο δίκτυο δασικών δρόμων, με χωμάτινες και ασφαλοστρωμένες διαδρομές, όμορφα τοπία, κατάλληλο κλίμα, η Ευρυτανία είναι πλέον η κατάλληλη περιοχή για αγώνες αυτοκινήτων.

Η πρώτη χρονιά διοργάνωσης αγώνων αυτοκινήτου στο νομό είναι μόλις το 1987. Ερέθισμα δε για αυτό το γεγονός, έδωσαν Ιταλοί ραλίστες που ήρθαν στο Καρπενήσι την εποχή εκείνη καθώς και για δύο χρονιές το 1^ο και 2^ο Ελληνικό ράλι.

Σήμερα στον νομό μας διοργανώνονται πρωταθλητικοί αγώνες αυτοκινήτου. Γίνονται αγώνες ασφάλτου, χωμάτινοι, αναβάσεις, 4x4, motocross. Η Ευρυτανία διαθέτει δέκα επίσημα πληρώματα. Κάθε αγώνας χρηματοδοτείται από τον Δήμο και την Νομαρχία, από εταιρείες αυτοκινήτων, αλλά το μεγαλύτερο ποσό προέρχεται από τους ενδιαφερόμενους που αγωνίζονται.

Αξίζει να σημειωθεί πως μια διαδρομή του πολυφημισμένου “Ράλλυ Ακρόπολης” περνάει από την Ευρυτανία, ειδικότερα από την ποταμιά, διανύοντας μια περιοχή απερίγραπτης ομορφιάς. Αυτή είναι ίσως η πιο ξακουστή διαδρομή της Ευρυτανίας στους φίλους των τεσσάρων τροχών.

Οι σπουδαιότεροι αγώνες αυτοκινήτου 4x4 είναι σίγουρα οι αγώνες του Camel Trophy. Τόσο οι προκριματικοί όσο και οι τελικοί, στην Ελλάδα πραγματοποιούνται στα

γραφικά χωριά που είναι σκαρφαλωμένα στις πλαγιές της Ευρυτανίας: στην λίμνη των Κρεμαστών, και σε όποια άλλη περιοχή διαπιστώνει η Trekking Hellas ότι οι συνθήκες είναι δεόντως εξοντωτικές για τα πληρώματα.

3.4.12 Γιορτές Δάσους

Κάθε καλοκαίρι και για έναν περίπου μήνα, από τα μέσα Ιουνίου μέχρι τα μέσα Αυγούστου, η πόλη του Καρπενησίου μετατρέπεται σε μια νησίδα πολιτιστικών δραστηριοτήτων, καθώς οι “Γιορτές Δάσους και Λαϊκής Παράδοσης” εξελίσσονται χρόνο με τον χρόνο σε μείζον

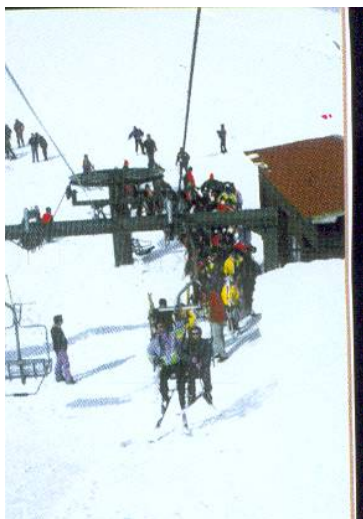
πολιτιστικό γεγονός της Κεντροδυτικής Στερεάς Ελλάδας, με θεατρικές παραστάσεις, μουσικές συναυλίες χορευτικές παρουσίες, εκθέσεις φωτογραφίας και γενικά κάθε είδους καλλιτεχνική δραστηριότητα.

Εκτός από τις γιορτές δάσους, το καλοκαίρι γίνονται στην Ευρυτανία ένα πλήθος πανηγυριών που αποτελούν μια ακόμη ευκαιρία για τον επισκέπτη να γνωρίσει από κοντά τον τρόπο διασκέδασης των ντόπιων, σε κάποιες εκδηλώσεις που αρχίζουν σιγά -σιγά από άλλες περιοχές, περισσότερο ανεπτυγμένες. Πάνω απ' όλα όμως είναι η μεγαλύτερη ευκαιρία κυρίως για τους ετεροδημότες Ευρυτάνες να γυρίσουν στην πατρίδα τους, αλλά και για όλους τους παρευρισκόμενους ντόπιους και επισκέπτες να γλεντήσουν με την μουσική υπόκρουση παραδοσιακών τραγουδιών που προσφέρουν ζωντανές ορχήστρες. Η εποχή των πανηγυριών είναι από 30 Ιουνίου έως και 8 Σεπτεμβρίου.

Χαρακτηριστική τέλος, είναι η εμποροπανήγυρη στις 27 Ιουλίου και διαρκεί 5 ημέρες, δίνοντας ένα ξεχωριστό χρώμα στην πόλη του Καρπενησίου.

3.4.13 Σκι (Χιονοδρομικό Κέντρο Καρπενησίου)

Το σκι στο χιόνι μπορεί να θεωρηθεί μια νέα, σε ηλικία, δραστηριότητα στον Ελληνικό χώρο. Σήμερα στην Ελλάδα υπάρχουν 18 χιονοδρομικά κέντρα, ένα εκ των οποίων και το κέντρο Βελουχίου που βρίσκεται στον νομό μας.

Πολύ κοντά στην πόλη, με τρεις διαθέσιμους εναέριους αναβατήρες και με τρεις μονοθέσιους συρόμενους, σκαρφαλώνετε δίχως κόπο στην κορυφή κάθε πίστας του χιονοδρομικού κέντρου και ανάλαφρα γλιστράτε προς τα κάτω, νιώθοντας τους παλμούς μιας αιώνιας φυσικής ομορφιάς.

Στο Βελούχι υπάρχει σαλέ για εξυπηρέτηση των Χιονοδρόμων. Οι πίστες βρίσκονται σε υψόμετρο 1813 έως 2000 μέτρων και καλύπτουν τις ανάγκες κάθε χιονοδρόμου από τον αρχάριο έως τον πιο έμπειρο.

Η χιονοδρομική Περίοδος αρχίζει από το Δεκέμβριο και πολλές φορές μπορεί να κρατήσει μέχρι και τον Μάιο αφού το χιόνι δύσκολα λιώνει σε αυτό το υψόμετρο.

Το χιονοδρομικό κέντρο δημιουργήθηκε το 1974 από τον Τάκη Φλέγκα και τον Θάνο Κλαουδάτο. Το χιονοδρομικό κέντρο διαθέτει 9 πίστες διαφόρων επιπέδων δυσκολίας, σαλέ με δωμάτια δυνατότητας 100 ατόμων, εστιατόριο και μπαρ, τα οποία λειτουργεί ο Κλαουδάτος

Επίσης υπάρχουν καταστήματα πωλήσεων και ενοικιάσεων SKI-SNOWBOARD του Κλαουδάτου. Ο Κλαουδάτος οργανώνει εκδρομές στο Βελούχι με διαμονή και κάρτα λιφτ.

3.4.14 Ιππασία

Πεπειραμένοι ή όχι όλοι μπορούν να κάνουν ιππασία πάντα βέβαια με την συνοδεία από τους ειδικούς δασκάλους. Λίγο έξω από το Καρπενήσι υπάρχει Πάρκο τουριστικής ιππασίας όπου ο επισκέπτης μπορεί να διασχίσει μια μοναδική πορεία ανάμεσα σε δέντρα και ρυάκια. Επίσης στο χώρο διατίθεται Cafe – Bar (Saloon), όπου ο τουρίστας μπορεί να απολαύσει την Ευρυτανική φύση.

3.5 ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟ ΠΡΟΪΟΝ

Για να μπορέσει ο αγροτικός τουρισμός να επιβληθεί ως ένα γνήσιο αυτοδύναμο τουριστικό προϊόν, δεν θα πρέπει να περιοριστεί στην προσφορά καταλύματος και διατροφής, πράγμα που συμβαίνει συχνά, αλλά να παρουσιάζει ένα ολοκληρωμένο φάσμα υπηρεσιών αγροτικού τουρισμού, που προβλέπει στην καλύτερη δυνατή ικανοποίηση των προσδοκιών των τουριστών από τις διακοπές τους. Κατ' αυτήν την έννοια το τουριστικό προϊόν θα πρέπει να είναι διαφοροποιημένο και σαφώς πιο ελκυστικό.

Έτσι εκτός από τις υπηρεσίες παροχής καταλύματος και εστίασης, θα πρέπει να περιλαμβάνει δραστηριότητες του τύπου εναλλακτικών μορφών τουρισμού οι οποίες αξιοποιούν τους φυσικούς και πολιτιστικούς πόρους της περιοχής υποδοχής, με κύριο χαρακτηριστικό τη διατήρηση της προσωπικής σχέσης μεταξύ φιλοξενούμενου και οικοδεσπότη, καθώς επίσης και το στοιχείο της συμμετοχής των επισκεπτών. Σ' αυτό το πλαίσιο προβάλλει η εξερεύνηση της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς, η ιστορική και θρησκευτική ενημέρωση και ξενάγηση, η συμμετοχή σε γιορτές και πανηγύρια, η προώθηση φυσιολατρικών δραστηριοτήτων αναψυχής, η ανάπτυξη των αθλητικών δραστηριοτήτων, η συμμετοχή στην παρασκευή παραδοσιακών τροφίμων και χειροτεχνημάτων, σ' αυτό βοηθάνε οι Γυναικείοι Συνεταιρισμοί, καθώς επίσης και στις αγροτικές εργασίες της γεωργικής εκμετάλλευσης.

Η Ευρυτανία περιλαμβάνει στο τουριστικό προϊόν της το ανώτερο πακέτο που αναφέρθηκε και που μας βοηθάει να διατηρήσουμε το συγκριτικό πλεονέκτημα που διαθέτουμε, την Ευρυτανική Φύση και για το οποίο έρχονται οι χιλιάδες επισκέπτες = τουρίστες στην περιοχή μας.

3.5.1 Διαμονή

Τόσο στο Καρπενήσι όσο και στα μεγαλύτερα χωριά του νομού, υπάρχει ποικιλία καταλυμάτων που καλύπτει όλες τις απαιτήσεις: από πολυτελή ξενοδοχεία με όλες τις ανέσεις, μέχρι παραδοσιακούς ξενώνες και φροντισμένα ενοικιαζόμενα δωμάτια η Ευρυτανική φιλοξενία δεν πρόκειται να σας απογοητεύσει.

Σημαντικό είναι να έχετε στο νου σας ότι τα Σαββατοκύριακα και τα τριήμερα, τα καταλύματα στο Καρπενήσι και τα κοντινά χωριά παρουσιάζουν πληρότητα.

Σύμφωνα με την τελευταία έρευνα που έγινε το 2002 από την Στατιστική Υπηρεσία του Νομού Ευρυτανίας, διατέθηκαν το χρόνο αυτό 7.330 κλίνες με τον αριθμό των τουριστών να φθάνει τους 34.754 με 89.407 διανυκτερεύσεις. Σε σύγκριση με το 2001 και την έρευνα που πραγματοποιήθηκε σε αντίθεση με το 2002 ήταν πιο αυξημένη η κίνηση των τουριστών που ανέρχονταν σε 41.288 αφίξεις και σε 98.640 διανυκτερεύσεις, ενώ ο αριθμός κλινών ήταν 7.913.

Τα επόμενα δύο χρόνια 2003 – 2004 αν και δεν έχει γίνει πλήρη έρευνα από την αρμόδια Υπηρεσία ώστε να έχουμε συγκεκριμένα αληθή στοιχεία, αξίζει να αναφέρουμε απλά ότι σημειώνεται αύξηση της τουριστικής κίνησης στο Νομό όλο το χρόνο, αλλά κυρίως η αυξημένη κίνηση είναι και γίνεται κατά τους χειμερινούς μήνες.

Όσον αφορά τα παραδοσιακά καταλύματα και τους παραδοσιακούς ξενώνες, αξίζει να πούμε ότι αυξάνονται συνεχώς τα τελευταία χρόνια και παρέχουν στον επισκέπτη

όλες τις ανέσεις.

Στο πρόγραμμα υλοποίησης για την κατασκευή καταλυμάτων είναι ενταγμένες οι ακόλουθες 21 κοινότητες του Νομού. Συγκεκριμένα:

Άγιος Νικόλαος	Καταλύματα	4
Αγία τριάδα	>>	4
Δομνίστα	>>	3
Δυτική Φραγκίστα	>>	12
Δομιοι	---	
Κορυσχάδες	---	
Κλαυσί	>>	1
Κρίκελλο	>>	9
Μικρό Χωρίο	>>	5
Μεγάλο Χωρίο	>>	10
Παυλόπουλο	>>	1
Προυσός	>>	2
Στένωμα	>>	2
Φουρνά	>>	1
Άγραφα	>>	4
Βουτύρο	>>	2
Κλειστό	>>	1
Χρύσω	>>	1
Καστανιά	>>	1
Ασπρόπυργος	>>	2
Ψιανά	---	

Στις κοινότητες Δομιοι, Κορυσχάδες και Ψιανά υπήρξαν ενδιαφερόμενοι, αλλά λόγω οικονομικών προβλημάτων εκ μέρους τους, δεν κτίστηκαν καταλύματα.

Κατασκευάστηκαν συνολικά 306 δωμάτια, δυναμικότητας 612 κλινών.

Εικόνα 3.5 α.: Πολυτελέστατο Ξενοδοχείο (MONTANA)

Εικόνα 3.5 β. παραδοσιακός Ξενώνας

3.5.2 Εκκλησίες – Μοναστήρια

Ο Νομός Ευρυτανίας, διαθέτει πλήθος Εκκλησιαστικών Μνημείων, τόσο παλαιοχριστιανικών και νεοχριστιανικών χρόνων. Είναι ένας ανεκτίμητος πλούτος θρησκευτικών μνημείων στην περιοχή μας, το οποίο μπορεί να διαχύσει του ρεύμα των προσκυνητών σ' όλοκληρη την περιφέρεια.

Θα απαριθμήσουμε μερικά μόνο από τα προσκυνήματα – Θρησκευτικά μνημεία, τα οποία εάν προβληθούν κατάλληλα θα βοηθήσουν και στην οικονομική ανάπτυξη της περιοχής πέραν της υποχρέωσης που έχουμε να τα παραδώσουμε σε καλύτερη κατάσταση από ότι τα παραλάβαμε.

ΤΟΠΟΘΕΣΙΑ	ΜΝΗΜΕΙΟ
ΑΝΑΤ. ΦΡΑΓΚΙΣΤΑ	Ι. Ναός Μεταμορφώσεως Σωτήρος 17 ^{ος} αιώνας. Τοιχογραφία
Βραγγιανά	Σχολές Αγράφων. Ελληνομουσείο Αγίου Ευγενίου του Αιτωλού
Δομιανοί	Ι. Μ. Κοιμήσεως της Θεοτόκου
Καρπενήσι	Ι. Ναός Αγίας Τριάδος 17 ^{ος} αιώνας
Κλαυσί	Ι. Ναός Αγίου Λεωνίδα 5 ^{ος} αιώνας, Ψηφιδωτό δαπέδου
Κλειστός	Λείψανο του δεξιού χεριού του Αγίου Λουκά (από το 996 – 10 ^{ος} αιώνας)
Μάραθος Αγράφων	Ι. Ναός Ταξιαρχών, 17 ^{ος} αιώνας
Πρασσιά	Κυπαρίσσι του Αγίου Κοσμά του Αιτωλού
Προύσος	Ι. Μ. Προυσού 11 ^{ος} – 12 ^{ος} αιώνας
Πρασσιά	Ι. Μ. Ταταρνάς, 13 ^{ος} αιώνας
Φουρνά	Εικόνες του αγιογράφου Διονυσίου

Πόλος έλξης των προσκυνητών – τουριστών στην περιοχή μας από παλιά αποτελούν κυρίως τα δύο πανελληνίως γνωστά μοναστήρια μας, η Ιερά Μονή Προυσού και η Ιερά Μονή Τατάρνης στον Τριπόταμο, που θα αναφερθούμε αναλυτικά παρακάτω λόγω έλλειψης στοιχείων για τα περισσότερα από τα παραπάνω μνημεία που αναφέραμε.

- ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΙΕΡΑΣ ΕΙΚΟΝΑΣ ΚΑΙ ΙΕΡΑΣ ΜΟΝΗΣ ΠΡΟΥΣΟΥ**

Η Ιστορία της Ιεράς Εικόνας του Μοναστηριού, ξεκινάει στα χρόνια του Ευαγγελιστή Λουκά κατά την περίοδο που ο Ευαγγελιστής βρισκόταν στην Πάτμο και ζωγράφισε μαζί με άλλες και την εικόνα που βρίσκεται στον Προυσό.

Για πολλούς αιώνες η Εικόνα βρισκόταν και θαυματουργούσε σε μεγάλο Ναό, στην Προύσα της Μικράς Ασίας. Κατά την περίοδο της Εικονομαχίας, το 829 συγκεκριμένα,

κάποιος την πήρε και την έφερε προς την Ελλάδα.

Κάπου στην διαδρομή όμως την έχασε και την βρήκαν στην σπηλιά όπου βρίσκεται τώρα το Μοναστήρι κάποιοι ντόπιοι βοσκοί, που για μέρες έβλεπαν μια μυστηριώδη φωτεινή στήλη να τους δείχνει το μέρος. Ο άνθρωπος που έμαθε ότι βρέθηκε η Εικόνα που είχε χάσει, ήρθε στον Προυσό για να την πάρει. Καθώς λοιπόν επέστρεφε με την συνοδεία του, νύχτωσε και έπεσαν να κοιμηθούν. Το πρωί που ξύπνησαν η Εικόνα έλειπε και μια μυστηριώδης φωνή τον ενημέρωσε ότι η επιθυμία της Παναγίας ήταν η Εικόνα να μείνει εκεί που βρέθηκε. Κατά την επιστροφή της στον Προυσό, η Παναγία πέρασε από το σημείο που είναι τα “Πατήματα” και τρυπώντας την βουνοκορφή διέσχισε το βουνό.

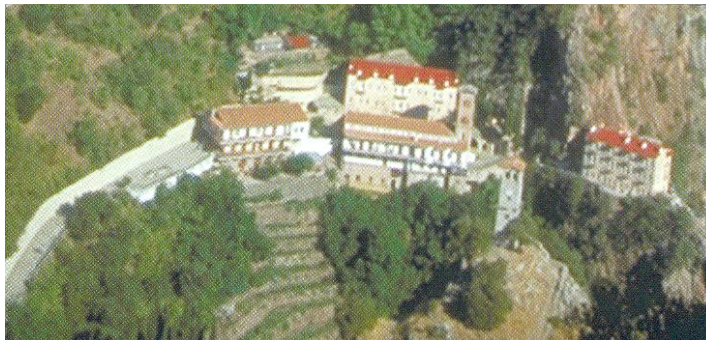
Το ασημένιο κάλυμμα της Εικόνα το δώρισε ο Καραϊσκάκης για να θεραπευτεί από την Θέρμη που τον τυραννούσε και εξαιτίας της οποίας έμενε κατά περιόδους στον Προυσό για να αναρρώνει.

Στον Μοναστήρι λειτουργεί ενδιαφέρον Μουσείο με πολλά εκθέματα, όπως χειρόγραφοι κώδικες, τυπογραφημένα βιβλία, ένα σπαθί του 1821 που μπορεί να ανήκε στον Καραϊσκάκη καθώς και πολλά παλιά άμφια.

Το μοναστήρι υπέστη πολλές καταστροφές και πυρπολήθηκε από πολλούς επιδρομείς με τελευταίους τους Γερμανούς στις 16 Αυγούστου 1944. Το εκκλησάκι των Αγίων Πάντων που βρίσκεται απέναντι από το Μοναστήρι είναι χτισμένο το 1754.

Μπορείτε επίσης να επισκεφθείτε το Ρολόι του Μοναστηριού που βρίσκεται σκαρφαλωμένο σε ένα μικρό λοφίσκο και μετρά το χρόνο εκεί που το πέρασμά του δεν έχει καμία σημασία.

Τέλος, στον Προυσό, αξίζει ακόμα να δείτε τους Πύργους του Καραϊσκάκη, καθώς επίσης την Μαύρη Σπηλιά και την Σχολή των Γραμμάτων η οποία λειτούργησε το 1825 και βρίσκεται δυτικά στο εκκλησάκι των Αγίων Πάντων.

Ιερά Μονή Παναγίας Προυσιώτισσας

• ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΙΕΡΑΣ ΜΟΝΗΣ ΤΑΤΑΡΝΑΣ

Το Μοναστήρι χτίστηκε γύρω στο 1555, αν και η παράδοση αναφέρει πως προϋπήρχε εδώ Μονή χτισμένη ήδη από το 1200. Η Στρατηγική του θέση το έκανε ιδανικό κρησφύγετο και χώρο περίθαλψης των επαναστατών κατά την διάρκεια της Τουρκοκρατίας. Τέλειο ορμητήριο για τις πολεμικές επιχειρήσεις του Καραϊσκάκη αλλά και τα προεπαναστατικά κινήματα του Μητροπολίτη Διονυσίου Τρίκης και άλλων αγωνιστών, αποτέλεσε πολλές φορές στόχο των Τουρκικών ορδών που ξεσπούσαν την άγρια λύσσα, πάνω του.

Το σημερινό Μοναστήρι απέχει από το Καρπενήσι 70χλμ. και κτίστηκε λίγο μακρύτερα από την θέση του παλιού. Αποτελεί χώρο προσκυνήματος για τους πιστούς και εκείνους που θέλουν να θαυμάσουν και νιώσουν το μεγαλείο του Ελληνισμού.

Με πλήρεις εγκαταστάσεις φιλοξενίας και πλήθος αντικειμένων που θα μπορούσε να θαυμάσει ο επισκέπτης, το Μοναστήρι της Τατάρνας είναι το πιο σπουδαίο ίσως αξιοθέατο της Ανατολικής Ευρυτανίας. Ιδιαίτερη αναφορά πρέπει να κάνουμε στην ψηφιδωτή εικόνα “Ο Βασιλεύς της Δόξης”, που χρονολογείται γύρω στο 1350 και είναι δείγμα έξοχης τέχνης.

Άξια λόγου είναι επίσης και τα άλλα αντικείμενα που υπάρχουν στην Μονή όπως κεντητά άμφια, οστεοθήκες, σταυροί και άλλες Βυζαντινές Εικόνες.

3.5.3 Μουσεία

1) ΜΟΥΣΕΙΟ ΚΑΡΠΕΝΗΣΙΟΥ

(Μουσείο Κωνσταντίνου και Αλεξάνδρου Τσάτσου)

Στο Συνεδριακό κέντρο του Δήμου λειτουργεί αίθουσα μουσείου αφιερωμένο στους Κωνσταντίνο και Αλέξανδρο Τσάτσο. Σε αυτό εκτίθεται προσωπικά αντικείμενα των προαναφερόμενων και φιλοξενείται έκθεση σπάνιων χαρτών τους οποίους δώρισε στο μουσείο η οικογένεια Τσάτσου.

2) ΜΟΥΣΕΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΑΝΤΙΣΤΑΣΗΣ ΚΟΡΥΣΧΑΔΩΝ

Στο σχολείο του χωριού το Μάιο του 1944 συνήλθε το Εθνικό Συμβούλιο το οποίο προήλθε από τις Πρώτες Ελεύθερες Εκλογές και στο οποίο συμμετείχαν 176 Εθνοσύμβουλοι ως αντιπρόσωποι από όλη την Ελλάδα. Με την λήξη των εργασιών του Εθνικού Συμβουλίου εγκρίθηκε το ψήφισμα:

“όλες οι εξουσίες πηγάζουν από τον λαό και ασκούνται από τον λαό”.

Το μουσείο χαρακτηρίστηκε ιστορικό διατηρητέο μνημείο και σε αυτό λειτουργεί έκθεση φωτογραφία του φωτογράφου της Εθνικής Αντίστασης Σπύρου Μελετζή.

Το μουσείο Κορυσκάδων, απέχει 6χλμ. από το Καρπενήσι.

3) ΜΟΥΣΕΙΟ ΒΙΝΙΑΝΗΣ

Στην Βίνιανη Ευρυτανίας, συγκεκριμένα στην παλιά Βίνικνη, που απέχει 38 χλμ. από το Καρπενήσι, υπάρχει το ιστορικό σύμβολο “Το Σχολείο της Βίνιανης”, και αποτελεί τόπο προσκυνήματος γιατί έχει γραφεί στην ιστορία αυτού του τόπου.

Στις 10 Μαρτίου του 1944 στο Σχολείο αυτό συγκροτήθηκε η “Κυβέρνηση του Βουνού”, η πρώτη Κυβέρνηση της Ελεύθερης Ελλάδος, γεγονός που επέδρασε σε όλο τον αγώνα του λαού μας. Συγκροτήθηκε η Πολιτική

Επιτροπή Εθνικής Απελευθέρωσης (Π.Ε.Ε.Α.), ήταν το συντονιστικό και καθοδηγητικό όργανο στις συνεχείς νίκες του Ελληνικού λαού. Το παρόν είχε δώσει η Βίνιανη στις 22/11/1942 όταν από εδώ και πάλι ξεκίνησαν Άρης Βελουχιώτης και Ναπολέων Ζέρβας με τους σαμποτέρ για την ανατίναξη της γέφυρας του Γοργοποτάμου. Σήμερα γίνεται προσπάθεια να αποκατασταθούν οι φθορές στο Σχολείο (Μουσείο), ώστε να αποτελεί ο χώρος αυτός πόλο έλξης για να γνωρίσουν όλοι την ιστορία μας. Επίσης στο Μουσείο υπάρχει αρκετό φωτογραφικό υλικό καθώς και έντυπο υλικό της εποχής εκείνης που αναφέρεται στους αγώνες και στην πρωτεύουσα της Ελεύθερης Ελλάδας, Βίνιανη.

4) ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΜΕΓΑΛΟΥ ΧΩΡΙΟΥ

Το Μουσείο φιλοξενεί παραδοσιακές στολές, είδη οικιακής χρήσης, έργα καλλιτεχνικής δημιουργίας και απέχει από την πόλη του Καρπενησίου 14χλμ.

5) ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΑΓΙΑΣ ΤΡΙΑΔΑΣ

Στο συγκεκριμένο Μουσείο υπάρχουν παραδοσιακές στολές, αντικείμενα και εργαλεία που χρησιμοποιούσαν τις παλιές εποχές. Επίσης μεγάλο ενδιαφέρον έχει και η Βιβλιοθήκη που λειτουργεί στο σπίτι του Χρυσοστόμου Καραπιτέρη με 8.000 βιβλία. Απέχει 35 χλμ. από το Καρπενήσι μέσω Βελουχίου.

6) ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΟ ΚΑΙ ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΔΟΜΝΙΣΤΑΣ

Σ' αυτό το Μουσείο που απέχει 41χλμ. από το Καρπενήσι μπορεί κανείς να θαυμάσει πλήθος από παλαιά αντικείμενα και αρχαιακό φωτογραφικό υλικό.

7) ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΓΡΑΝΙΤΣΑΣ

Στο χωριό της Γρανίτσας λειτουργεί από το 1970 το Μουσείο με αντικείμενα λαϊκής τέχνης, βιβλιοθήκη του Παπαντωνίου και του Στέφανου Γρανίτσα, καθώς και προσωπογραφίες του στρατηγού Κωνσταντίνου και Στέφανου Γρανίτσα.

Απέχει 83 χλμ. από το Καρπενήσι

8) ΜΟΥΣΕΙΟ ΣΤΟ ΠΑΛΙΟ ΜΙΚΡΟ ΧΩΡΙΟ

Το Μουσείο στεγάζεται στο παλιό σχολείο του χωριού και αποτελείται από τρεις αίθουσες. Διαθέτει σπάνιο φωτογραφικό υλικό από την κατολίσθηση του χωριού το 1963, φωτογραφικό υλικό και εκθέματα σχετικά με την αντίσταση, κομμάτια από το τυπογραφείο που υπήρχε, συγγράμματα της εποχής. Επίσης το Μουσείο φιλοξενεί παραδοσιακές στολές, αντικείμενα λαογραφικής τέχνης, καθώς και αρχαία εκθέματα, κεραμικά, βιβλιοθήκη κλπ. Λειτουργεί και ως πνευματική γωνιά ιδιαίτερα τους καλοκαιρινούς μήνες.

Απέχει 16 χλμ. Από το Καρπενήσι.

9) ΜΟΥΣΕΙΟ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΟΥ ΠΡΟΥΣΟΥ (Με ιστορικά και Θρησκευτικά εκθέματα)

Στο μοναστήρι λειτουργεί ενδιαφέρον Μουσείο με πολλά εκθέματα, όπως βιβλία του 15^{ου} και 16^{ου} αιώνα, χειρόγραφοι κώδικες, τυπογραφημένα βιβλία, ένα σπαθί του 1821 που μπορεί να ήταν του Καραϊσκάκη, καθώς και πολλά άμφια. Απέχει 33 χλμ. από το Καρπενήσι

10) ΜΟΥΣΕΙΟ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΟΥ ΤΑΡΤΑΝΑΣ (Με θρησκευτικά εκθέματα)

Διαθέτει βιβλιοθήκη με 633 έντυπα. Επίσης σώζονται μερικά αξιόλογα έντυπα από το 1544 – 1578 που έχουν εκδοθεί στην Βιέννη, Βενετία και άλλες πόλεις της Ευρώπης και την ψηφιδωτή εικόνα “Ο Βασιλεύς της Δόξης” που χρονολογείται στο 1350. Απέχει από το Καρπενήσι 70 χλμ.

3.6 ΓΥΝΑΙΚΕΙΟΣ ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟΣ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΣ ΛΑΪΚΗΣ ΤΕΧΝΗΣ “Η Ευρυτανία”

Στον Γυναικείο Αγροτουριστικό Συνεταιρισμό του Νομού μας, ο οποίος στεγάζεται στο κτίριο της Ευρυτανίας Α.Ε. Αριθμοί περί τα 10 μέλη και έχει δημιουργηθεί το 1992.

Σ' αυτόν μπορείτε να βρείτε παραδοσιακά γλυκά κουταλιού, όπως: καρυδάκι, κάστανο, βατόμουρο, βύσσινο, κεράσι, μήλο, κυδώνι, κολοκύθι, καρπούζι, πορτοκάλι. Επίσης παρασκευάζουν παραδοσιακές μαρμελάδες, γλυκά ταψιού, κουραμπιέδες και μελομακάρονα.

Μπορείτε να βρείτε επίσης παραδοσιακούς τραχανάδες, χυλοπίτες ολικής αλέσεως, αρωματικά φυτά, τσάι, ρίγανη, λεβάντα, χαμομήλι.

Μπορείτε να αγοράσετε υφαντά κατόπιν παραγγελίας και να σας φτιάξουν ότι θέλετε. Επίσης κατόπιν παραγγελίας μπορείτε να βρείτε πίτες χωριάτικες και μπακλαβά.

Όλα τα παραπάνω είδη είναι φτιαγμένα από τις γυναίκες – μέλη του Συνεταιρισμού και όπως μπορείτε να απολαύσετε στις διακοπές σας στην Ευρυτανία.

Παρόλα αυτά αν και τα προϊόντα που παράγονται είναι πολλά δεν έχει πιστοποιηθεί κανένα από τον Ε.Ο.Τ. Ως συγκεκριμένο προϊόν του Νομού.

3.7 ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΕΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟΥ – ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Το απαράμιλλο φυσικό κάλος της Ευρυτανίας, η ποικιλομορφία του τοπίου, το έντονο ανάγλυφο του εδάφους, αποτελούν πόλο έλξης και συγκριτικό πλεονέκτημα του τόπου μείζοντος σημασίας για την περιοχή.

Η Ευρυτανία μπορεί να στηρίξει την ανάπτυξη της στον τουρισμό και είναι καθήκον των φορέων που ασχολούνται με την χάραξη της αναπτυξιακής πολιτικής να εντοπίσουν τις καταλληλότερες μορφές αυτού για κάθε μια περιοχή.

Ο Αγροτουρισμός σαν οικονομική δραστηριότητα επιδρά πολλαπλασιαστικά στις τοπικές κοινωνίες, περισσότερο από τις άλλες μορφές τουρισμού.

Αυτό συμβαίνει γιατί:

1. Συμπληρώνει το εισόδημα του αγρότη-επενδυτή.
2. Αυξάνει τη ζήτηση των τοπικών προϊόντων.
3. Μειώνει την ανεργία και δημιουργεί νέες ευκαιρίες απασχόλησης στους κατοίκους της περιοχής.
4. Επιδρά θετικά στην ολοκλήρωση των υποδομών και του κοινωνικού εξοπλισμού των αγροτικών περιοχών.
5. Επιδρά θετικά στην συγκράτηση του τοπικού πληθυσμού και κυρίως των νεότερων ηλικιών στις εστίες του.

Ένα πρώτο βασικό στοιχείο για την ανάπτυξη αυτού του κλάδου είναι οι φορείς της αγροτουριστικής ανάπτυξης και φορείς κεντρικού σχεδιασμού.

Σ' αυτή την περίπτωση η διερεύνηση θα πρέπει να επικεντρωθεί από τους τοπικούς φορείς αγροτουριστικής ανάπτυξης, γύρω από το ερώτημα του ποίος τελικά νομιμοποιείται, είτε ποιος έχει την ευθύνη να «θέσει σε κίνηση» τις σχετικές διαδικασίες.

Μία πρώτη εκτίμηση είναι ότι το «κέντρο» σχεδιάζει και οι τοπικοί φορείς αναλαμβάνουν την υλοποίηση.

Δεύτερο στοιχείο είναι ο Επαγγελματισμός που παίζει σημαντικό ρόλο στον τομέα παροχής υπηρεσιών των απασχολούμενων στο κλάδο αυτό.

Η δια βίου εκπαίδευση των απασχολούμενων στο κλάδο των υπηρεσιών αποτελεί «επένδυση» για όλη την περιοχή και την τοπική οικονομία.

Η Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Ευρυτανίας θα πρέπει να επιμένει στα προγράμματα κατάρτισης ενηλίκων στο τομέα αυτό, μιας και τα Ευρωπαϊκά Ταμεία θεωρούν επιλέξιμες τέτοιες δαπάνες και θεωρούν την δια βίου εκπαίδευση απαραίτητο εργαλείο στην ανάπτυξη οποιασδήποτε δραστηριότητας.

Ένα τρίτο στοιχείο είναι η Προβολή της Περιοχής (Έντυπα – Οδηγοί – Εκθέσεις).

Η προβολή της περιοχής μας αποτελεί αναγκαία προϋπόθεση όχι τόσο για να γίνει η περιοχή γνωστή αλλά για να διατηρείται στην επικαιρότητα.

Ένας ετήσιος διαγωνισμός για το καλύτερο – αρτιότερο άρθρο στον περιοδικό τύπο, γενικό και ειδικό θα ήταν άλλο ένα μέσο προβολής της περιοχής μας. Η έκδοση ενός τουριστικού περιοδικού για την περιοχή μας με συμμετοχή των τοπικών αρχών, θα εξασφάλιζε την ελάχιστη ισότητα, σε αφετηριακό επίπεδο τουλάχιστον, για όλους τους επενδυτές του κλάδου.

Η συμμετοχή σε ειδικευμένες τουριστικές εκθέσεις είναι άλλο ένα μέσον προώθησης του «προϊόντος» μας.

Ένα πιο σύγχρονο βασικό στοιχείο είναι το ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ-INTERNET. Αυτό το μέσο προβολής μιας δραστηριότητας λειτουργεί με την δημιουργία ιστοσελίδας στο διαδίκτυο – internet με κατά το δυνατόν αρτιότερη εμφάνιση και συνεχή ανανέωση. Δεν πρέπει να φεισθούμε δαπανών για την δημιουργία ενός σωστού και ολοκληρωμένου δικτυακού τόπου site για τη προβολή της Ευρυτανίας, αλλά που προτείνεται να αποτελεί τον κόμβο επικοινωνίας όλων των Ευρυτάνων και όχι μόνο.

Μετά απ' όλες αυτές τις δυνατότητες ανάπτυξης, αξίζει να αναφέρουμε ότι η πιο σημαντική ανάπτυξη για το Νομό της Ευρυτανίας είναι ο ίδιος ο τόπος μας και αυτά που μπορεί να προσφέρει σ' αυτόν που επιλέγει να κάνει τις διακοπές του εδώ.

Σήμερα το Καρπενήσι γνωρίζει όλο και περισσότερη τουριστική ανάπτυξη χάρη στο μοναδικό τοπίο που περιβάλλει την πόλη με τα γραφικά χωριά αλλά και το οργανωμένο χιονοδρομικό κέντρο του Βελουχίου. Το χειμώνα το χιόνι σκεπάζει με το μανδύα του την πόλη δίνοντας της ξεχωριστή ομορφιά, ενώ οι δρόμοι της σφύζουν από ζωή, μέρα και νύχτα, χάρη στη ντόπια νεολαία αλλά και τους επισκέπτες που καταφθάνουν για να απολαύσουν το εξάισιο τοπίο, άλλοτε χιονισμένο κι άλλοτε βαθυπράσινο πλημμυρισμένο από τις μυρωδιές της άνοιξης.

Φτάνοντας είτε από το δρόμο της Λαμίας είτε από τα υπόλοιπα περάσματα του νομού (Ναύπακτο, Αγρίνιο, Άρτα και Καρδίτσα) θα σας καλωσορίσει η μαγευτική φυσική ομορφιά

που χαρακτηρίζει το νομό και προσφέρεται και μας προσκαλεί για κάθε είδους δραστηριότητες.

Η ίδρυση της Δ.Ε.Π.Α.Κ (Δημοτική Επιχείρηση Πολιτισμού και Ανάπτυξης Καρπενησίου) σε συνδυασμό με το καινούριο και άρτια εξοπλισμένο Συνεδριακό Κέντρο, καθώς και το κτίριο του Κ.Α.Π.Η με το προβλεπόμενο σ' αυτό Μουσείο Λαογραφίας και Ευρυτανικών ευρημάτων, ανοίγουν ακόμη περισσότερο τις δυνατότητες της περιοχής για τουριστική και πολιτιστική ανάπτυξη.

Η κατεύθυνση όμως που πρέπει να ακολουθήσει η ανάπτυξη του τουρισμού είναι κατά την γνώμη μας μονόδρομος και η κατεύθυνση αυτή δεν είναι άλλη από την ανάπτυξη <<ήπιων μορφών τουρισμού>>.

Ήπιες μορφές τουρισμού που αναπτύσσονται με απόλυτη συμβατότητα προς το περιβάλλον-φυσικό και ανθρωπογενές –στο οποίο εντάσσονται, ενώ ταυτόχρονα το μέγεθος των εγκαταστάσεων και το είδος των δραστηριοτήτων σχεδιάζονται και υπάρχουν εάν είναι δυνατόν απόλυτα σε αρμονία με αυτό.

Στόχος της τοπικής ανάπτυξης είναι η δημιουργία –ύπαρξη ευέλικτων τουριστικών μονάδων που θα μπορούν να αντιμετωπίσουν- εξυπηρετήσουν ανθρώπους με διαφορετικά ενδιαφέροντα και διαθέσεις. (Δεν εννοούμε μόνο τις ξενοδοχειακές μονάδες, τα ενοικιαζόμενα δωμάτια, τα αγροτουριστικά καταλύματα αλλά όλες τις επιχειρήσεις παροχής τουριστικών υπηρεσιών, δηλαδή από το Χιονοδρομικό Κέντρο την σημαντικότερη επένδυση στην περιοχή μέχρι και το μικρότερο Οίνο-Καφέ-Παντοπωλείο στο πιο απομακρυσμένο χωριό της περιοχής μας).

Οι ήπιες μορφές τουρισμού δίνουν την δυνατότητα σε απασχολούμενους άλλων κλάδων (του Α' γένους και του Β' γένους τομέα) να ωφεληθούν και αυτοί από την οικονομική ανάπτυξη της περιοχής, ενώ ταυτόχρονα αποφεύγεται ο κίνδυνος της μονοκαλλιέργειας του τουρισμού.

Η ανάπτυξη αυτού του είδους δημιουργεί τις κατάλληλες προϋποθέσεις για την ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής των κατοίκων της περιοχής, σκοπός ο οποίος όχι μόνο δεν θα πρέπει να παραμελείται αλλά αντιθέτως να ενισχύεται με κάθε τρόπο ώστε να πλησιάζουμε τον στόχο της κοινωνικής ολοκλήρωσης.

Στη συνέχεια θα αναφερθούμε και θα αναλύσουμε κάποιες ήπιες μορφές τουρισμού που μπορούν να αποτελέσουν λόγο ανάπτυξης στο Νομό της Ευρυτανίας.

3.7.1 ΑΕΙΦΟΡΕΙΑ

Άμεσα συνυφασμένη με την ήπια ανάπτυξη είναι η έννοια της αειφορείας.

Η αειφορεία είναι μια έννοια καινούργια στην διαδικασία της ανάπτυξης και άρχισε να γίνεται λόγος γι' αυτήν μόλις τα τελευταία χρόνια, αφότου οι επιστήμονες εγκατέλειψαν την ιδέα ότι η γη έχει ανεξάντλητους πόρους και ασπάσθηκαν στην άποψη ότι θα πρέπει η κάθε είδους ανάπτυξη, οικονομική, τεχνική κα να μην εξαντλεί τους πόρους στους οποίους στηρίζεται, αλλά να αναπτύσσεται κάνοντας την βέλτιστη χρήση των υπαρχόντων πόρων λαμβάνοντας υπόψη ότι <<την γη δεν την κληρονομήσαμε από τους προγόνους μας, αλλά την δανειζόμαστε από τα παιδιά μας>>.

3.7.2 ΟΙΚΟΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Η έννοια του οικοτουρισμού – οικολογικού τουρισμού επικεντρώνεται στην συνύπαρξη του τουρισμού ως οικονομική δραστηριότητα με ταυτόχρονη και κυριαρχεί την προστασία και ανάδειξη του περιβάλλοντος.

Η Ευρυτανία που ως γνωστόν λήφθηκε ως βάση μέτρησης της ρύπανσης της Μεσογειακής λεκάνης (θεωρητικό σημείο ρύπανσης # 0 # μηδέν), μας επιφορτίζει με το ιερό πλέον καθήκον της προστασίας αλλά και ανάδειξης του περιβάλλοντος στο οποίο ζούμε. Καλούμαστε όλοι μας δηλαδή να ταιριάξουμε αρμονικά το φυσικό περιβάλλον με το ανθρωπογενές, αυτό που κληρονομήσαμε με αυτό που δημιουργούμε.

Είναι δυνατόν να ισχυριστούμε ότι όλες οι μορφές τουρισμού της περιοχής μας εντάσσονται ή μπορούν να ενταχθούν σε κάποιο βαθμό στην έννοια του οικοτουρισμού.

3.7.3 ΧΕΙΜΕΡΙΝΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ – ΧΙΟΝΟΔΡΟΜΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ

Όπως προαναφέρθηκε το Ορειβατικό Καταφύγιο στο Βελούχι έδωσε την ευκαιρία στους ορειβάτες να γνωρίσουν την Ευρυτανία, την δυνατότητα όμως ανάπτυξης χειμερινού τουρισμού την σηματοδοτεί το 1985 η δημιουργία Χιονοδρομικού Κέντρου Καρπενησίου, από την Εταιρεία Αγροτικής Ανάπτυξης ΕΥΡΥΤΑΝΙΑ Α.Ε.

Οι επιπτώσεις της επένδυσης αυτής στην τοπική οικονομία είναι γνωστές.

Στην παρούσα εισήγηση θα επιθυμούσαμε όμως, έχοντας υπόψη τις επισημάνσεις για αλλαγή του κλίματος προς θερμότερους χειμώνες να επικεντρώσουμε την προσοχή μας στο μέλλον. Κατά την γνώμη μας θα πρέπει να προσανατολιστούμε προς την διαφοροποίηση του << προϊόντος >> μας. Εναλλακτικές δραστηριότητες όπως η ορεινή πεζοπορία στα μονοπάτια Ε4 και Ε6, τουριστική ιππασία, ορεινή ποδηλασία, αιωροπτερισμός, νέες δραστηριότητες όπως παρατήρηση πανίδας, χλωρίδας θα πρέπει να γίνουν αντικείμενο σχετικής έρευνας, προκειμένου να εξασφαλισθεί η βιωσιμότητα τόσο της επένδυσης του Χιονοδρομικού Κέντρου όσο και των υπολοίπων ιδιωτικών επενδύσεων που έγιναν στην περιοχή με στόχο την κάλυψη των αναγκών του χειμερινού τουρισμού.

3.7.4 ΑΘΛΗΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Το Προπονητικό Κέντρο που ήδη έχει χτιστεί στο Καρπενήσι και έγινε και κέντρο προέλευση πολλών αθλητών για την προετοιμασία τους στους ολυμπιακούς αγώνες «ΑΘΗΝΑ 2004» σε συνδυασμό με το Κολυμβητήριο, δίνει τη δυνατότητα ανάπτυξης μιας ακόμη μορφής τουρισμού, του αθλητικού τουρισμού.

Η ποιότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών αποτελεί το κλειδί της επιτυχίας και στον τομέα αυτό.

Άλλη μια δραστηριότητα – επένδυση που θα πρέπει να μελετηθεί και μπορεί να προσφέρει στην ανάπτυξη της περιοχής είναι η δημιουργία γηπέδων GOLF μικρού ή μεσαίου μεγέθους αλλά διεθνών προδιαγραφών.

Τα όρια στην έρευνα αυτή πρέπει να είναι μόνο η φαντασία μας.

3.7.5 ΣΥΝΕΔΡΙΑΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Πιστεύω ότι όλοι αισθανόμαστε ικανοποίηση και περηφάνια σαν Ευρυτάνες και Καρπενησιώτες για το νέο απόκτημα της πόλης μας, το Συνεδριακό Κέντρο.

Έγινε από νωρίς αντιληπτό από τους αρμόδιους ότι τα συνέδρια που άρχισαν να γίνονται στην πόλη μας δειλά – δειλά στις δεκαετίες του 1970 – 1980 στην αίθουσα του Συνδέσμου «ΕΥΓΕΝΙΟΣ Ο ΑΙΤΩΛΟΣ» μπορούν να αποφέρουν – πέραν των επιστημονικών αποτελεσμάτων – και οικονομικά οφέλη.

Η δημιουργία ειδικού προς τούτο κτιρίου, Συνεδριακού Κέντρου, ξεκίνησε από τα μέσα της δεκαετίας του 1980.

Άμεσο όφελος του συνεδριακού τουρισμού είναι η επέκταση της τουριστικής περιόδου, σε μήνες και ημέρες με χαμηλή ή και ανύπαρκτη ζήτηση. Ταυτόχρονα δημιουργείται παράπλευρη τουριστική κίνηση από τους συνοδούς των συνέδρων οι οποίοι έχοντας περισσότερο ελεύθερο χρόνο απ' αυτούς, αποτελούν τους καλύτερους διαφημιστές της περιοχής.

Οι σύνεδροι κατά τεκμήριο επαναλαμβάνουν την επίσκεψή τους στην περιοχή ιδιωτικά εάν μείνουν ευχαριστημένοι από το επίπεδο παροχής υπηρεσιών.

Η ξενοδοχειακή υποδομή υψηλής ποιότητας αποτελεί αναγκαία προϋπόθεση του τουρισμού αυτής της μορφής.

3.7.6 ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΠΕΡΙΠΕΤΕΙΑΣ

Τα τελευταία χρόνια αναπτύχθηκαν μερικές τελείως άγνωστες δραστηριότητες στην περιοχή μας με έντονο το στοιχείο της περιπέτειας.

Οι δραστηριότητες αυτές (Kayak και Canyoning) εκμεταλλεύονται κυρίως το υδάτινο στοιχείο της περιοχής μας, τα ποτάμια και την τεχνητή λίμνη.

Αναγκαία προϋπόθεση όμως για την ανάπτυξη τέτοιου είδους δραστηριοτήτων είναι η ύπαρξη κάποιων εγκαταστάσεων σε επίκαιρα σημεία καθώς και η ανάπτυξη ενός συστήματος παροχής πρώτων βοηθειών στον ελάχιστο δυνατό χρόνο.

Επειδή αυτού του είδους οι υποδομές δεν έχουν μεγάλο κόστος ενώ παράλληλα η ανάπτυξη συστήματος παροχής πρώτων βοηθειών αποτελεί ούτως ή άλλως απαραίτητη κοινωνική υποδομή, θα πρέπει οι αρμόδιοι φορείς να αγκαλιάσουν τις προσπάθειες αυτές. Πέραν του πρόσκαιρου κέρδους από την αύξηση της τουριστικής κίνησης στην περιοχή, επειδή οι συμμετέχοντες σ' αυτά τα σπορ είναι κατά τεκμήριο νέοι, δημιουργούμε «δεσμούς ζωής» με τους επισκέπτες μας.

3.7.7 ΑΝΑΣΤΑΛΤΙΚΟΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

- Η «αναπτυξιακή πόλωση» στο εσωτερικό του Νομού

Με χαρακτηριστικό την υπερσυγκέντρωση οικονομικών δραστηριοτήτων στην κεντρική ζώνη (Καρπενήσι και οδικός άξονας Καρπενήσι – Προυσός) έχει σαν αποτέλεσμα την ύπαρξη συγκρούσεων και ανταγωνισμού μεταξύ των διαφόρων περιοχών του Νομού, δηλαδή την ενίσχυση των αδυναμιών και καθυστερήσεων στα προγράμματα ανάπτυξης.

- Η εμφάνιση δύο όψεων στη δημογραφική ταυτότητα του Νομού

Παρατηρείται η διαμόρφωση δύο διακριτικών περιοχών με απολύτως διαφορετικά πληθυσμιακά χαρακτηριστικά:

Η σχετικά εύρωστη «αστική και κεντρική ζώνη και οι εσωτερικές ορεινές περιοχές του Νομού με σαφέστατο προβληματικό χαρακτήρα. Είναι λοιπόν απαραίτητη η δημογραφική ενδυνάμωση των ορεινών αυτών περιοχών.

- Τα χορηγούμενα κίνητρα για την ανάπτυξη του αγροτουρισμού

Τα κίνητρα ανάπτυξης αγροτουρισμού δρουν ανταγωνιστικά για την ανάπτυξη άλλων κλάδων και κυρίως της κτηνοτροφίας. Έτσι οι νέοι στρέφονται περισσότερο στον αγροτουρισμό που τους παρέχει και καλύτερες συνθήκες εργασίας και όχι στην κτηνοτροφία καθώς από τον αγροτουρισμό έχουν υψηλότερη οικονομική ενίσχυση.

3.7.8 ΠΡΟΤΑΣΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

Η αναζωογόνηση μιας περιφέρειας ή περιοχής είναι μια ολοκληρωμένη διαδικασία η οποία εξασφαλίζει πέρα από την αγροτική δραστηριότητα και μια σειρά από άλλες συμπληρωματικές δραστηριότητες ικανέ να προσφέρουν στον αγροτικό κόσμο απασχόληση και εισόδημα.

Οι συμπληρωματικές αυτές δραστηριότητες αναφέρονται στην δημιουργία των απαραίτητων έργων υποδομής για τη γεωργία και για άλλες οικονομικές δραστηριότητες, στη μεταφορά μεταποιητικών γεωργικών βιομηχανιών στην ύπαιθρο, στην ανάπτυξη του τομέα των υπηρεσιών στη γεωργική εκμετάλλευση, στην προσέλκυση νέων ανθρώπων στην ύπαιθρο, στη δημιουργία σχολών και κέντρων εκπαίδευσης για τον αγροτικό κόσμο στην ύπαιθρο, στη δημιουργία τοπικών μηχανισμών πληροφόρησης των αγροτών και των φορέων

τους για τα συντελούμενες αλλαγές στην πολιτική και στις απαιτήσεις των καταναλωτών και στην ενίσχυση των ερευνητικών δικτύων ώστε να διασυνδεθούν άμεσα με τις ανάγκες των παραγωγών.

Στόχος μιας πολιτικής στον αγροτικό τομέα για τις περιοχές αυτές πρέπει να είναι η διατήρηση των παραδοσιακών αγροτικών δραστηριοτήτων, η ανάπτυξη νέων δυναμικών καλλιεργειών και κυρίως η στροφή στις βιολογικές καλλιέργειες, η ανάπτυξη της παραγωγής ζωοτρόφων για την τοπική κτηνοτροφία, η βελτίωση και επέκταση των οργανωμένων βοσκοτόπων, η διατήρηση της βοοτροφίας στις περιοχές που παραδοσιακά υπήρχε αυτή, η ενίσχυση της αιγοπροβατοτροφίας, καθώς και η ανάπτυξη της δασικής παραγωγής.

Έμφαση πρέπει να δοθεί και στα παραδοσιακά τοπικά προϊόντα, στα αρωματικά φυτά και βότανα, καθώς και τα προϊόντα αυτά ζητούνται ολοένα και περισσότερο από ευρύτερες ομάδες καταναλωτών που επιθυμούν υγιεινή διατροφή, απαλλαγμένη από χημικές ουσίες.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΣΤΟ

ΝΟΜΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

4. ΝΟΜΟΣ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

4.1 ΓΕΝΙΚΑ

Η Ήπειρος κατέχει το βορειοδυτικό τμήμα της χερσαίας Ελλάδας, έχει έκταση 9.203 τ.χ. Χωρίζεται σε δύο ζώνες, η μια ορεινή και η άλλη παραθαλάσσιων περιοχών. Η Ήπειρος αποτελείται από τέσσερις νομούς: Άρτας, Θεσπρωτίας, Ιωαννίνων και Πρεβέζης, από τους οποίους ο μεγαλύτερος είναι ο Νομός Ιωαννίνων.

Ο Νομός Ιωαννίνων ανήκει στο ορεινό τμήμα της Ηπείρου, όπου κυριαρχούν οι Αλπικές οροσειρές της Πίνδου, βουνά μεγάλοπρεπα, χιονοσκεπή για πολλούς μήνες γεμάτα από δάση ή βράχια σαν φυσικά κάστρα και γεμάτα από ορεινά χωριά και οικισμούς με την ιδιαίτερη παραδοσιακή αρχιτεκτονική τους, χωριά που δημιουργήθηκαν από την αγάπη των μεταναστών και τους τοπικούς μαστορες, που σμιλεύανε το ξύλο και την πέτρα με τέχνη μοναδική, χαρακτηριστικά άλλωστε γνωστά του Ηπειρώτικου χώρου. Λίμνες και ποτάμια συμπληρώνουν τη φυσική γεωγραφία του νομού.

Σπήλαια με μεγάλη ιστορική και αρχαιολογική αξία (Περάματος και Ανεμότρυπος Πραμάντων) και άλλα ακόμη ανεξερευνήτα και αναξιοποίητα.

Το βαθύ και επιβλητικό φαράγγι του Βίκου, ο παγωμένος και πιο καθαρός ποταμός Βοϊδομάτης που διασχίζει το φαράγγι της άγριας ομορφιάς και της οργιώδους βλάστησης και κρατά στις υγρές του αγκαλιές όλα τα μυστικά της Ηπειρώτικης φύσης.

Τα Ιωάννινα, κτισμένα στις όχθες της λίμνης Παμβώτιδας, είναι μια πανέμορφη, γραφική πόλη, που συνδυάζει τις ιστορικές μνήμες με την πραγματικότητα μιας σύγχρονης μεγαλούπολης. Είναι η πόλη των θρύλων και της παράδοσης. Στα πράσινα νερά της λίμνης, ζωντανεύουν οι θρύλοι του Αλη Πασά και της Κυρα Φροσύνης, ενώ στα γραφικά δρομάκια του Κάστρου της, κυριαρχούν μνήμες του βυζαντινού παρελθόντος και της νεότερης ιστορίας.

4.2 Ο ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΣΤΟΝ Ν. ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Ξεκίνησε από τις αρχές της δεκαετίας του 1980 με την χρηματοδότηση συγκεκριμένων προγραμμάτων ανάπτυξης, όπως του αναπτυξιακού Ν. 1262/82 και του μετέπειτα 1892/90, των κοινοτικών πρωτοβουλιών LEADER I και II, του περιφερειακού Επιχειρησιακού Προγράμματος, κα. Με την καθοδήγηση του Ε.Ο.Τ., του Υπουργείου

Γεωργίας, Γ.Γ. Περιφέρειας Ηπείρου, της ΑΤΕ και άλλων φορέων.

Από την πλευρά της Δ/σης Γεωργίας Ιωαννίνων, ο αγροτουρισμός άρχισε να ενισχύεται με την εφαρμογή των Μεσογειακών Ολοκληρωμένων Προγραμμάτων (ΜΟΠ) και με τον ΚΑΝ 2328/91 της ΕΟΚ.

Τα ΜΟΠ ήταν ο προπομπός της ανάπτυξης του αγροτουρισμού από την πλευρά της Δ/σης Γεωργίας Ιωαννίνων και αντιμετώπισε ποικίλες δυσκολίες στην πορεία της εφαρμογής του, (όπως στο να βρεθούν οι κατάλληλοι φορείς που θα εντάσσονταν στο πρόγραμμα, να κάλυπτε όσο το δυνατόν περισσότερες περιοχές εφαρμογής οι οποίες παρουσίαζαν τουριστικό ενδιαφέρον κα.)

Έτσι στα πλαίσια των ΜΟΠ πραγματοποιήθηκαν 21 επενδυτικά σχέδια συνολικού ύψους επένδυσης 221.500.000δρχ. (αντίστοιχο ύψος ενίσχυσης 121.200.000δρχ.) που αφορούσαν τουριστικά καλύμματα.

Ένας άλλος τρόπος ανάπτυξης του αγροτουρισμού επήλθε με ενισχύσεις των ενδιαφερομένων, μέσω του κανονισμού 2328/91 ΕΟΚ, ο οποίος προέβλεπε ενισχύσεις και για αγροτουριστικούς σκοπούς.

Στα πλαίσια του ΚΑΝ αυτού, ο οποίος αντικαταστάθηκε από τον ΚΑΝ 950/97 Ε.Ε. Που εξακολουθεί να ισχύει και σήμερα, άρχισε η εφαρμογή του προγράμματος αγροτουρισμού από το έτος 1992. Η εφαρμογή του παρουσίασε περισσότερες δυσκολίες λόγω των προϋποθέσεων που απαιτούνται να έχει ο προς ένταξη φορέας, αλλά και λόγω της γραφειοκρατίας των εμπλεκόμενων υπηρεσιών.

Στην περίπτωση αυτή οι ενδιαφερόμενοι εφόσον συγκεντρώνουν τις προϋποθέσεις που προβλέπονται στον κανονισμό για τους δικαιούχους, υποβάλλουν Σχέδιο Βελτίωσης, το οποίο και ενισχύεται οικονομικά. Το Σχέδιο Βελτίωσης μπορεί να αναφέρεται στην κατασκευή:

Τουριστικών καλυμμάτων (επισκευή – μετατροπή παραδοσιακών κτισμάτων, ξενοδοχεία επιπλωμένων διαμερισμάτων, τουριστικές επιπλωμένες κατοικίες, camping, επενδύσεις σε τουριστικά καταλύματα που ήδη λειτουργούν).

Κέντρων εστίασης και αναψυχής (εστιατόρια, ταβέρνες κ.λ.π.)

Κέντρων παραδοσιακής βιοτεχνίας και αγροβιοτεχνικές δραστηριότητες (μικρές μονάδες παρασκευής και συσκευασίας παραδοσιακών σκευασμάτων, μικρά εργαστήρια ξυλογλυπτικής – υφαντικής κ.λ.π., κέντρων παραδοσιακών τεχνών που τείνουν να εκλείβουν).

Επενδύσεων για την αξιοποίηση του ελεύθερου χρόνου των επισκεπτών (αθλητικές εγκαταστάσεις, οργάνωση: επισκέψεων, ξεναγήσεων, ορειβασίας, ιππασίας, canoe – kayak, κ.λ.π., δημιουργία εκτροφείου θηραμάτων και ελεγχόμενης κυνηγετικής περιοχής κα).

Με τον ΚΑΝ αυτόν ενισχύονται φυσικά πρόσωπα, αγρότες κατά κύριο επάγγελμα, ενώσεις φυσικών προσώπων, εταιρείες με νομική προσωπικότητα και Αγροτικοί Συνεταιρισμοί. Το συνολικό ύψος επένδυσης που μπορεί να ενισχυθεί είναι μέχρι 44.000.000 δρχ. Τα ποσοστά ενίσχυσης ανέρχονται για μεν τις κτιριακές επενδύσεις σε 68% για τους νέους γεωργούς και 55% για τους λοιπούς. Όσον αφορά τον εξοπλισμό τα ποσοστά είναι 50% και 40% αντίστοιχα. Κατά το διάστημα από την αρχή της εφαρμογής του προγράμματος το 1991 έως και το 1997 υποβλήθηκαν 89 Σχέδια Βελτίωσης με αγροτουριστικές επενδύσεις με συνολικό ύψος επενδύσεων 3,5 δισεκατομμυρίων δραχμών. Οι ενισχυμένες επενδύσεις αφορούν κυρίως κατασκευή τουριστικών καταλυμάτων και δευτερευόντως εστιατορίων.

Από αυτά τα 43 Σχέδια Βελτίωσης με αντίστοιχο ύψος επένδυσης 1,55 δισ. δρχ., αφορούν επενδύσεις στην ευρύτερη περιοχή του Ζαγορίου, δηλαδή ποσοστό 48,3% των Σ.Β. Και 44,2% του ύψους επενδύσεων του συνόλου του Ν. Ιωαννίνων. Την τελευταία τριετία στον Ν. Ιωαννίνων παρατηρείται μια ραγδαία αύξηση των επενδυτικών Σχεδίων στον αγροτουρισμό αφού το 1995 οι επενδύσεις ανήλθαν στο ποσό των 388 εκατομ. δρχ., το 1996 σε 796 εκ. δρχ. και το 1997 σε 1,7 δισ. δρχ., δηλαδή ποσό που αντιστοιχεί στο σύνολο των προηγούμενων 6 ετών.

Από τα ανωτέρω στοιχεία φαίνεται ότι υπάρχει προθυμία του αγροτικού κόσμου να ασχοληθεί με τον αγροτουρισμό.

4.3 ΔΙΚΤΥΑ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ-ΣΥΓΚΟΙΝΩΝΙΕΣ

Βασικό χαρακτηριστικό της Περιφέρειας Ηπείρου είναι η απομόνωση της, λόγω της θέσης της στον χώρο, των γεωγραφικών της χαρακτηριστικών και της υφιστάμενης μεταφορικής της υποδομής σε σχέση με τον ευρύτερο περιφερειακό και εθνικό χώρο.

Τα τελευταία χρόνια κρίσιμο ρόλο στην ανάπτυξη του τουριστικού προϊόντος της Ηπείρου κατέχει η ανάπτυξη των μεταφορικών υποδομών της Περιφέρειας, οι οποίες μπορούν να κωδικοποιηθούν στα παρακάτω έργα:

- Ολοκλήρωση Εγνατίας οδού
- Δυτικός Αξονας (Ιόνια οδός) (Καλαμάτα-Πύργος-Πάτρα-Αμφιλοχία-Αρτα-

Ιωάννινα-Κακαβιά)

- Ολοκλήρωση του διαπεριφερειακού οδικού δικτύου (διασυνοριακή οδός, άξονας Κόνιτσα-Καστοριά)
- Βελτίωση οδικού άξονα Ηγουμενίτσα-Σαγιάδα-μεθοριακός σταθμός
- Κατασκευή νέου οδικού άξονα Κακαβιά-Καλπάκι-Ιωάννινα
- Ολοκλήρωση ενδοπεριφερειακού και διαπεριφερειακού εθνικού δικτύου
- Ολοκλήρωση σιδηροδρομικής σύνδεσης με τη Θεσσαλία (Ηγουμενίτσα-Ιωάννινα-Καλαμπάκα)
- στην καταλληλότητα των εγκαταστάσεων του ΚΤΕΛ (Ιωαννίνων και Άρτας)
- Σύνδεση Εγνατίας-Πρέβεζας
- Παράκαμψη Άρτας-Φιλιπιάδας

Σημ.:Τα προαναφερόμενα έργα είναι μόνο μερικά από αυτά που πρόκειται να γίνουν στην Περιφέρεια Ηπείρου)

Η Εγνατία οδός θα βελτιώσει σημαντικά την εναλλακτικότητα και συμπληρωματικότητα του οδικού δικτύου, αλλά αυτή η βελτίωση θα επιτευχθεί με την παράλληλη βελτίωση των υπολοίπων παραμέτρων που συνθέτουν την ανεπάρκεια του οδικού δικτύου.

4.3.1 Οδικό δίκτυο

Το οδικό δίκτυο με τις σημερινές του δυνατότητες αποτελεί κύριο ανασταλτικό παράγοντα για την ανάπτυξη των μεταφορών στην Περιφέρεια, καθώς είναι ανεπαρκές (δεν υπάρχουν καθοριστικής σημασίας συνδέσεις και δεν αξιολογείται θετικά ως προς τις υφιστάμενες συνδέσεις).

Οι επιβατικές οδικές μετακινήσεις είναι χερσαίες και πραγματοποιούνται με ΚΤΕΛ και TAXI. ΚΤΕΛ υπάρχουν και στους τέσσερις νομούς της Περιφέρειας. Μεγαλύτερη ζήτηση νομών με Αθήνα, Πάτρα, Θεσ/νίκη και Αργίνιο.

Γραμμές των ΚΤΕΛ συνδέουν με τακτικά καθημερινά δρομολόγια τις πρωτεύουσες των

4.3.2 Αεροπορικό δίκτυο

Οι αεροπορικές μεταφορές της Περιφέρειας εκτελούνται κυρίως από το αεροδρόμιο των Ιωαννίνων. Το αεροδρόμιο όμως αυτό θεωρείται προβληματικό λόγω γεωμορφολογικών και κλιματολογικών συνθηκών.

Τα τελευταία χρόνια πάντως παρατηρείται αύξηση της επιβατικής κίνησης χωρίς μεγάλες

αποκλίσεις μεταξύ αφίξεων-αναχωρήσεων. Η συνολική επιβατική κίνηση την τελευταία τριετία αυξάνεται σταθερά, όπως και η συνολική μέση πληρότητα των αεροσκαφών.

Η σύνδεση Αθηνών-Ιωαννίνων τα τελευταία χρόνια εμφανίζει μια από τις καλύτερες ετήσιες πληρότητες (περίπου 80%).

Πάντως θα πρέπει να εξεταστεί σοβαρά το ενδεχόμενο της αεροπορικής σύνδεσης με πόλεις της Ιταλίας που αποτελούν τις κύριες προελεύσεις και προορισμούς της εμπορευματικής και τουριστικής κίνησης του λιμανιού της Ηγουμενίτσας.

4.5 ΦΥΣΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Ανέγγιχτο παραμένει από τον σύγχρονο πολιτισμό το ξεχωριστής ομορφιάς φυσικό περιβάλλον του Ν. Ιωαννίνων, η γενναιοδωρία του οποίου θέλγει σε όλες του έτους τους λάτρες της φύσης, ενθουσιάζοντας ακόμη και τους πιο απαιτητικούς επισκέπτες του.

Επιβλητικοί ορεινοί όγκοι, φαράγγια και χαράδρες με με πλούσιο οικοσύστημα συνθέτουν τη γοητεία του νοτίου άκρου του νομού.

Το ορεινό τοπίο συνεχίζει και βορειότερα, με κυρίαρχο παντού το υδάτινο στοιχείο χάρη στις λίμνες, τα ποτάμια και τα αναβλύζοντα κρυστάλλινα νερά. Πνιγμένη στο πράσινο των πεύκων και των ελάτων η περιοχή έχει να επιδείξει μια από τις πλουσιότερες χλωρίδες και πανίδες της χώρας, και συνάμα τα εξαίσια στολίδια της, τους εθνικούς δρυμούς: Βάλια Κάλντα και Βίκου - Αώου με τη φημισμένη χαράδρα του Βίκου, τις φυσικές «πισίνες» του Πάπιγκου και τις μοναδικές Δρακόλιμνες. Ένα πυκνό δίκτυο μονοπατιών επιτρέπει την άμεση και ασφαλή απόλαυσή τους, προσφέροντας ανεπανάληπτες εμπειρίες για περιπατητικό φυσιολατρικό τουρισμό.

4.5.1 Φυσικοί πόροι

Οι φυσικοί πόροι της περιοχής βρίσκονται σε μεγάλη αφθονία, διάσπαρτοι παντού. Οι σημαντικότεροι από αυτούς είναι:

Χαρακτηρισμένη περιοχή **NATURA 2000**:

- Ορος Μιτσικέλι, η Λίμνη των Ιωαννίνων

Χαρακτηρισμένοι Τόποι ιδιαίτερου φυσικού κάλλους:

- Η παραλίμνια περιοχή Ιωαννίνων, το Φρούριο, τμήμα της πόλης των Ιωαννίνων, το νησί των Ιωαννίνων

- Η λίμνη Παμβώτιδα των Ιωαννίνων
- Το σπήλαιο Περάματος με σταλακτίτες και σταλαγμίτες

Χαρακτηρισμένο Αισθητικό Δάσος:

- Το Δάσος των Ιωαννίνων

4.5.2 Διεθνή & Εθνικά Μονοπάτια

Η Ευρωπαϊκή Ομοσπονδία Περιπατητών έχει ιδρύσει ένα δίκτυο μονοπατιών σε όλη την Ευρώπη. Ενα από αυτά το Ε6 διασχίζει την Ηπειρο, από την Ηγουμενίτσα έως το Μέτσοβο. Αυτή η διαδρομή περνά τον περιπατητή μέσα από πανέμορφα τοπία και προσπερνά ένα μεγάλο αριθμό ιστορικών χώρων. Κατόπιν συνεχίζει μέσα στη Θεσσαλία.

Στην Ηπειρο υπάρχουν επίσης άλλα δύο σημαντικά μονοπάτια. Το μονοπάτι 01, που συνδέει την Ηπειρο με τη Θεσσαλία οδηγεί τον περιπατητή μέσα σε ένα ορεινό περιβάλλον με πανέμορφα δάση και το μονοπάτι 03, που ξεκινά από τη πρωτεύουσα του νομού, τα Ιωάννινα και περνά μέσα από τα πέτρινα Ζαγοροχώρια, φτάνοντας ως την κορυφή του όρους Γράμμου. Επίσης δίνει στον περιπατητή τη μοναδική ευκαιρία να επισκεφτεί την παγκοσμίου φήμης χαράδρα του Βίκου, προκαλώντας του δέος. Το μονοπάτι αυτό θεωρείται από πολλούς ως το πιο όμορφο της Ελλάδος.

4.6 ΟΙΚΙΣΜΟΙ

Τη δική τους ξεχωριστή πινελιά στη σαγήνη του φυσικού τοπίου προσφέρουν οι πολυάριθμοι παραδοσιακοί οικισμοί που ξεπροβάλλουν από κάθε γωνιά του Νομού Ιωαννίνων. Χωριά σκαρφαλωμένα πάνω στους ορεινούς όγκους αγναντεύουν αμφιθεατρικά τα φυσικά κοιλάματα της περιοχής, συναρπάζοντας τους φιλοξενούμενους τους με το

αναλλοίωτο μέχρι σήμερα άρωμα παλαιότερων εποχών που αναδύουν. Τη μοναδικότητα τους συνθέτουν η αρχιτεκτονική ποικιλομορφία, τα πολυόροφα καλοδιατηρημένα αρχοντικά, διακοσμημένα συχνά με λαϊκές τοιχογραφίες, οι αυλόπορτες των σπιτιών, οι όμορφες εκκλησίες με τις αγιογραφίες τους, τα λιθόστρωτα δρομάκια, τα γραφικά πέτρινα γεφύρια και οι βρύσες με τα καθαρά νερά.

4.6.1 Τζουμέρκα και Ξηροβούνι

Στις απόκρυπτες πλαγιές των Τζουμέρκων βρίσκονται κτισμένα τα Τζουμερκοχώρια. Βαθιές χαράδρες, γυμνά βράχια, πλούσιο φυσικό περιβάλλον, ορμητικά ποτάμια και παραδοσιακοί οικισμοί, συνθέτουν ένα τοπίο απaráμιλλης και άγριας ομορφιάς.

4.6.2 Δωδώνη και Λάκκα Σούλι

Ενότητες οικισμών με ξεχωριστή ιστορία συναντά ο επισκέπτης στο νοτιοανατολικό άκρο του Νομού Ιωαννίνων. Εδώ βρίσκεται ο αρχαιολογικός χώρος και το θέατρο της Δωδώνης, όπως και τα χωριά του Σουλίου, τα οποία είναι κτισμένα μέσα σε ένα ιδιαίτερα όμορφο φυσικό περιβάλλον.

4.6.3 Μέτσοβο

Το Μέτσοβο κτισμένο σε υψόμετρο 1200μ., αποτελεί βασικό πόλο οικοτουρισμού της Βόρειας Πίνδου καθώς και πολιτιστικό, τουριστικό και βιοτεχνικό κέντρο της περιοχής. Φημίζεται για τα πέτρινα αρχοντικά του και τους παραδοσιακούς ξενώνες του με τη ζεστή φιλοξενία. Η περιοχή Ανήλιου Κατάρας και το όρος Περιστέρι, μαζί με τον Εθνικό Δρυμό Β. Πίνδου, έχουν ενταχθεί στο δίκτυο Natura 2000 και φιλοξενούν σπάνια και απειλούμενα είδη πανίδας, όπως αρκούδες, λύκους, αγριόγατους, λύγκες, γυπαετούς κ.α.

4.6.4 Κόνιτσα – Κοιλάδα Καλαμά

Στο βορειοδυτικό τμήμα του νομού, στη μεθόριο με την Αλβανία, αναπτύσσεται η πολιτισμική και γεωγραφική ενότητα του Πωγωνίου. Το ορεινό τοπίο, με τις καταπράσινες βελανιδιές και τα καταπράσινα οροπέδια, αποτελεί ένα μοναδικό οικοτουριστικό προορισμό. Τα χωριά, κατα μήκος της καταπράσινης κοιλάδας του ποταμού Καλαμά, αποτελούν ένα ξεχωριστό δίκτυο οικισμών.

4.6.5 Ζαγοροχώρια

Το Ζαγόρι είναι πραγματικά ένας μοναδικός τόπος. Είναι μια περιοχή πανέμορφων παραδοσιακών λιθόκτιστων οικισμών η μοναδική αρχιτεκτονική των 46 παραδοσιακών χωριών του Ζαγορίου που γεωγραφικά είναι τοποθετημένα ανάμεσα στα Γιάννενα, το Μέτσοβο και τη Κόνιτσα, φαίνεται παντού.

Η ενότητα των χωριών κατανέμεται στα:

- Ανατολικό Ζαγόρι με κέντρο το Γρεβενίτι (Βωβούσα, Μακρίνο, Φλαμπουράρι, Δόλιανη).
- Κεντρικό Ζαγόρι με κέντρο το Τσεπέλοβο και τους Ασπραγγέλους (Μονοδέντρι, Βίτσα, Ανω Πεδινά, Τσεπέλοβο, Γυφτόκαμπος, Καπέσοβο, Νεγάδες, Βρυσοχώρι).
- Δυτικό Ζαγόρι με κέντρο το Πάπιγκο (Πάπιγκο).

Το κεντρικό τμήμα Ζαγορίου με όλα τα χωριά του θεωρείται μεγάλης αξίας οικοσύστημα και είναι χαρακτηρισμένη περιοχή Natura 2000.

4.7 ΜΟΥΣΕΙΑ - ΕΚΘΕΣΕΙΣ

Την ιστορική διαδρομή του νομού και της πόλης των Ιωαννίνων, οι επισκέπτες, μπορούν να την παρακολουθήσουν στα Μουσεία, που υπάρχουν στα Ιωάννινα και σε άλλες πόλεις του κόσμου.

- Το **Αρχαιολογικό Μουσείο** Ιωαννίνων βρίσκεται στο πάρκο Λιθαρίτσια, στο κέντρο των Ιωαννίνων. Στις αίθουσές του εκτίθενται ευρήματα από διάφορες αρχαίες θέσεις της Ηπείρου, όπως η Δωδώνη, η Βίτσα, το Νεκρομαντείο του Αχέροντα κ.α. στα εκθέματά του συμπεριλαμβάνονται λίθινα και οστέινα εργαλεία της Παλαιολιθικής εποχής, καθώς

επίσης επιτύμβιες στήλες, αρχιτεκτονικά μέλη και, επιγραφές και νομίσματα. Σε μία αίθουσά του στεγάζονται – προσωρινά – έργα Ελλήνων καλλιτεχνών του 19^{ου} και 20^{ου} αι.

- Το **Βυζαντινό Μουσείο** βρίσκεται στο Κάστρο, στη μεγάλη εσωτερική ακρόπολη, που είναι γνωστή ως Ιτς Καλέ. Στεγάζεται στο ισόγειο του τέως βασιλικού περιπτέρου, που κτίστηκε στη θέση του σαραγιού του Αλή Πασά.

Στις συλλογές του περιλαμβάνει ευρήματα από διαφορες περιοχές της Ηπείρου, τα οποία χρονολογούνται από την Παλαιοχριστιανική περίοδο, έως και τον 19^ο αι. Στο χώρο του Κάστρου λειτουργεί και η έκθεση αργυροχοΐας με ακκλησιαστικά και κοσμικά αντικείμενα, που στεγάζεται στο λεγόμενο **Θησαυροφυλάκιο**.

- Στο τζαμί του Ασλάν Πασά στην ΒΑν ακρόπολη του Κάστρου στεγάζεται το **Δημοτικό Μουσείο**. Πολύτιμες παραδοσιακές φορεσιές και κοσμήματα από διάφορες περιοχές της Ηπείρου, έργα αργυροχοΐας και κεραμικής, ξυλόγλυπτα έπιπλα συμπεριλαμβάνονται στα εκθέματά του, που καλύπτουν μια χρονική περίοδο από τον 18^ο έως και τον 20^ο αι.

- Το **Λαογραφικό Μουσείο** ιδρύθηκε με τη φροντίδα της Εταιρείας Ηπειρωτικών Μελετών. Στεγάζεται στην οδό Μιχ. Αγγέλου 42. Αντικείμενο εκκλησιαστικής τέχνης, κεραμικά, ξυλόγλυπτα, κ.α. αποτελούν τις συλλογές του, που είναι αντιπροσωπευτικές της λαϊκής παραδοσιακής τέχνης της Ηπείρου.

- **Μουσείο Κέρινων Ομοιωμάτων Π.Βρέλλη**, στο 14^ο χ.λ.μ. της εθνικής οδού Ιωαννίνων - Αθηνών. Τα κέρινα ομοιώματα του Μουσείου, σε φυσικό μέγεθος, αναπαριστούν μορφές κυρίως της νεότερης ιστορίας σε τρεις θεματικές ενότητες, την Προεπαναστατική περίοδο, Γεγονότα του 1821, Β' Παγκόσμιος Πόλεμος.

- Η **Πινακοθήκη Ευαγ. Αβέρωφ** στο Μέτσοβο περιλαμβάνει έργα Ελλήνων ζωγράφων, χαρακτών και γλυπτών, όπως ο Λύτρας, ο Γύζης, ο Μόραλης, ο Φασιανός κ.α. Οργανώνει επίσης περιοδικές εκθέσεις και διαθέτει χώρο παιδικού εργαστηρίου για εκπαιδευτικά προγράμματα.

Ακόμη υπάρχουν:

- ο Μουσείο Ηπειρωτών Μαστόρων – Πυρσόγιαννη
- ο Μουσείο Πολέμου – Καλπάκι
- ο Μουσείο Λαϊκής Τέχνης – Πωγωνιανή

- ο Μουσείο Λαϊκής Τέχνης «Αγάπιος Τόλης» - Κήποι Ζαγοροχωρίων
- ο Μουσείο Χλωρίδας και Πανίδας «Λαζαρίδη» Από τον Εθνικό Δρυμό Βίκου- Αώου – Κοκούλι
- ο Μουσείο Προεπαναστατικής περιόδου – Νησάκι Ιωαννίνων
- ο Έκθεση Προϊστορικών Μνημείων – Κόνιτσα
- ο Εκθεσιακό Κέντρο Νερόμυλου – Μπουραζάνι
- ο Έκθεση Χαλιών και Χειροποίητων ειδών – Άνω Πεδινά

4.8 ΕΚΚΛΗΣΙΕΣ – ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΑ

Οι πιο ονομαστές εκκλησίες του Νομού Ιωαννίνων είναι:

- ❖ Εκκλησία Αγίου Σώζοντος (16^{ου} αιώνα)-Μολυβδοσκεπάστο
- ❖ Εκκλησία Αγίων Αποστόλων (15^{ος} αιώνας)-Μολυβδοσκεπάστο
- ❖ Μονή Μολυβδοσκεπάστου (7^{ος} αιώνας)-Μολυβδοσκεπάστο
- ❖ Μονή Αγίου Νικολάου-Μέτσοβο
- ❖ Μονή Παναγίας-Μέτσοβο
- ❖ Ναός Αγίας Παρασκευής-Μέτσοβο
- ❖ Μοναστήρι Στομίου-Κόνιτσα
- ❖ Μοναστήρι Κηπίνας-Καλαρίτες
- ❖ Εκκλησία Αγίου Γεωργίου-Καλαρίτες
- ❖ Μοναστήρι Τσούκας-Ελληνικό
- ❖ Μοναστήρι Βύλιζας-Ματσούκι
- ❖ Μονή Παλιουρής-Ζίτσα
- ❖ Μονή Πατέρων-Ζίτσα
- ❖ Μονή Ρογκοβού-Τσεπέλοβο
- ❖ Μονή Σπηλιώτισσα-Αρίστη
- ❖ Μονή Αγίας Παρασκευής-Μονοδέντρι
- ❖ Εκκλησία Αγίου Γεωργίου-Νεγάδες
- ❖ Εκκλησία Αγίας Παρασκευής-Πλατανούσα

4.9 ΑΡΧΑΙΑ ΘΕΑΤΡΑ

- Δωδώνης στο Ν. Ιωαννίνων (297 π.Χ.-10 μ.Χ)

Ο αρχαιολογικός χώρος της Δωδώνης βρίσκεται 22 χιλ. νότια των Ιωαννίνων, στη στενή κοιλάδα ανάμεσα στον Τόμαρο και τη Μανολιάσα.

Η αρχή της οικοδομικής δραστηριότητας τοποθετείται στον 4ο π.Χ. αιώνα. Η μεγαλύτερη άνθηση του ιερού σημειώνεται τον 3ο π.Χ. αιώνα.

Καταστρέφεται το 219 π.Χ. από τους Αιτωλούς, επανοικοδομείται όμως και λειτουργεί μέχρι τη ρωμαϊκή επέμβαση και καταστροφή του 167 π.Χ. Το ιερό λειτουργεί με άλλο χαρακτήρα κατά τους ρωμαϊκούς χρόνους. Το τέλος του έρχεται τον 4ο αιώνα μ.Χ. επί Θεοδοσίου του Μεγάλου και στο χώρο του οικοδομούνται Βασιλικές. Σήμερα το θέατρο χρησιμοποιείται για θεατρικές παραστάσεις.

Οι πρώτες ανασκαφές του 1875 από τον Κ. Καραπάνο επιβεβαίωσαν τη θέση του ιερού και απέδωσαν πολυάριθμα ευρήματα. Η επόμενη σύντομη ανασκαφική πρωτοβουλία έγινε από την Αρχαιολογική Εταιρεία μετά το 1913 υπό τη διεύθυνση του Γ. Σωτηριάδη, αλλά διακόπηκε από τα γεγονότα του 1921. Οι έρευνες συνεχίστηκαν από τον Δ. Ευαγγελίδη στο διάστημα 1929-32. Η περίοδος των νεότερων συστηματικών ανασκαφών εγκαινιάστηκε στη δεκαετία του 1950 υπό τη διεύθυνση των Δ. Ευαγγελίδη και Σ. Δάκαρη. Μετά το θάνατο του Ευαγγελίδη το 1959, οι ανασκαφές συνεχίστηκαν από τον Σ. Δάκαρη. Από το 1981 και εξής οι ανασκαφές γίνονται υπό την αιγίδα της Αρχαιολογικής Εταιρείας με συγχρηματοδότηση του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων.

Συστηματικές εργασίες στερέωσης και αναστήλωσης του θεάτρου και σταδίου και των λοιπών χώρων ξεκίνησαν μετά το 1961 με πιστώσεις της Αρχαιολογικής Εταιρείας και του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων. Οι εργασίες βασίστηκαν σε μελέτη του αρχιτέκτονα Β. Χαρίση. Μέχρι το 1975 είχε αναστηλωθεί το μεγαλύτερο μέρος του θεάτρου εκτός από το τρίτο διάζωμα και κάποια άλλα τμήματα.

Ο αρχαιολογικός χώρος της Δωδώνης αν και παρουσιάζει εικόνα εγκατάλειψης

παρουσιάζει μεγάλη επισκεψιμότητα κυρίως αλλοδαπών τουριστών.

4.10 ΚΑΣΤΡΑ

- Ιωαννίνων στο Ν. Ιωαννίνων (1082μ.Χ.-14^ο μ.Χ.)

4.11 ΤΖΑΜΙΑ

Στον Νομό Ιωαννίνων υπάρχουν τζαμιά που παρέμειναν από την εποχή της τουρκοκρατίας, όπως:

- Τζαμί Ασλαν Πασά και Φετίχε τζαμί, μέσα στο κάστρο των Ιωαννίνων
- Καλού Τσεσμέ στη Κουλούτσιανη στα Ιωάννινα

4.12 ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Χάρη στις πολυποίκιλες δραστηριότητες που λαμβάνουν χώρα εντός των ορίων του, ο Νομός Ιωαννίνων ζει έντονα κάθε εποχή.

Στις σύγχρονες αθλητικές εγκαταστάσεις της πρωτεύουσας πραγματοποιούνται πανελλήνιοι και διεθνείς αγώνες ανάμεσά του και αγώνες αυτοκινήτων ή μοτοσικλετών. Στον Νομό λειτουργούν σχολές εκπαίδευσης canyoning, σκι, αναρρίχηση και αλεξίπτωτου πλαγιάς (Γιάννενα, Μέτσοβο και Κόνιτσα).

Επίσης αισθητή είναι η παρουσία του Ναυτικού Ομίλου (κωπηλασία, αγώνες κανό – καγιάκ, θαλάσσιο σκι, ναυτομοντελισμός), του Ομίλου Αιωροπεριστών της Αερολέσχης και του Ορειβατικού συλλόγου. Οι σύλλογοι αυτοί έχοντας πολυετή εμπειρία στις αθλητικές διοργανώσεις και αναπτύσσοντας σημαντική ορειβατική και ναυταθλητική δραστηριότητα, διατηρούν αντίστοιχα στον Νομό Ιωαννίνων ορειβατικά καταφύγια (στο Μιτσικέλι, την Γκαμήλα και στον Σμόλικα), και ναυταθλητικές εγκαταστάσεις στην λίμνη Παμβώτιδα (τοποθεσία Λιμνοπούλα στα Γιάννενα).

Στο πλαίσιο των δικών τους οργανωμένων εκδρομών, αλλά και ατομικά μπορεί κανείς να συμμετάσχει στις ποταμιές δραστηριότητες που έχουν αναπτυχθεί στον Βοϊδομάτη και τον Άραχθο (κανό, καγιάκ, ράφτινγκ, κα), ή να πετάξει με αλεξίπτωτο πλαγιάς από τις πίστες αιωροπερισμού στα Τζουμέρκα, στο Ζαγόρι και στην Κόνιτσα, η οποία είναι η έδρα για τους διεθνείς αγώνες αθλημάτων περιπέτειας “Εύαθλος”. Ακόμη μπορεί κανείς να ασχοληθεί με διάσχιση φαραγγιών και ποταμιών, αναρρίχηση, τοξοβολία, ψυχαγωγική

ιππασία.

Πιο ήπιες δραστηριότητες, όπως το ψάρεμα πέστροφας στον Βοϊδομάτη ή τον Αώο (εκτός ορίων Εθνικού Δρυμού), η ορειβασία και η πεζοπορία μέσω μονοπατιών με σήμανση, οι περίπατοι με ποδήλατα του βουνού.

Τους λάτρεις των χιονισμένων βουνών περιμένουν δύο εξοπλισμένα χιονοδρομικά κέντρα στο Μέτσοβο (αλπικό καθοδικό σκι και ορειβατικό σκι), ενώ το κοντινό ορειβατικό καταφύγιο προσφέρεται για εξορμήσεις στον Εθνικό Δρυμό της Βάλια Κάλντα.

Ο αθλητισμός όμως στην λίμνη, τα Γιάννενα και το νησί, συνοδεύονται και από άλλες εναλλακτικές μορφές τουρισμού, κάτι που ισχύει για όλο τον Νομό Ιωαννίνων. Τα μουσεία, οι πινακοθήκες, οι βιβλιοθήκες, τα πολιτιστικά κέντρα, τα περίπτερα πληροφόρησης, οι αίθουσες τέχνης, τα συνεδριακά κέντρα, καθώς και τα ξενοδοχεία και εστιατόρια, είναι εξοπλισμένα με σύγχρονα μέσα και παρέχουν κάθε σχετική εξυπηρέτηση.

4.12.1 Καταβάσεις ποταμών (RAFTING)

Ο Νομός Ιωαννίνων είναι ένας παράδεισος αφρισμένων νερών και το rafting αποτελεί μια από τις δημοφιλέστερες δραστηριότητες, τόσο που ακόμα και οι έμπειροι του αθλήματος παραμένουν απασχολημένοι για πολλές εβδομάδες.

Ο επισκέπτης έχει την ευκαιρία να ζήσει μια μοναδική εμπειρία στα ομορφότερα Ελληνικά ποτάμια όπως:

Άραχθος: 42 συναρπαστικά χιλιόμετρα στην σκιά των Τζουμέρκων. Εντυπωσιακοί

καταρράκτες και συνεχόμενα γρήγορα περάσματα (rapids). Η κορυφαία εμπειρία rafting στην Ελλάδα, χωρισμένη σε τέσσερα τμήματα κλιμακωτής δυσκολίας. Από 2 ώρες μέχρι 2 ημέρες **Βοϊδομάτης:** Η ομορφότερη διαδρομή rafting στην Ελλάδα, ιδανική για αρχάριους αλλά και για λάτρεις της φύσης. Το καθαρότερο ποτάμι στην Ευρώπη, στην καρδιά του περίφημου Εθνικού Δρυμού Βίκου – Αώου. Αν τύχει και διψάσετε, θυμηθείτε ότι το νερό του Βοϊδομάτη είναι πόσιμο.

Δυνατότητα για rafting συναντούμε ακόμη στους ποταμούς Αώος, Καλαρρυτικός και Αχέροντας.

4.12.2 Διάσχιση Φαραγγιών (CANYONING)

Ίσως ακούγεται υπερβολικό, όμως είναι απόλυτα αληθινό. Η διάσχιση των φαραγγιών αποτελεί το πιο πρόσφατο βήμα στην ιστορία των εξερευνήσεων του ανθρώπου στην γη! Εκατομμύρια χρόνια εξέλιξης είναι αποτυπωμένα στην μορφολογία ενός φαραγγιού. Οι επισκέπτες κατάλληλα εξοπλισμένοι “ταξιδεύουν” μέσα του, παρατηρώντας την συγκλονιστική, ανέγγιχτη από τον πολιτισμό, άγρια ομορφιά του. Περπατάνε, ορισμένες φορές στα “τέσσερα”, κολυμπάνε, βουτάνε, παίζουνε ασταμάτητα σε μια φυσική waterland που κανένας αρχιτέκτονας δεν θα μπορέσει ποτέ να αντιγράψει!

Η διάσχιση φαραγγιών μπορεί να γίνει την Άνοιξη, το Καλοκαίρι και το Φθινόπωρο. Στον Νομό υπάρχουν βέβαια πολλά φαράγγια που είναι αρκετά μεγάλα και δύσκολα, τα οποία απαιτούν προηγούμενη

εμπειρία από τους συμμετέχοντες.

Φαράγγια:

Βικάκι στο Τσεπέλοβο (4-6 ώρες)

Κολυμπήθρες στο Πάπιγκο (2 – 2,5 ώρες)

Κλίφκης, Δήμου Κατσανοχωρίων (με 2 Ραπέλ, 30 – 45 λεπτά)

Πετροβουνίου, Δήμου Τζουμέρκων (με 5 Ραπέλ από 3 – 30 μέτρα, 3 ώρες)

Αώος: Τρόχαλα – Κόνιτσα (10 ώρες)

4.12.3 Αλεξίπτωτο πλαγιάς (Parapente)

Οι μεγάλοι όγκοι του Νομού Ιωαννίνων προσφέρονται για αεραθλήματα, όπως το αλεξίπτωτο πλαγιάς (parapente).

Καθένας μπορεί να πετάξει, είτε ως “συνεπιβάτης” σε πτήση “tandem”, είτε μόνος του αφού περάσει την σχετική εκπαίδευση. Έχοντας καλύψει τα δύο πρώτα μέτρα ο αλεξιπτωτιστής νιώθει στα πόδια του λιγότερο βάρος, λες και η βαρύτητα παύει να ισχύει. Δύο μέτρα αργότερα, τα πόδια αφήνουν το έδαφος και το ταξίδι ξεκινά! Αργότερα, όταν τα πόδια επανέλθουν στο γνώριμο ρόλο τους, θα νιώθουν ακριβώς το ίδιο βάρος, ακόμα και αν μερικές χιλιάδες εικόνες μεταφέρονται για πάντα στην μνήμη του.

Η ασφάλεια βρίσκεται σε υψηλά επίπεδα, στατιστικά τα ελάχιστα ατυχήματα οφείλονται κατά κύριο λόγο στον ανθρώπινο παράγοντα.

Η βασική εκπαίδευση διαρκεί από 5 ως 7 ημέρες. Το πρόγραμμα περιλαμβάνει:

Γνωριμία με τον ειδικό εξοπλισμό που διαθέτει

Πρακτική εξάσκηση που αρχίζει από το έδαφος με την εκμάθηση της τεχνικής απογείωσης – προσγείωσης

Θεωρητικά μαθήματα τεχνικής πτήσης, μηχανικής πτήσης, μετεωρολογίου και τοπικών φαινομένων, ασφάλεια πτήσεων. Με την επιτυχή ολοκλήρωση του κύκλου των μαθημάτων ο εκπαιδευόμενος πραγματοποιεί υψηλή πτήση (solo) από πλαγιά λόφου. Επίσης αν κάποιος επιθυμεί να γνωρίσει το αεράθλημα χωρίς να χρειαστεί να εκπαιδευτεί υπάρχει η δυνατότητα να πετάξει ως συνεπιβάτης και να απολαύσει την θέα και την μαγεία της πτήσης, με διθέσιο αλεξίπτωτο (tandem) με έμπειρο πιλότο – εκπαιδευτή της ΕΛ.Α.Ο (Ελληνικής Αεραθλητικής

Ομοσπονδίας).

Περιοχές πτήσης Απογείωσης: Ασπραγγέλοι, Κόνιτσα, Μπιζάνι, Μανωλιάσα, Καλέντζι Μονολίθι (Θέση Προφήτη Ηλία), Συρράκο (Άγιος Γεώργιος).

4.12.4 Σκι (Χιονοδρομικό Κέντρο)

Δράση, ένταση και αδρεναλίνη σε λευκό τοπίο. Ο επισκέπτης ζει αξέχαστες στιγμές περιπέτειας στο χιονοδρομικό κέντρο της περιοχής, από τα γνωστότερα της Ελλάδας και είναι τα εξής:

Μέτσοβο: Στο Μέτσοβο υπάρχουν τρία χιονοδρομικά κέντρα: οι Πολίτσες, το Καρακόλι και το νεότερο το οποίο είναι το χιονοδρομικό του Ζυγού.

ΠΟΛΙΤΣΕΣ: Απέχει 4χιλ. από το Μέτσοβο και είναι ιδανικό χιονοδρομικό κέντρο για εκμάθηση σκι. Διαθέτει snow truck (όχημα με ερπίστριες) για περιήγηση στην περιοχή. Υψόμετρο: 1360-1620 m. ΣΥΝΟΛΟ ΑΝΑΒΑΤΗΡΩΝ: 3 (δύο συρόμενοι 500 και 700 m. και ένας baby lift 150 m.). ΣΥΝΟΛΟ ΠΙΣΤΩΝ: 5 (μία κόκκινη, μία κόκκινη-μπλε, μία μπλε και δύο πράσινες). ΜΗΚΟΣ ΠΙΣΤΩΝ: 3,5 χιλ. ΣΕΖΟΝ: Από τέλη Δεκεμβρίου μέχρι τέλη Μαρτίου.

ΚΑΡΑΚΟΛΙ: Απέχει 1,5 χιλ. από το Μέτσοβο και λειτουργεί από το 1966. είναι ένα χιονοδρομικό κέντρο «μικρής» σεζόν. Διαθέτει οργανωμένο τουριστικό περίπτερο 100 ατόμων. ΥΨΟΜΕΤΡΟ: 1340-1520 m. ΣΥΝΟΛΟ ΑΝΑΒΑΤΗΡΩΝ: 1 μονοθέσιος αναβατήρας μήκους 800 μέτρων που εξυπηρετεί δύο πίστες. ΣΥΝΟΛΟ ΠΙΣΤΩΝ: 2 (μία μπλε και μία πράσινη). ΜΗΚΟΣ ΠΙΣΤΩΝ: 2,2χιλ. ΣΕΖΟΝ: Από Ιανουάριο μέχρι αρχές Μαρτίου.

ΖΥΓΟΣ: Πρόκειται για ένα νέο υπερσύγχρονο κέντρο με εξαιρετική υποδομή που καλύπτει τις ανάγκες των πιο απαιτητικών χιονοδρόμων. ΥΨΟΜΕΤΡΟ: 1680-1840 m. ΣΥΝΟΛΟ ΑΝΑΒΑΤΗΡΩΝ: 1. ΣΥΝΟΛΟ ΠΙΣΤΩΝ: 3. ΜΗΚΟΣ ΠΙΣΤΩΝ: 2,2 χιλ. ΣΕΖΟΝ: Από αρχές Δεκεμβρίου μέχρι αρχές Απριλίου.

ΒΑΣΙΛΙΤΣΑ: Στα διοικητικά όρια του Νομού Ιωαννίνων και Γρεβενών βρίσκεται το χιονοδρομικό κέντρο της Βασιλίτσας, σκαρφαλωμένο στην οροσειρά της Πίνδου, ατενίζοντας τις κορυφογραμμές του Σμόλικα, του Γράμμου και την οροσειρά της Τύμφης. Το κέντρο αποτελείται από δύο αυτοτελή οργανικά τμήματα: το πάνω και το κάτω χιονοδρομικό. Επίσης διαθέτει τρία σαλέ: Υπάρχει καταφύγιο και δυνατότητα διανυκτέρευσης. ΥΨΟΜΕΤΡΟ:

1646-2115 m. ΣΥΝΟΛΟ ΑΝΑΒΑΤΗΡΩΝ: 7 (1 τριθέσιος εναέριος, 1 διθέσιος εναέριος, 3 συρόμενοι, και 2 baby lifts 250 και 300 μέτρων). ΣΥΝΟΛΟ ΠΙΣΤΩΝ: 17 (2 μαύρες , 4 κόκκινες, 11 μπλε εκ των οποίων οι 2 είναι μπλε –πράσινες). Επίσης, οι δύο από τις δεκαεπτά πίστες είναι half pipes (πίστες ειδικά φτιαγμένες για σνόουμπορντ). ΜΗΚΟΣ ΠΙΣΤΩΝ: 16 χιλ. ΣΕΖΟΝ: Από μέσα Δεκεμβρίου μέχρι μέσα Απριλίου. Χιλιομετρική απόσταση από: Γρεβενά 45 χιλ., Μέτσοβο 95 χιλ., Ιωάννινα 128,5 χιλ., Κόνιτσα 50 χιλ., Δίστρατο 14,5 χιλ.

3.13.5 Ορεινή Ποδηλασία (MOUNTAIN BIKE)

Το ποδήλατο βουνού είναι μια δραστηριότητα εύκολη και διασκεδαστική, στην οποία μπορούν να λάβουν μέρος άνθρωποι όλων των ηλικιών, αρκεί να γνωρίζουν ποδήλατο και να έχουν καλή φυσική κατάσταση. Ο νομός Ιωαννίνων, απ' άκρη σ' άκρη χάρη στο ορεινό φυσικό περιβάλλον του, είναι ιδανικός για ορεινή ποδηλασία και πρόσφερε διαδρομές που περνούν μέσα από δασωμένα βουνά με πανύψηλα δέντρα, πανέμορφα μονοπάτια, δυσπρόσιτες πλαγιές, αλλά και μέσα από παραδοσιακούς οικισμούς, πέτρινα γεφύρια, γραφικά εξωκλήσια και νερόμυλους. Σχεδιάστε τη δική σας

διαδρομή!

Περιοχές ιδανικές για ορεινή ποδηλασία είναι: Μέτσοβο, Ζαγόρι, Τζουμέρκα.

4.12.6 Τουριστική Ιππασία

Η τουριστική ιππασία απευθύνεται σε όλους, μικρούς και μεγάλους. Δεν απαιτείται προηγούμενη εμπειρία διότι τα άλογα συνοδεύονται από εκπαιδευτές. Γνωρίστε το πανέμορφο φυσικό

περιβάλλον του Νομού υπεύοντας.

Δήμος Κατσανοχωρίων: - Λάζαινα – Κωστήτσι – Προφήτης Ηλίας (1 ώρα και 30')

Λάζαινα – Αετοράχη – Μηλιανά (2 ώρες).

Δήμος Μετσόβου: - Προφήτης Ηλίας – Πολίτσες (1,5 έως 2 ώρες). Περιήγηση στην ευρύτερη περιοχή του Μετσόβου.

Προφήτης Ηλίας – Βακαράτσα (πρόποδες Μαυροβουνίου) – Λίμνη πηγών Αώου – Θέση Γωνιά . Επιστροφή (8 έως 10 ώρες).

4.12.7 Αναρρίχηση

Η αναρρίχηση γίνεται με χειμερινές συνθήκες (χιόνι, παγωμένα πεδία) και με καλοκαιρινές συνθήκες (στεγνός βράχος).

Αναρριχητικά εκπαιδευτικά πεδία:

- Καστρίτσα (κύριο), Φρόντζος, Μιτσικέλι (περιοχή Κρύας), Τέροβο, Κλεισούρα, Χαράδρα Βίκου, Κόνιτσα, Μέτσοβο, Παλαιοχώρι Περιστερίου, Νησάκι Ιωαννίνων.
- Αναρριχητικά ορειβατικά πεδία:
- Γκαμήλα, Αστράκα, Τσούκα, Ρόσσα Βρυσοχωρίου, Γκούρα (από τα μεγαλύτερα στην Ελλάδα), Τζουμέρκα, Πράμαντα.

4.12.8 Ορεινή Πεζοπορία

Όλη η περιοχή του Νομού Ιωαννίνων παρουσιάζει ενδιαφέρουσες πεζοπορικές ορεινές περιοχές και μονοπάτια που προσφέρονται για μικρούς και μεγάλους περιπάτους δίνοντας την δυνατότητα στον επισκέπτη να περιπλανηθεί μέσα σε πλούσια δάση ή σε αλπικά οικοσυστήματα της περιοχής.

Οι διαδρομές ορεινής πεζοπορίας και ορειβασίας που μπορεί να ακολουθήσει κανείς στον Νομό Ιωαννίνων είναι πολλές. Αυτές που αναφέρονται είναι μόνο κάποιες ενδεικτικές διαδρομές.

Χαράδρα του Βίκου.

Πεζοπορία που θα μείνει ανεξίτηλη στη μνήμη του επισκέπτη. Αν κάποιος φεύγοντας από την περιοχή δεν περπάτησε στην Χαράδρα του Βίκου, είναι σαν να πήγε στον κινηματογράφο και να έφθασε μέχρι του φουαγιέ.

Ο συνδυασμός της πλούσιας χλωρίδας με τα απόκρημνα πανύψηλα βράχια είναι αυτός που προσελκύει κάθε χρόνο χιλιάδες επισκέπτες από όλο τον κόσμο. Η διάρκεια της πεζοπορίας είναι 5-6 έρες περίπου, και δεν απαιτεί ιδιαίτερη φυσική κατάσταση.

Δρακόλιμνη

Μερικές χιλιάδες εικόνες αποζημιώνουν αφιδώς τον πεζοπόρο μετά από 5 περίπου ώρες ανάβασης. Το μονοπάτι είναι ευκολοδιάβατο, σε ορισμένα σημεία έχει σχετικά έντονες κλίσεις και σταματάει λίγο πριν τα ορειβατικά παπούτσια του πεζοπόρου βουτήξουν στα νερά της Δρακόλιμνης.

Ο πανύψηλος Σμόλικας, η «αυθάδικη» Γκαμήλα και η κοιλάδα του Αώου επάξια διεκδικούν την απόλυτη προσοχή του επισκέπτη. Και η Δρακόλιμνη δικαίως θεωρείται η αγαπημένη λίμνη των ερασιτεχνών φωτογράφων. Μετά από όλα αυτά, ο πεζοπόρος έχει φορτώσει με αρκετή ενέργεια ώστε άνετα να μπορεί να ακολουθήσει τον κατηφορικό πια δρόμο της επιστροφής (4 ώρες περίπου)

Χαράδρα Αώου

Δίωρη εύκολη ανάβαση σε άνετο μονοπάτι, μέχρι τη Μονή Στομίου, στο μικρό μπαλκόνι της οποίας ο επισκέπτης θα σταθεί για να αντικρίσει την απόκρημνη χαράδρα του Αώου. Μετά ακολουθεί επίσκεψη στον καταρράκτη του Γράβου, και ακολουθεί η μοναδική εμπειρία της κατάβασης από το παλιό μονοπάτι. Έτσι η διαδρομή γίνεται μισή ώρα περίπου μακρύτερη, αλλά οι εικόνες που ξετυλίγονται αξίζουν πολύ περισσότερο. Η πεζοπορία διαρκεί 4 ώρες περίπου και είναι προσιτή σχεδόν στον καθένα.

4.12.9 Τοξοβολία

Αυτοσυγκέντρωση και σταθερότητα σε πρώτο πλάνο. Η τουριστική τοξοβολία είναι μια δραστηριότητα αναψυχής που μπορεί να γίνει σε υπαίθριο περιφραγμένο χώρο και σε κλειστό χώρο το χειμώνα και απευθύνεται σε όλες τις ηλικίες.

4.12.10 Εκδρομές με 4X4

Εξερευνείστε παραδοσιακούς οικισμούς με jeep 4X4. Διασχίστε το Νομό μέσω βασικού επαρχιακού δικτύου και δασικών δρόμων. Ελάτε σε επαφή με το φυσικό περιβάλλον και γνωρίστε τα όμορφα παραδοσιακά χωριά.

- Μέτσοβο – Βάλια Κάλντα – Βωβούσα – Γρεβενίτι.
- Μέτσοβο – Βάλια Κάλντα – Περιβόλι.
- Κόνιτσα – Πευκόφυτο – Αρρένες – Αετομηλίτσα.
- Κόνιτσα – Παλαιοσέλι – Γέφυρα Αώου – Καταφύγιο Σμόλικά.

- Περιήγηση στα Ζαγοροχώρια.
- Περιήγηση στα Μαστοροχώρια.
- Περιήγηση στα Κατσανοχώρια και τα Τζουμέρκα.

Ανακαλύψτε τη δική σας διαδρομή!

4.12.11 Rappel

Θα έχετε ίσως δει κάποιους να καταρριχώνται με το σχοινί τους σε ένα βράχο, ή σε μια γέφυρα και θα έχετε σίγουρα ζηλέψει. Και ίσως σκεφτήκατε ότι δεν είναι για εσάς. Και όμως: το rappel είναι για όλους.

Είναι μέθοδος επιστροφής μιας αναρριχητικής διαδρομής όταν δεν υπάρχει μονοπάτι επιστροφής, το ραπέλ μπορεί να γίνει και μόνο του ως δραστηριότητα αναψυχής. Από μικρά παιδιά ως και ηλικιωμένοι άνθρωποι μπορείτε να καταρριχηθείτε με απόλυτη ασφάλεια. Και θα νιώσετε πολύ

αδρεναλίνη καθώς αλλάζετε επίπεδο.

Σε βράχο ή σε τεχνική πίστα, είναι το ίδιο ευχάριστο. Απλά πείτε ναι στην επιθυμία σας.

Πεδία για ραπέλ: Καλαρρύτες, Πλατανούσα, Γέφυρα Κόκορη, Γέφυρα Κλειδωνιάς.

4.12.12 Kayak (monoraft)

Στη γλώσσα του ποταμού κάθε λέξη έχει τη δική της ξεχωριστή σημασία. Και κάθε μία κρύβει πρωτόγνωρες συγκινήσεις.

Ο kayaker δεν είναι ένας κωπηλάτης που απλά «κατεβαίνει» το ποτάμι. Ο kayaker «διαβάζει» το ποτάμι. Ο kayaker επικοινωνεί και παίζει μαζί του. Το kayak έχει απαιτήσεις, ιδιαίτερα στο πρώτο στάδιο της εκπαίδευσης, απαιτεί

υπομονή και αφοσίωση. Σύντομα όμως η σχέση του kayaker με το kayak γίνεται πολύ στενή. Ιδιαίτερα μάλιστα αν η εκπαίδευση γίνεται τις ζεστές καλοκαιρινές μέρες, σε περιβάλλον εκπληκτικής φυσικής ομορφιάς, στον Αώο και στον Βοϊδομάτη, τότε μετατρέπεται σε αξέχαστες διακοπές. Τολμήστε το!

Ο κύκλος αρχαρίων διαρκεί έξι ημέρες, και περιλαμβάνει θεωρία και πρακτική εξάσκηση στο ποτάμι. αν ωστόσο δεν έχετε χρόνο για εκπαίδευση, προτιμήστε μια κατάβαση με monogaft (μονοθέσια φουσκωτή βάρκα) Εύκολη στην οδήγηση θα σας προσφέρει μοναδικές συγκινήσεις.

4.12.12 Elying Box (Εναέριο πέρασμα)

Οπλιστείτε με θάρρος και νικήστε την απόσταση.

Πεδία εναερίου περάσματος: Γέφυρα Κλειδωνιάς στο Βοϊδομάτη (60m εύκολα). Γέφυρα Πλάκας στον Άραχθο (70m μέτρια).

4.13 ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟ ΠΡΟΪΟΝ

Το τουριστικό προϊόν περιλαμβάνει όλα τα υλικά και άυλα αγαθά και τις υπηρεσίες που ένας τουρίστας απολαμβάνει κατά τη διάρκεια των διακοπών του. Όσον αφορά τον Αγροτουρισμό τα αγαθά αυτά και οι υπηρεσίες έχουν πηγές το φυσικό περιβάλλον των αγροτικών περιοχών, τους αγρότες και τον αγροτικό τρόπο ζωής.

Τα κυριότερα αγροτουριστικά προϊόντα του Ν. Ιωαννίνων είναι:

- Η απόλαυση του φυσικού περιβάλλοντος, του ανοιχτού χώρου, του καθαρού αέρα και του φυσικού και ζωικού κόσμου.
- Η επαφή και επιτόπια γνωριμία με χαρακτηριστικά φυσικά τοπία ιδιαίτερου φυσικού κάλλους (βουνά, λίμνες, ποτάμια, δάση, φαράγγια, δρυμοί, σπήλαια, υγροβιότοποι

κ.λ.π).

- Η επαφή και επιτόπια γνωριμία με τη χλωρίδα και πανίδα του τόπου.
- Η επαφή και επιτόπια γνωριμία με την τοπική αγροτική πολιτιστική κληρονομιά (ιστορικά κτίρια, τοποθεσίες, χωριά, μονές, παραδοσιακοί οικισμοί).
- Η διαμονή και διατροφή σε ένα αγροτικό σπίτι ή ένα αγροτικό ξενοδοχειακό κατάλυμα μέσα στο αγροτικό χωριό.
- Η γνωριμία με τα τοπικά ήθη και έθιμα.
- Η απόλαυση των υγιεινών και αυθεντικών «χωριάτικων προϊόντων».
- Η συμμετοχή σε τοπικές πολιτιστικές εκδηλώσεις (χοροί, τραγούδια, πανηγύρια, εκθέσεις).
- Η ηρεμία και ησυχία που προσφέρει το φυσικό περιβάλλον.
- Η δυνατότητα υγιεινής διατροφής και υγιεινής εξάσκησης στην Ύπαιθρο.
- Η δυνατότητα άσκησης παράλληλων τουριστικών δραστηριοτήτων στην Ύπαιθρο.

Το κοινό χαρακτηριστικό των παραπάνω αγροτουριστικών προϊόντων είναι η «αγροτικότητα» που περιλαμβάνει όλα τα γνωρίσματα του αγροτικού χώρου, των κατοίκων του και των εκδηλώσεων του.

4.13.1 Η Πόλη

Κτισμένη σε υψόμετρο 470 m από την επιφάνεια της θάλασσας και σε απόσταση 436 km από την Αθήνα, είναι η μεγαλύτερη πόλη της Ηπείρου και πρωτεύουσα της Περιφέρειας. Δομημένη κατά μήκος της δυτικής όχθης της λίμνης Παμβώτιδας, είναι πασίγνωστη για την ομορφιά, την γραφικότητα και την πλούσια χλωρίδα και πανίδα της.

Η παλιά πόλη, μέσα και γύρω από το Κάστρο, με τα παραδοσιακά σπίτια που κατοικούνται ακόμη και σήμερα, το Βυζαντινό Μουσείο και το Θησαυροφυλάκιο, μαζί με το νησάκι της λίμνης, ένα νησί που κατοικείται και σήμερα – φαινόμενο σπάνιο παγκοσμίως – με τα Βυζαντινά μοναστήρια – Σχολές του Διαφωτισμού, μαρτυρούν την αδιάλειπτη ιστορική συνέχεια δια μέσου των αιώνων. Το αρχαιολογικό Μουσείο των Ιωαννίνων έχει ευρήματα από όλη την Ήπειρο και ιδιαίτερα από το αρχαιότερο μαντείο της Ελλάδας, τη Δωδώνη.

Σήμερα, τα Ιωάννινα είναι φημισμένο κέντρο αργυροχοΐας, ορειχαλκουργίας και ξυλογλυπτικής, με ζωντανή την παράδοση των τελευταίων αιώνων σε λεπτοδουλεμένα αντικείμενα που πωλούνται σε καταστήματα του ιστορικού κέντρου της πόλης.

Τα Γιάννινα είναι πρωτεύουσα του Νομού και σημαντικό οικονομικό, διοικητικό κέντρο της Ηπείρου. Είναι μια πραγματικότητα μιας σύγχρονης μεγαλούπολης. Είναι η πόλη των θρύλων και της παράδοσης.

Στα πράσινα νερά της λίμνης ζωντανεύουν οι θρύλοι του Αλή – Πασά και της Κυρά – Φροσύνης, ενώ στα γραφικά δρομάκια του Κάστρου της κυριαρχούν μνήμες του Βυζαντίου παρελθόντος και της νεότερης ιστορίας.

Η ανθρώπινη δραστηριότητα στην πόλη τοποθετείται στην Ελληνική περίοδο και ανιχνεύεται στα λιγοστά οικοδομικά λείψανα, που βρέθηκαν μέσα στο κάστρο. Η ίδρυση όμως της σημερινής πόλης ανάγεται στην Βυζαντινή εποχή και συνδέεται με τον αυτοκράτορα Ιουστινιανό, ο οποίος κατά την άποψη, μετέφερε και εγκατέστησε στη μικρή χερσόνησο όπου υπάρχει σήμερα στο Κάστρο, τους κατοίκους της πόλεως εύροιας,

προκειμένου να τους προστατεύσει από τις βαρβαρικές επιδρομές.

4.14 ΔΙΑΜΟΝΗ - ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΚΙΝΗΣΗ

4.14.1 Αφίξεις-διανυκτερεύσεις

Οι περισσότερες διανυκτερεύσεις μέσα στην Περιφέρεια, πραγματοποιούνται στο Νομό Ιωαννίνων και μάλιστα μέσα στην πόλη. Το γεγονός αυτό οφείλεται στην τουριστική προσφορά και στη μεγάλη προσπελασιμότητα της σε σχέση με τις Περιφέρειες της Δυτικής Μακεδονίας, Θεσσαλίας και της Δυτικής Ελλάδας, καθώς επίσης και στο αεροδρόμιο της. Επιπλέον η δυνατότητα πραγματοποίησης επιστημονικών και επαγγελματικών συνεδρίων, με μεγάλη μάλιστα συμμετοχή συνέδρων είναι δυνατή.

Ενας ακόμη πρόσθετος λόγος, μπορεί να θεωρηθεί και η τεχνική και κοινωνική υποδομή που υπάρχει για την ταυτόχρονη εξυπηρέτηση επισκεπτών τουριστών και κατοίκων.

Πιο συγκεκριμένα, το ποσοστό συμμετοχής των διανυκτερεύσεων του Νομού Ιωαννίνων σε σχέση με τις διανυκτερεύσεις της Περιφέρειας, ανήλθε για το 1999 στο 50.9%.

Πιο αναλυτικά η κατανομή των διανυκτερεύσεων των αλλοδαπών τουριστών για τη χρονική περίοδο 1998, 1999, 2000 και 2001 φαίνεται στον παρακάτω πίνακα.

ΠΙΝΑΚΑΣ: Νομός Ιωαννίνων-Αφίξεις & διανυκτερεύσεις αλλοδαπών τουριστών

ΕΤΗ	ΑΦΙΞΕΙΣ ΑΛΛΟΔΑΠΩΝ	ΔΙΑΝΥΚΤΕΡΕΥΣΕΙΣ ΑΛΛΟΔΑΠΩΝ
1998	36.672	58.507
1999	31.292	52.005
2000	38.877	64.622
2001	42.232	73.314

Πηγή: Δ/ση Τουρισμού Περιφέρειας Ηπείρου - «Διαχρονική εξέλιξη της τουριστικής κίνησης της Περιφέρειας Ηπείρου 1997-2001» - ΕΟΤ Οκτώβριος 2002

Από τις διανυκτερεύσεις των αλλοδαπών στο Νομό Ιωαννίνων για το 2001, το 89,5% πραγματοποιείται στην πόλη των Ιωαννίνων.

4.14.2 Διανυκτερεύσεις Ελλήνων

Οι διανυκτερεύσεις των Ελλήνων στη περιφέρεια Ηπείρου από 552.709 που ήταν το 1998, έφτασαν το 2001 στις 702.852. Τη μεγαλύτερη συμμετοχή έχει ο Νομός Ιωαννίνων, με ποσοστό 61,0% περίπου.

ΠΙΝΑΚΑΣ 4.14.2..α: Αφίξεις-διανυκτερεύσεις Ιανουαρίου-Δεκεμβρίου: 2000-2001

ΑΦΙΞΕΙΣ			ΔΙΑΝΥΚΤΕΡΕΥΣΕΙΣ		ΜΕΤΑΒΟΛΗ	
ΠΕΡΙΟΧΕΣ	2000	2001	2000	2001	α%	β%
Ν. ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ	270.554	272.004	498.891	500.003	7,6	5,7
Ιωάννινα	208.915	234.758	400.335	423.032		
Μέτσοβο	30.173	22.754	43.634	36.011		
Ζαγόρι	3.175	2.610	9.407	9.127		
Κόνιτσα	6.930	4.714	12.894	9.278		
Λοιπές περιοχές	7.348	7.168	32.621	22.555		

***Πηγή: Δ/ση Τουρισμού Περιφέρειας Ηπείρου - «Διαχρονική εξέλιξη της τουριστικής κίνησης της Περιφέρειας Ηπείρου 1997-2001» - ΕΟΤ Οκτώβριος 2002**

Ο Νομός Ιωαννίνων είναι ο πιο τουριστικός νομός μεταξύ των ημεδαπών, εμφανίζει ανοδική πορεία και επιβεβαιώνεται η επένδυση του νομού σε «ακριβό» τουρισμό (από το 0 το 1997 σε 29.000 επισκέπτες Α' και ΑΑ' κατηγορίας το 1999). Η τουριστική ανωδομή της αστικής ζώνης των Ιωαννίνων έχει περισσότερο χαρακτήρα αστικό – περιφερειακού κέντρου με πολιτιστικό τουρισμό και τουρισμό πόλεως. Προτιμάται σαν μαζικός και εκδρομικός περιηγητικός τουρισμός.

Σχετικά με την συνολική τουριστική ενότητα του Νομού Ιωαννίνων διαπιστώνεται η ύπαρξη τουριστικού κυκλώματος μεταξύ των τουριστικών ενοτήτων Ιωαννίνων – Δωδώνης, Μετσόβου - Βάλια Κάλντα και με την ορεινή περιοχή των Ζαγοροχωρίων.

ΠΙΝΑΚΑΣ:4.14.2.βΤουριστικά καταλύματα στα Ιωάννινα

ΕΝΟΙΚΙΑΖΟΜΕΝΑ-ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΟΙ ΞΕΝΩΝΕΣ	ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑ
29	34
Κατηγορίες: Α', Β', Γ'	Κατηγορίες: Α',Β',Γ',Δ'

4.14.3 Βοηθητικά καταλύματα

Στην τουριστική προσφορά, εκτός από τα κύρια ξενοδοχειακά καταλύματα του Νομού παρουσιάζεται σημαντική και η προσφορά των ενοικιαζομένων δωματίων αφού συμβάλλουν σημαντικά και με αυξανόμενο μάλιστα ρυθμό στην κάλυψη των τουριστικών αναγκών στις περιόδους αιχμής.

Ο Νομός Ιωαννίνων έχει 1892 κλίνες που κατανέμονται στις εξής περιοχές:

Παραδοσιακός οικισμός Ζαγορίου με 686 κλίνες

Ιωάννινα με 420 κλίνες

Κόνιτσα με 415 κλίνες

Μέτσοβο με 216 κλίνες.

Οι υπόλοιπες 155 κλίνες είναι διάσπαρτες μέσα στα όρια του Νομού

4.14.4 Αξιολόγηση τουριστικής κίνησης Νομού Ιωαννίνων

Ο νομός Ιωαννίνων είναι ο πιο τουριστικός νομός μεταξύ των ημεδαπών, εμφανίζει ανοδική πορεία και επιβεβαιώνεται η επένδυση του νομού σε «ακριβό» τουρισμό (από 0 το 1997 σε 29.000 επισκέπτες Α΄και ΑΑ΄ κατηγορίας το 1999). Η τουριστική ανωδομή της αστικής ζώνης των Ιωαννίνων έχει περισσότερο χαρακτήρα αστικού περιφερειακού κέντρου με πολιτιστικό τουρισμό και τουρισμό πόλεως. Προτιμάται σαν μαζικός και εκδρομικός-περιηγητικός τουρισμός.

Οι περισσότεροι από τους αλλοδαπούς επισκέπτες που δέχεται ο νομός είναι κυρίως Γερμανοί, Γάλλοι, Ιταλοί, και Αγγλοι κατά σειρά.

Ενα αξιοσημείωτο ποσοστό των Γάλλων επισκεπτών επιλέγει ακριβό τουρισμό, ενώ αντίθετα οι Αγγλοι φαίνεται να είναι ιδιαίτερα χαμηλών εισοδημάτων.

Σχετικά με την συνολική τουριστική ενότητα του Νομού Ιωαννίνων διαπιστώνεται η ύπαρξη τουριστικού κυκλώματος μεταξύ των τουριστικών ενοτήτων Ιωαννίνων-Δωδώνης, Μετσόβου-Βάλια Κάλντα και με την ορεινή περιοχή των Ζαγοροχωρίων.

Η περιοχή των Ανατολικών Ζαγοροχωρίων δεν διαθέτει κανένα κατάλυμα. Διαπιστώνονται μικρές συγκεντρώσεις κλινών στην περιοχή Ζαγοροχωρίων, στο Τσεπέλοβο, το Πάπιγκο, την Αρίστη, και λιγότερο στο Μονοδένδρι, την Βίτσα, τα Ανω Πεδινά.

Η υπόλοιπη περιοχή των Ζαγοροχωρίων διαθέτει ευρύ φάσμα εγκαταστάσεων αρίστου μεγέθους, υψηλής ποιότητας στα πλαίσια της φέρουσας ικανότητας των

παραδοσιακών οικισμών.

Η ορεινή περιοχή Μετσόβου διαθέτει λιγότερο ευρύ φάσμα εγκαταστάσεων, μικρού μεγέθους, αλλά υψηλής ποιότητας.

Οι ορεινές περιοχές των Ζαγοροχωρίων και του Μετσόβου θεωρούνται περιοχές επιλεκτικού τουρισμού ειδικών ενδιαφερόντων, μέσης προς υψηλής στάθμης και κυρίως εσωτερικού τουρισμού.

4.15 Πολιτιστικές εκδηλώσεις

Η πολιτιστική κληρονομιά της Ηπείρου προσφέρει δυνατότητες αναβάθμισης και προβολής του τουριστικού δυναμικού με την αξιοποίηση διαφόρων πολιτιστικών στοιχείων μεταξύ των οποίων οι πολιτιστικές εκδηλώσεις.

Ο Δήμος Ιωαννίνων οργανώνει τα “Ηπειρωτικά” κατά τους καλοκαιρινούς μήνες με εκδηλώσεις ζωγραφικής, θέατρο και χορό, ενώ το Δημοτικό Περιφερειακό Θέατρο Ιωαννίνων διατηρεί μια σημαντική παρουσία στο χώρο.

Στην πόλη και την ευρύτερη περιοχή της διοργανώνονται μουσικά δρώμενα με Έλληνες και ξένους καλλιτέχνες όλων των ηχητικών αποχρώσεων, διεθνή φεστιβάλ συγκροτημάτων πολυφωνικής μουσικής, θεατρικές παραστάσεις, εκθέσεις και πλήθος άλλων πολιτιστικών εκδηλώσεων.

Ξεχωριστή θέση ανάμεσα τους καταλαμβάνουν εκείνες της Αποκριάς στον δήμο Παμβώτιδας, το “αντάμωμα των Βλάχων” στο Μέτσοβο τον Ιούλιο, η γιορτή κρασιού στη Ζίτσα τον Αύγουστο, ταυτόχρονα με τη συνάντηση των Ηπειρωτών Σαρακατσαναίων στο Ζαγόρι.

Σε όλα αυτά προστίθενται τα αλησμόνητα παραδοσιακά πανηγύρια των χωριών, γεμάτα με χορούς και τραγούδια από τους λαϊκούς οργανοπαίκτες της περιοχής. Στη διάρκεια τους ο επισκέπτης έχει την ευκαιρία να γνωρίσει την τοπική κουζίνα με τις γευστικές παραδοσιακές της πίτες.

Πανελλήνιο ενδιαφέρον παρουσιάζει επίσης η εκδήλωση “Αραχθος-Συνάντηση Νέων-Κάμπινγκ περιπέτειας” που γίνεται κάθε πρώτο Σαββατοκύριακο του Ιουλίου. Πρόκειται για τριήμερη συνάντηση στον Αραχθο που περιλαμβάνει κάμπινγκ κοντά στο ποτάμι, rafting, trekking river, mountain bike, ιππασία, κ.α. παράλληλα διοργανώνονται μουσικές εκδηλώσεις και θεατρικές παραστάσεις.

4.16 ΑΓΡΟΤΙΚΟΣ ΓΥΝΑΙΚΕΙΟΣ ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΟΣ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΣ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ (Γ.Η.Σ.)

Ο Συνεταιρισμός ξεκίνησε τον Οκτώβρη του 1998 από 21 μέλη. Ο στόχος για να παραχθεί δικό τους εισόδημα, σιγά-σιγά επιτυγχάνεται.

Οι γυναίκες με μικρό κεφάλαιο και πολύ προσωπική εργασία δίχως κάποια ιδιαίτερη εκπαίδευση κατόρθωσαν να οργανωθούν και να προχωρήσουν. Ήδη έχουν νοικιάσει εργαστήριο και αυτή τη στιγμή στήνουν τον εξοπλισμό τους.

Στην προσπάθειά τους είχαν την στήριξη από την Νομαρχία της πόλης, την Διεύθυνση Γεωργίας, το γραφείο στήριξης γυναικών (Κ.Ε.Σ.Ν.Α.) Από το Leader II τους έχει εγκριθεί ένα ποσόν, από το οποίο το 40% είναι ίδια συμμετοχή και έτσι θα φέρουν εις πέρας το έργο τους νωρίτερα.

4.16.1 ΠΡΟΪΟΝΤΑ ΤΟΥ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΥ

Στην αρχή ασχοληθήκανε με γλυκά κουταλιού και μαρμελάδες, στα οποία δεν υπάρχουν μέχρι και σήμερα συντηρητικά. Στη συνέχεια ξεκίνησαν και την παραδοσιακή κουζίνα, με πίτες Γιαννιώτικες από χειροποίητο φύλλο.

Ο τραχανάς τους είναι από φρέσκο γάλα και γίνεται και αυτός παραδοσιακά. Αναλαμβάνουν μπουφέδες (κέτερινγκ) από σπιτικούς μεζέδες, γλυκά σε συνέδρια - ημερίδες - γιορτές και παιδικά πάρτι.

Επίσης και το δεκατιανό επιμορφωτικών σεμιναρίων. Υπάρχουν μέλη που ασχολούνται με τα αποξηραμένα άνθη, φτιάχνοντας

συνθέσεις - κάρτες - κ.ά., από φυσικά λουλούδια που υπάρχουν άφθονα.

4.17 ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΕΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΥΠΟΔΟΜΗ - ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ – ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ – ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΕΣ ΑΓΟΡΕΣ, ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

4.17.1 ΥΠΟΔΟΜΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΟΥΣ ΟΡΕΙΝΟΥΣ ΟΓΚΟΥΣ ΤΗΣ ΗΠΕΙΡΟΥ

Περιλαμβάνει δύο κυρίως τομείς:

Μέτρα για την κατασκευή και οργάνωση των χώρων υποδοχής των επισκεπτών. Αυτά περιλαμβάνουν ξενώνες και ξενοδοχεία, κατασκηνώσεις (camping) με λυόμενα ή/και σκηνές (και ειδική πρόβλεψη για παιδικές κατασκηνώσεις), και καταφύγια (ορειβατικά και κυνηγετικά).

Μέτρα για την κατασκευή και οργάνωση χώρων δραστηριότητας. Αυτά, ανάλογα με την μορφή της δραστηριότητας, περιλαμβάνουν:

Πράσινος τουρισμός ή οικοτουρισμός: αισθητικά δάση, περιοχές παρθένας φύσης, οργανωμένες θέσεις υπαίθριας αναψυχής, μονοπάτια, αισθητικές διαδρομές (scenic routes), θέσεις θέας, παρατηρητήρια, παρυδάτια αναψυχής, περίπτερα περιβαλλοντικής εκπαίδευσης και ανάδειξης.

Αθλητικός τουρισμός: Αθλητικά κέντρα (προετοιμασίας ομάδων), χιονοδρομικά κέντρα, κέντρα κωπηλασίας (canoe/kayak), ορειβατικές πίστες, πίστες αεραθλητισμού (αιωροπτερισμός, παρά – πέντε, αερομοντελισμός), πίστες ορεινής ποδηλασίας, και πίστες μηχανοκίνητων αθλημάτων (μηχανοκίνητα σκί για νερό και χιόνι, μοτοσυκλέτες, αυτοκίνητα).

Θεραπευτικός ή Ιαματικός τουρισμός: Περιλαμβάνει εγκαταστάσεις ιαματικού τουρισμού και υποδοχής μακροχρόνια ασθενών και υπερηλίκων.

Τουρισμός περιπέτειας: Περιλαμβάνει εγκαταστάσεις οργάνωσης των δραστηριοτήτων, wayfaring, trekking, paintball, πεζοπορική ορειβασία μεγάλων αποστάσεων, canoe/kayak (οι εγκαταστάσεις για τουρισμό περιπέτειας μπορεί να διαφέρουν απ'αυτές για τον αθλητισμό στο ίδιο αντικείμενο), κατάβαση ποταμών και ρευμάτων (white river rafting), χιονοδρομίες μεγάλων αποστάσεων (cross-country skiing).

Ιστορικός/Πολιτισμικός τουρισμός: Περιλαμβάνει τη διαμόρφωση χώρων υποδομής (όπως κτίρια, πλατείες, καλντερίμια) με βάση της αρχές της τοπικής αρχιτεκτονικής κληρονομιάς, την συντήρηση/ανάδειξη παραδοσιακών οικισμών, γεφυριών και μοναστηριών ή εκκλησιών, και την οργάνωση/ανάδειξη δραστηριοτήτων (όπως θρησκευτικά πανηγύρια, πολιτιστικές συγκεντρώσεις συλλόγων, ιστορικές επετείους).

Αγροτουρισμός: Περιλαμβάνει δραστηριότητες που αναπτύσσονται στο ύπαιθρο και έχουν σαν σκοπό την ανάδειξη του παραδοσιακού τρόπου ζωής με την συμμετοχή σε παραδοσιακές αγροτικές ενασχολήσεις (τρύγος, πάτημα σταφυλιών, κ.λ.π.), και την οργάνωση της παραγωγής και την ανάδειξη παραδοσιακών αγροτικών προϊόντων, η οποία αναλύεται στο Μέτρο 2 για την Γεωργική Παραγωγή.

Εκπαιδευτικός τουρισμός: Περιλαμβάνει την κατασκευή-διαμόρφωση-οργάνωση χώρων για την δεξαγωγή σεμιναρίων, την οργάνωση του θεσμού της εθελοντικής εργασίας, καλοκαιρινές, παιδικές κατασκηνώσεις ειδικού τύπου, και οργάνωση εκπαιδευτικών εκδρομών/διαδρομών.

Θρησκευτικός τουρισμός: Περιλαμβάνει την συντήρηση θρησκευτικών Ιδρυμάτων (αναπτύσσεται στις δράσεις του ιστορικού/πολιτισμικού τουρισμού).

Καταναλωτικός τουρισμός: Αναφέρεται σε δραστηριότητες που καταναλώνουν φυσικούς πόρους και περιλαμβάνει την θήρα, την αλιεία εσωτερικών υδάτων και την συλλογή καρπών, φυτών, ριζών κ.λ.π. από επισκέπτες. Όσον αφορά την θήρα, εξειδικεύεται σε δράσεις που αφορούν την ρύθμιση και τον έλεγχο της θήρας (θέσπιση ελεγχόμενων κυνηγετικών περιοχών, θηροφύλακες, εκπαίδευση κυνηγών), την πρόσβαση στα θηράματα (καταφύγια κυνηγών, δρόμοι και μονοπάτια προσπέλασης, οδηγοί/ξεναγοί κυνηγών), τον εμπλουτισμό των θηραματικών ειδών (εκτροφεία θηραμάτων, έλεγχος και καταπολέμηση αρπακτικών και ασθενειών, βελτίωση βιοτόπων θηραμάτων), και την μακροχρόνια παρακολούθηση της εξέλιξης του μεγέθους των θηραματικών πληθυσμών.

4.17.2 Συμπληρωματικές δράσεις

Περιλαμβάνει τις παρακάτω δράσεις:

Μελέτες: Ζήτηση και προσφορά τουριστικού προϊόντος, αποτίμηση πόρων αναψυχής, αποτίμηση οπτικών πόρων.

Έλεγχος: Εκπαίδευση/επανεκπαίδευση, πιστοποίηση και έλεγχος ξεναγών και προσωπικού ασφαλείας.

Διαφήμιση: σε εθνική και διεθνή κλίμακα με έντυπα και καταχωρήσεις διαφημιστικών

μηνυμάτων στα ΜΜΕ.

4.17.3 Πλεονεκτήματα

Ο νομός Ιωαννίνων διαθέτει εξαιρετικά συγκριτικά πλεονεκτήματα (θαυμάσια τοπογραφία, αρχαιολογικά μνημεία, εθνικούς δρυμούς, τοπική πολιτιστική παράδοση, παραδοσιακούς οικισμούς – Μέτσοβο, Ζαγοροχώρια -, ιστορική παράδοση κλπ.) για την ανάδειξη του τουρισμού (εναλλακτικές μορφές) και του πολιτισμού ως κύριων εστιών ανάπτυξης.

Η περιοχή έχει μεγάλες δυνατότητες ανάπτυξης γιατί διαθέτει πλήθος εναλλαγών στο τουριστικό προϊόν της, το οποίο με τις ιδιομορφίες του και τις κοντινές αποστάσεις επιτρέπει την ανάπτυξη πολλών εναλλακτικών-ειδικών μορφών τουρισμού.

Τα έργα που βρίσκονται σε εξέλιξη και αφορούν κύρια την βελτίωση της υποδομής ειδικών μορφών τουρισμού (συντήρηση και σήμανση πέτρινων γεφυριών, μοναστηριών κ.λ.π.) δίνουν το έναυσμα στην ιδιωτική πρωτοβουλία για ενασχόληση με ειδικές δραστηριότητες στον τουρισμό.

Η Ήπειρος έχει δυνατότητες ανάπτυξης του ορεινού και άλλων ειδικών μορφών τουρισμού, ιαματικές πηγές Καβασιλών και Αμάραντου Κόνιτσας) για τον ιαματικό τουρισμό και τέλος δυνατότητες για ανάπτυξη του χειμερινού τουρισμού και αγροτουρισμού.

Σύμφωνα με το “Γαλάζιο Σχέδιο” (UNEP: Πρόγραμμα των Ηνωμένων Εθνών για το περιβάλλον) το έτος 2025, θα επισκεφτούν τις παράκτιες Μεσογειακές περιοχές 760 εκ. Τουρίστες, έναντι 380εκ. που καταγράφηκαν το 1990. Το γεγονός αυτό, όπως καταλαβαίνουμε θα απαιτήσει το διπλασιασμό του ήδη υπάρχοντος χρησιμοποιούμενου χώρου.

Το σημαντικό στοιχείο, εκείνο που κάνει την διαφορά στην περιφέρεια Ηπείρου, είναι το μοντέλο της τουριστικής ανάπτυξης. Αυτό στηρίζεται σε μικρές μονάδες που δίνουν το βάρος τους στη ζεστή φιλοξενία και στη φροντίδα του κάθε τουρίστα ξεχωριστά και στη συνέπεια των ανθρώπων του κλάδου της.

Σήμερα, στον Νομό Ιωαννίνων έχουν ενταχθεί και οι παρακάτω ειδικές δραστηριότητες:

- KANOE-KAYAK στους ποταμούς Αώο, Βοϊδομάτη, Αραχθό
- RAFTING στους ποταμούς Αώο, Βοϊδομάτη και Αραχθό.
- PARAPENTE στην πεδιάδα του Αώου σε συνδυασμό με τα βουνά που την

περιβάλλουν.

- ✚ Αναρρίχηση σε φυσικές και τεχνητές πίστες στην Κόνιτσα
- ✚ Εκδρομές με ποδήλατα βουνού στην Πίνδο
- ✚ Εφιππες διαδρομές
- ✚ Περιηγητικός και Οικολογικός Τουρισμός με συγκεκριμένες διαδρομές και οδηγούς φυσικού τουρισμού
- ✚ Για τις παραπάνω δραστηριότητες υπάρχουν εκπαιδευτές για αρχαρίους ενώ ο περιηγητικός και οικολογικός τουρισμός είναι άριστα οργανωμένος από τα Γραφεία Τουρισμού στα Γιάννενα.

Επιπλέον υπάρχουν:

- Το χιονοδρομικό κέντρο Μετσόβου
- Συνεδριακά Κέντρα (Πόλη Ιωαννίνων, Μέτσοβο)

Ο Νομός Ιωαννίνων συνδυάζει ακόμη τις πιο διαφορετικές μορφές διασκέδασης, ψυχαγωγίας και πολιτιστικής ζωής, χάρη ακριβώς στη γεωγραφική ποικιλία (Ζαγοροχώρια-Κόνιτσα-Μέτσοβο-Τζουμέρκα και πολλά άλλα), όπως και στα πλούσια οικολογικά ενδιαφέροντα. Έτσι επιτρέπει στον επισκέπτη να αντλήσει όλα του τα οφέλη.

Δεν χωρεί λοιπόν καμία αμφιβολία ότι ο τουρισμός βοηθάει τον Νομό Ιωαννίνων στην καλύτερη προετοιμασία του χώρου και των υπηρεσιών για μια μακροχρόνια, ήπια και βιώσιμη ανάπτυξη.

4.17.4 Προβλήματα

Η πόλη των Ιωαννίνων και η γύρω περιοχή του Νομού, όπως αναφέρθηκε έχει πολύ μεγάλες προοπτικές ανάπτυξης, θα πρέπει όμως να υπάρξει και η κατάλληλη βοήθεια από την πολιτεία για να μπορέσει όλος ο πλούτος της περιοχής να γίνει ευρύτερα γνωστός στο εξωτερικό.

Οι αρμόδιοι νομαρχιακοί φορείς τουριστικής προβολής μετέχουν σε διάφορες εκθέσεις τόσο στην Ελλάδα (Πανόραμα, Φιλοξένια), όσο και στο εξωτερικό (Κύπρο, Αγγλία, Μιλάνο, Σάλτσμπουργκ, Αμστερνταμ, Φρανκφούρτη). Κατά την διάρκεια των εκθέσεων αυτών έρχονται σε επαφή με όλους τους αρμόδιους φορείς τουρισμού (πράκτορες, ξενοδόχους, κ.α) για να κλείσουν διάφορες συμφωνίες, προωθώντας την περιοχή (βουνά, ποτάμια, λίμνες, πολιτιστικές εκδηλώσεις), όπως και τις διάφορες εναλλακτικές μορφές

τουρισμού (κάποιες από αυτές είναι και ο χιονοδρομικός και κυνηγετικός τουρισμός).

Η προβολή όμως αυτή που είναι τόσο ζωτικής σημασίας για την περιοχή δεν δείχνει να γίνεται με σωστούς τρόπους. Αυτό συμβαίνει διότι γίνεται με πενιχρά μέσα, λόγω έλλειψης κονδυλίων για την τουριστική προβολή της περιοχής από την Περιφέρεια.

Ετσι τα κονδύλια αυτά αναγκαστικά δίνονται από την Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση και είναι λιγοστά σε σχέση με το προϊόν που θέλουν να προωθήσουν. Αποτέλεσμα αυτού είναι η προβολή στις ανωτέρω εκθέσεις να γίνεται μόνο με απλά φυλλάδια σχετικά χαμηλής ποιότητας παραγωγής. Όπως αναφέραμε και στην Διαφημιστική Προβολή, παλαιότερα η Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση διέθετε και CD στις εκθέσεις αυτές, τώρα όμως έχει περιοριστεί μόνο στα φυλλάδια, λόγω έλλειψης πόρων.

Ακόμη παρουσιάζεται το φαινόμενο να υπάρχει ζήτηση της προβολής του Ν. Ιωαννίνων από περιοδικά και εφημερίδες σε μορφή ένθετων, όμως δεν υπάρχουν τα κατάλληλα κονδύλια για να πληρωθούν αυτά και έτσι η αντίστοιχη προβολή δεν γίνεται.

Όπως λοιπόν είναι φυσικό με τον τρόπο αυτό παρουσίασης της περιοχής δεν μπορεί να επιτευχθεί το επιθυμητό αποτέλεσμα στην αγορά στόχου, διότι όπως είναι γνωστό το σωστό προϊόν θέλει και το κατάλληλο περιτύλιγμα για να γίνει ελκυστικό στον πελάτη.

Με την τωρινή παρουσίαση και με τον τρόπο που αυτή γίνεται στις αγορές του εξωτερικού, η περιοχή δεν μπορεί να ανταγωνιστεί, βέβαια, τις άλλες ανταγωνιστικές τουριστικές περιοχές της χώρας (Ρόδο, Κέρκυρα, Χαλκιδική, Κρήτη), οι οποίες ξοδεύουν πολλά χρήματα για την προβολή τους με ελκυστικούς και πλήρεις οδηγούς με πανάκριβες φωτογραφίες των τοπίων τους μέσα, οι οποίες και προσελκύουν την προσοχή και το ενδιαφέρον των αγορών στόχου.

Ενα ακόμη πρόβλημα που αντιμετωπίζουν οι υπεύθυνοι τουριστικής προβολής της περιοχής είναι η αδυναμία τους να προωθήσουν τον χειμερινό χιονοδρομικό τουρισμό τους σε περιοχές εξειδικευμένες σε αυτού του είδους τον τουρισμό (όπως την Αυστρία). Αυτό βέβαια συμβαίνει, διότι αυτά τα κέντρα της Ευρώπης είναι φοβερά ανεπτυγμένα στον συγκεκριμένο τομέα, εδώ και χρόνια, διαθέτοντας άψογες υποδομές, τις οποίες βέβαια δεν διαθέτουν τα χιονοδρομικά κέντρα της περιοχής του Νομού Ιωαννίνων.

Επομένως θα πρέπει να μπουν πρώτα οι βάσεις για σωστή υποδομή και οργάνωση των χιονοδρομικών κέντρων και μετά θα πρέπει να γίνει η προώθηση αυτού του είδους τουρισμού στις ανταγωνιστικές περιοχές.

Παρ'όλα αυτά τα προβλήματα βέβαια η περιοχή αν καταφέρει να συντονιστεί

σωστά έχει να παρουσιάσει αξιόλογες προοπτικές ανάπτυξης μελλοντικά.

4.17.5 ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΕΣ ΑΓΟΡΕΣ

Προτεινόμενες αγορές στόχοι για τον Ν. Ιωαννίνων:

- Αύξηση του ημεδαπού τουρισμού υψηλότερων εισοδημάτων (για πολιτιστικό-θρησκευτικό τουρισμό, τουρισμό περιπέτειας, χειμερινό-χιονοδρομικό, φυσιολατρικό). Ιδιαίτερη έμφαση πρέπει να δοθεί σε τουρισμό προερχόμενο από τη Θεσ/νίκη και τα άλλα αστικά κέντρα της Β. Ελλάδος, τουρισμό από τα αστικά κέντρα της Θεσσαλίας, τουρισμό από την Αθήνα, Πειραιά, Πάτρα.
- Διατήρηση και αύξηση των τουριστών από τις χώρες: Γερμανία, Γαλλία, Ιταλία, Αγγλία, Ολλανδία & Ισραήλ (για πολιτιστικό τουρισμό, τουρισμό περιπέτειας, ορεινό-οικολογικό, φυσιολατρικό τουρισμό)
- Προσέλκυση τουριστών εναλλακτικών μορφών τουρισμού-επιλεκτικού τουρισμού ειδικών ενδιαφερόντων (Ιταλοί-Αυστριακοί -Γερμανοί-Ελβετοί-Ολλανδοί προτιμούν τον τουρισμό περιπέτειας), (Γερμανοί, Αυστριακοί, Γάλλοι, Αγγλοι, Ολλανδοί, Ισραηλινοί προτιμούν τον φυσιολατρικό, ορεινό τουρισμό). Οι Ολλανδοί ήδη δείχνουν μία ιδιαίτερη προτίμηση στην περιοχή του Ζαγορίου
- Προσέλκυση συνεδριακού τουρισμού τόσο από την Ελλάδα όσο και από το εξωτερικό και κυρίως από την Ευρώπη
- Προσέλκυση εταιριών για ανάπτυξη τουρισμού κινήτρων και αντίστοιχα προώθηση του συνεδριακού τουρισμού για τα στελέχη τους, κυρίως από τις Ευρωπαϊκές χώρες, αλλά και από την Ελλάδα.
- Προσέλκυση ειδικών ομάδων τουρισμού που ενδιαφέρονται για έρευνες (βοτανολογίας-εντομολογίας και αρχιτεκτονική της περιοχής), κυρίως από την Ευρώπη και την Αμερική-Καναδά
- Προσέλκυση περισσότερου Ισραηλινού στοιχείου (για πολιτιστικό-θρησκευτικό τουρισμό). Οι Ισραηλινοί αναζητούν το Εβραϊκό στοιχείο που υπάρχει στα Γιάννενα (η πόλη ήταν η δεύτερη Εβραϊκή παροικία στην Ελλάδα, υπάρχει μάλιστα και συναγωγή) και στο Μέτσοβο.
- Προσέλκυση φοιτητών του εξωτερικού με προγράμματα ανταλλαγών με το Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, κυρίως από Ευρωπαϊκές χώρες και την Κύπρο
- Προσέλκυση τουρισμού τρίτης ηλικίας (για πολιτιστικό-θρησκευτικό τουρισμό), κυρίως

από την Ελλάδα και λιγότερο από το εξωτερικό

- Προσέλκυση τουριστών από την Κύπρο και ιδιαίτερα η προσέλκυση σχολικών εκδρομών
- Προσέλκυση απόδημου Ελληνισμού για τουρισμό πόλεως. Μπορεί να αξιοποιηθεί για τον σκοπό αυτό η Ηπειρωτική ομογένεια του εξωτερικού μέσω των κατάλληλων επαφών με τον μεγάλο αριθμό συλλόγων που διαθέτουν σε όλες τις χώρες
- Προσέλκυση τουρισμού από ΗΠΑ και χώρες της Ασίας, αφού υπάρχει κάποια ξενοδοχειακή υποδομή για τους τουρίστες αυτούς που απαιτούν υψηλές προδιαγραφές. Για τον λόγο αυτό άλλωστε κατασκευάζονται και καινούριες μονάδες αμερικανικών προδιαγραφών ιδιαίτερα στην περιοχή του Κ. Ζαγορίου που θα μπορούν να φιλοξενήσουν τουρισμό απαιτήσεων
- Προσέλκυση τουριστών από καινούριες αγορές που βρίσκονται σε άνοδο, όπως Τσεχία, Σλοβακία, Ουγγαρία, Πολωνία, Ρωσία, Τουρκία (για πολιτιστικό-τουρισμό πόλεως). Ειδικότερα για την Τουρκία πόλος έλξης μπορεί να αποτελέσει το Μουσουλμανικό στοιχείο που υπάρχει στα Γιάννενα.

4.17.6 ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ MARKETING

Γενικότερα θα μπορούσαμε να πούμε ότι η Περιφέρεια αποτελεί μια τουριστική περιοχή σε φάση ανάπτυξης η οποία όμως χαρακτηρίζεται από ιδιαίτερα χαμηλή αναγνωρισιμότητα.

Η Περιφέρεια στο βραχυπρόθεσμο και μεσοπρόθεσμο μέλλον θα στοχεύσει προς τον μαζικό τουρισμό καθώς δεν διαθέτει τις υποδομές που απαιτούνται για να ανταποκριθεί στις απαιτήσεις του τουρισμού υψηλής ποιότητας. Με τον όρο «μαζικός τουρισμός» αναφερόμαστε σε τουρίστες μεσαίων εισοδηματικών στρωμάτων που απαιτούν ποιότητα από τις διακοπές τους χωρίς όμως να επιζητούν την πολυτέλεια ή την τέλεια οργάνωση του τουριστικού προορισμού που επισκέπτονται.

Μακροπρόθεσμα προτείνεται να δημιουργήσει τις υποδομές εκείνες που θα επέτρεπαν στην Περιφέρεια να προσελκύσει τουρισμό υψηλότερης ποιότητας, καθώς τα κέρδη που αποφέρει η μορφή αυτή τουρισμού είναι πολύ μεγαλύτερα.

Για τους λόγους που παρατέθηκαν παραπάνω, θεωρούμε ότι η τουριστική προβολή της Περιφέρειας Ηπείρου θα πρέπει να στοχεύει στην προβολή συγκεκριμένων τμημάτων εναλλακτικού κυρίως τουρισμού. Οι μορφές εναλλακτικού τουρισμού επιλέχθηκαν

και με γνώμονα την επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου της περιοχής.

4.17.7 ΔΙΑΦΗΜΙΣΤΙΚΗ ΠΡΟΒΟΛΗ

Οι υπευθυνοι τουριστικής προβολής του Ν. Ιωαννίνων σε νομαρχιακό επίπεδο έχουν κάνει μέχρι τώρα τις εξής δράσεις για την τουριστική προβολή του νομού τους:

- Δημιουργία ταινίας ντοκυμαντέρ του Ν. Ιωαννίνων με θέμα την τουριστική προβολή
- Δημιουργία 3 διαφημιστικών ταινιών του Ν. Ιωαννίνων.
- Δημιουργία ιστοσελίδας στο Internet με θέμα τον τουρισμό στον Ν. Ιωαννίνων.
- Έκδοση φυλλαδίων με θέμα τον οικοτουρισμό.
- Έκδοση γενικού χάρτη του Ν. Ιωαννίνων
- Έκδοση διαφόρων διαφημιστικών poster, αφισών και χάρτη πολιτιστικών διαδρομών.

Επίσης μετείχαν στις εξής εκθέσεις: Πανόραμα (Φιλοξενία-Ελλάδα), Κύπρος, Αγγλία, Μιλάνο, Σαλτσμπουργκ, Ουτρέχτη, Άμστερνταμ, Φρανκφούρτη.

Στις ελληνικές εκθέσεις πολλές φορές υπάρχει παρουσίαση τοπικών προϊόντων και κάποιων cd με παραδοσιακή μουσική. Επίσης γίνεται και μια προβολή βιντεοταινίας της περιοχής. Στους καλούς πελάτες διανέμεται ένα πλήρες πακέτο τουριστικών φυλλαδίων που εκδίδεται από την νομαρχία μέσα σε φάκελο, ενώ στον απλό κόσμο δίνεται μόνο ένα ενημερωτικό φυλλάδιο.

Η Νομαρχιακή Επιτροπή Τουριστικής Προβολής Ν. Ιωαννίνων λειτούργησε για πρώτη φορά το έτος 2000. Η λειτουργία της ήταν απαραίτητη για την υλοποίηση ενός ολοκληρωμένου προγράμματος τουριστικής προβολής της περιοχής, αφού ως τότε η διαφήμιση του νομού υπήρξε μικρή και περιοριζόταν σε μεμονωμένες ενέργειες, όπως η έκδοση χαρτών, αφισών και φυλλαδίων και η συμμετοχή (κυρίως της Ν.Α.Ι.) σε τουριστικές εκθέσεις.

Τα προγράμματα της τουριστικής προβολής περιελάμβαναν τις παρακάτω ενέργειες:

- Έκδοση βιβλίων και τουριστικών εντύπων
- Συμμετοχή σε τουριστικές εκθέσεις στην Ελλάδα και το εξωτερικό
- Διαφημιστικές καταχωρήσεις σε περιοδικά, εφημερίδες και τουριστικούς οδηγούς
- Προγράμματα φιλοξενίας δημοσιογράφων και τουριστικών πρακτόρων
- Παραγωγή και προμήθεια οπτικοακουστικών μέσων

- Διάφορες άλλες ενέργειες που συμβάλλουν στην προβολή του τουριστικού προϊόντος του νομού και τη δημιουργία συνθηκών ανάπτυξης του τουριστικού τομέα.

4.17.8 ΑΣΤΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ

Για την αξιοποίηση των αστικού κέντρου στην αναπτυξιακή διαδικασία, απαιτείται ο προσδιορισμός του αναπτυξιακού ρόλου των αστικών κέντρων, η ενίσχυση των επιχειρηματικών και αναπτυξιακών υποδομών τους, καθώς και η ενίσχυση των αστικών υπερδομών και υποδομών. Επίσης πρέπει να αναδειχθούν και να ενισχυθούν οι “Προωθητικές Δραστηριότητες” που δημιουργούν σημαντική αναπτυξιακή δυναμική στην πόλη, προσελκύουν και συντηρούν συμπληρωματικές δραστηριότητες και αναβαθμίζουν το αναπτυξιακό περιβάλλον.

ΠΙΝΑΚΑΣ 4.7.18 :ΑΣΤΙΚΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ

ΑΣΤΙΚΑ ΚΕΝΤΡΑ	ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟΣ ΡΟΛΟΣ	ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΕΣ & ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΕΣ ΥΠΟΔΟΜΕΣ	ΠΡΟΩΘΗΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ
ΙΩΑΝΝΙΝΑ	Περιφερειακός-Διακρατικός Πόλος Ανάπτυξης, Βαλκανικό Κέντρο, Διοικητικό & Πολιτιστικό Κέντρο	Αεροδρόμιο, Εγνατία Οδός, «Δυτικός Αξονας», Βιομηχανική Περιοχή	Ανώτατη εκπαίδευση, Τεχνολογική Έρευνα και Ανάπτυξη. Τριτογενής Τομέας, εμπόριο-μεταφορές. Βιομηχανία-βιοτεχνία, Υπηρεσίες Υγείας, Πολιτισμός, Ειδικές μορφές Τουρισμού

4.17.9 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Τα Ιωάννινα είναι το διοικητικό κέντρο της Περιφέρειας. Με τα τρία μεγάλα αναπτυξιακά έργα(που αναφέρονται παραπάνω) που έχουν προγραμματιστεί και προωθείται η υλοποίησή τους (Εγνατία οδός, το λιμάνι της Ηγουμενίτσας και η σύνδεση Πρέβεζας – Ακτίου), προβλέπεται να δημιουργηθούν νέοι πόλοι ανάπτυξης και να ενεργοποιηθούν οι αναπτυξιακές δυναμικές, ορισμένες από τις οποίες βρίσκονται σε λανθάνουσα κατάσταση.

Μετά από την υλοποίηση όλων των παραπάνω έργων θα δημιουργηθεί ένα «αναπτυξιακό τρίγωνο», οριζόμενο από τα τρία αστικά κέντρα Ηγουμενίτσα – Ιωάννινα – Πρέβεζα, τα οποία θα λειτουργήσουν πλέον ως πρωτεύον δίκτυο πόλεων διαπεριφερειακής εμβέλειας, με έμφαση στις παραγωγικές δραστηριότητες του τριτογενή τομέα και ειδικότερα στον τουρισμό, τις μεταφορές και το εμπόριο. Γενικά ο Νομός Ιωαννίνων στο σύνολό του προσφέρει εντυπωσιακές δυνατότητες τόσο για περαιτέρω τουριστική ανάπτυξη, όσο και για μια καλύτερη εκμετάλλευση του ήδη υπάρχοντος δυναμικού του.

Περιοχές όπως η πόλη των Ιωαννίνων, το Μέτσοβο, η Κόνιτσα, το Ζαγόρι, όλες μαζί στα πλαίσια ενός ολοκληρωμένου τουριστικού προγράμματος με κέντρο την πόλη των Ιωαννίνων, θα μπορούσαν κάλλιστα να αποτελέσουν μοχλό όχι μόνο τουριστικής, αλλά και γενικότερα οικονομικής ανάπτυξης ολόκληρου του Νομού.

Εκατοντάδες περιοχές εντός και κυρίως εκτός της Ελλάδος εκμεταλλεζόμενες με σωστούς τρόπους το σαφώς υποδεέστερο δυναμικό τους, έχουν γνωρίσει πρωτοφανή επίπεδα οικονομικής άνθησης.

Στην περιοχή μπορεί επίσης να αναπτυχθεί και ο συνεδριακός τουρισμός σε συνδιασμό με τις εκδηλώσεις του Πνευματικού Κέντρου που υπάρχει στην πόλη των Ιωαννίνων.

Το Πνευματικό Κέντρο θεωρείται ένα παό τα πιο οργανωμένα και περιλαμβάνει το Ωδείο των Ιωαννίνων, συμφωνική ορχήστρα, τμήμα παραδοσιακών χορών κ.α. Διοργανώνει διάφορες ακδηλώσεις στην πόλη, όσο και στο εξωτερικό, όπου υπάρχει επαφή με manager εξωτερικού. Στην πόλη υπάρχει έντονη πολιτιστική δραστηριότητα, αλλά ο τρόπος διαχείρισής της δεν της επιτρέπει να γίνει ευρύτερα γνωστή.επομένως και αυτός θεωρείται ένας τομέας υπό ανάπτυξη.

Τα έργα που βρίσκονται σε εξέλιξη και αφορούν κύρια την βελτίωση της υποδομής ειδικών μορφών τουρισμού (συντήρηση και σήμανση πέτρινων γεφυριών,

μοναστηριών κ.λ.π.) δίνουν το έναυσμα στην ιδιωτική πρωτοβουλίαγια ενασχόληση με ειδικές δραστηριότητες στον τουρισμό.

Ο Νομός Ιωαννίνων έχει μεγάλες δυνατότητες ανάπτυξης γιατί διαθέτει πλήθος εναλλαγών στο τουριστικό προϊόν της, το οποίο με τις ιδιομορφίες του και τις κοντινές αποστάσεις επιτρέπει την ανάπτυξη πολλών εναλλακτικών-ειδικών μορφών τουρισμού.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ- ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

5. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ – ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Ο Αγροτουρισμός δεν είναι παρά μια ήπια μορφή τουρισμού και ανάπτυξης της υπαίθρου. Είναι ουσιαστικά μια αναπτυξιακή διαδικασία, μια μορφή τουρισμού που δεν επεμβαίνει στο περιβάλλον, δεν το αλλοιώνει και που μπορεί να αναπτυχθεί σε αγροτικές περιοχές από τους ανθρώπους που ασχολούνται με τη γεωργία.

Η νέα αυτή μορφή αναψυχής προσφέρει στον τουρίστα τη δυνατότητα να ζήσει για ένα μικρό διάστημα ήρεμα, μέσα στη φύση, κοντά στον αγρότη και τις ασχολίες του και να ξεφύγει από το γνωστό πλαίσιο του ανεπτυγμένου τουρισμού. Επιπλέον αυτή η αναπτυξιακή πρόταση επιτρέπει τη συνέχιση της παραγωγής παραδοσιακών προϊόντων που πιθανώς να είχαν εκλείψει, διατηρεί ή αναβιώνει τέχνες που διαφορετικά θα είχαν «πεθάνει», συντηρεί τις μνήμες, με την αναβίωση εθίμων και παραδοσιακών εκδηλώσεων φίνεται κανάλι επικοινωνίας των απομονωμένων περιοχών και δίνει προοπτικές στους νέους της περιφέρειας.

Πιο αναλυτικά ο Αγροτουρισμός επιτυγχάνει:

- Τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας και κατά συνέπεια συγκράτηση του πληθυσμού στην ύπαιθρο. Οι θέσεις αυτές είναι καθοριστικές για τις ευαίσθητες, από άποψη εργασίας, κοινωνικές ομάδες των νέων και των γυναικών.
- Τη δημιουργία υποδομών ήπιας κλίμακας, οι οποίες εναρμονίζονται με το φυσικό περιβάλλον και συμβάλλουν στην άνοδο του βιοτικού επιπέδου των μόνιμων κατοίκων.
- Τη προώθηση των γεωργικών παραδοσιακών προϊόντων στην αγορά και η αύξηση των εσόδων των ατόμων που ασχολούνται με το γεωργικό τομέα.

Μερικά ακόμη από τα **πλεονεκτήματα** που προσφέρει ο Αγροτουρισμός στη βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων των αγροτικών περιοχών, είναι τα εξής:

- Είναι μια τουριστική δραστηριότητα που δεν δρά ανταγωνιστικά προς τους φυσικούς πόρους. Αντίθετα, συμβάλλει στην ευαισθητοποίηση τόσο των μόνιμων κατοίκων όσο και των επισκεπτών στην προστασία του φυσικού περιβάλλοντος και της πολιτιστικής κληρονομιάς.
- Ο Αγροτουρισμός, ως δραστηριότητα, αναπτύσσεται όλες τις εποχές του χρόνου, αμβλύνοντας έτσι το πρόβλημα της τουριστικής εποχικότητας, που

ως γνωστόν, αποτελεί ένα από τα σημαντικότερα προβλήματα του ελληνικού τουρισμού.

- Επιπλέον οι γεωργοί διαθέτουν τα προϊόντα τους στους επισκέπτες. Έτσι οι επισκέπτες μπορούν να γευθούν ντόπια γεωργικά και κτηνοτροφικά προϊόντα.

Με τον αγροτουρισμό επιδιώκεται η διαφύλαξη, η προβολή και η αξιοποίηση της πολιτιστικής μας κληρονομιάς. Ο αγροτικός κόσμος είναι κυτίδα της ελληνικής παράδοσης και μαζί με την όμορφη φύση αποτελούν την φυσιογνωμία της Ελληνικής υπαίθρου.

Ο Αγροτουρισμός έχει κάποιες βασικές **επιδιώξεις** που θέλει να **πετύχει**, αυτές είναι :

- + Να στηρίζει , να ενισχύσει και να διαδώσει την αγροτουριστική ιδέα.
- + Να ευαισθητοποιήσει την κοινή γνώμη για τη σημασία και το ρόλο του αγροτουρισμού ως μοντέλου τοπικής και περιφερειακής ανάπτυξης.
- + Να προβάλλει και να προωθήσει υψηλής ποιότητας αγροτουριστικές υπηρεσίες και αυθεντικά αγροβιοτεχνικά προϊόντα.
- + Να γίνει ανάδειξη των παραδοσιακών και πολιτισμικών χαρακτηρισμών στην ύπαιθρο.
- + Να ενθαρρύνει την ανάπτυξη ήπιων μορφών τουρισμού, αγροτουρισμού και πολιτιστικού τουρισμού στην ελληνική ύπαιθρο.
- + Να προβάλλει, να προωθήσει τα ελληνικά αυθεντικά, και ποιοτικά αγροτικά προϊόντα και να τα διασυνδέσει με τις ήπιες μορφές τουρισμού, αγροτουρισμού – οικοτουρισμού.

Όπως προβλέπεται ο αγροτουρισμός θα είναι μια από τις κυρίαρχες μορφές τουριστικής δραστηριότητας για τα επόμενα χρόνια, αφού ήδη έχει διαπιστωθεί μια μεταστροφή του προτύπου διακοπών του μέσου Ευρωπαίου από το μεγάλο ξενοδοχείο στο αγροτουριστικό κατάλυμα, όπου θα δέχεται φιλοξενία και όχι τα «πλαστικά χαμόγελα» των εργαζομένων σ' αυτά.

Στη χώρα μας, ο Αγροτουρισμός είναι ένας τομέας που θα μπορούσε να αναπτυχθεί σημαντικά και να συμβάλλει στην περιφερειακή ανάπτυξη και στην άνοδο του οικονομικού επιπέδου πολλών μειονεκτικών περιοχών.

Δυστυχώς όμως, αν και υπάρχουν Κοινοτικές ενισχύσεις για τη δραστηριότητα αυτή, το ενδιαφέρον του αγροτικού κόσμου για τον Αγροτουρισμό παραμένει ακόμη περιορισμένο, με κάποια όμως σημαντική τάση αύξησης, αν κρίνει κανείς από την πορεία εφαρμογής των διαφόρων αναπτυξιακών προγραμμάτων.

Οι λόγοι που ο Αγροτουρισμός στη χώρα μας παραμένει ακόμη σε **νηπιακό στάδιο** είναι πολλοί:

- Η ανεπαρκής ενημέρωση του αγροτικού κόσμου.
- Έλλειψη τουριστικής υποδομής στις περισσότερες περιοχές.
- Η αδυναμία της πολιτείας να δημιουργήσει και να προβάλλει πρότυπες εκμεταλλεύσεις αγροτουρισμού.
- Ο πιο βασικός λόγος όμως φαίνεται να είναι η ατολμία και η αδυναμία, γιατί όχι, της Ελληνίδας αγρότισσας – υπάρχουν βεβαίως και οι εξαιρέσεις – να αναλάβει το βάρος της ανάπτυξης αυτού του τομέα, ο οποίος μπορεί να στηριχθεί μόνο στις γυναίκες.

Η πολιτεία, που δείχνει να επιμένει στην ανάπτυξη του αγροτουρισμού, πρέπει να βρεί τρόπους να ξεπεραστούν τα εμπόδια που αποθαρρύνουν τον αγροτικό κόσμο να στραφεί και σ' αυτήν τη δραστηριότητα.

Για να πετύχει ο Αγροτουρισμός τους στόχους του και γενικότερα να αναπτυχθεί, θα πρέπει να υπάρχουν κάποια μέτρα και να γίνουν και κάποιες ενέργειες, όπως είναι:

- ❖ Η παρακολούθηση και ενθάρρυνση της προσαρμογής της χώρας μας στις βασικές αρχές για τη βιώσιμη ανάπτυξη όπως διατυπώθηκαν αυτές στην Παγκόσμια Συνδιάσκεψη για το περιβάλλον και την ανάπτυξη, καθώς και στις πολιτικές της Ευρωπαϊκής Ένωσης όπως διατυπώθηκαν στο Πρόγραμμα Δράσης για το περιβάλλον με τίτλο «προς την Αειφορία».
- ❖ Η συνεργασία με τους αρμόδιους φορείς, δημοσίου και ιδιωτικού δικαίου, τόσο σε κεντρικό, όσο και σε επίπεδα Περιφερειακής, Νομαρχιακής και Τοπικής Αυτοδιοίκησης, οι οποίες ενδιαφέρονται για την προώθηση των ήπιων μορφών τουρισμού – Αγροτουρισμού και εν γένει αναψυχής με σεβασμό στην προστασία του περιβάλλοντος.
- ❖ Η συνεργασία με διεθνείς και εθνικές αγροτουριστικές / περιβαλλοντικές οργανώσεις και Διεθνή Αγροτουριστικά Δίκτυα.
- ❖ Η ενθάρρυνση της δικτύωσης αγροτουριστικών επιχειρήσεων ώστε να παράγεται τοπικό, βιώσιμο και ολοκληρωμένο, ήπιας μορφής τουριστικό προϊόν.
- ❖ Η παρακολούθηση και επισήμανση προς τους αρμόδιους φορείς των περιβαλλοντικών προβλημάτων, τα οποία οφείλονται στην άναρχη ανάπτυξη καθώς

και η επισήμανση των προβλημάτων τα οποία λειτουργούν ως αντικίνητρα για την ανάπτυξη του τουρισμού.

Μόνο έτσι ο Αγροτουρισμός θα μπορέσει να «περάσει» από την πειραματική φάση που βρίσκεται μέχρι σήμερα, στη φάση ενός συστηματικά οργανωμένου σχήματος και σχεδιασμού για να δώσει τη δική του απάντηση στις προσπάθειες ανάπτυξης της ελληνικής περιφέρειας.

Ύστερα μάλιστα από τις εκτιμήσεις των ειδικών ότι η μορφή αυτή διακοπών θα επικρατήσει τα επόμενα στην Ευρώπη, λόγω κυρίως της ανάγκης του ανθρώπου να βρεθεί πιο κοντά στο φυσικό περιβάλλον και να αναπτύξει σχέσεις πιο ανθρώπινες και ζεστές, ο τομέας του αγροτουρισμού είναι ανάγκη να προσεχθεί περισσότερο στη χώρα μας και να επιταχυνθούν οι διαδικασίες για την υλοποίηση συγκεκριμένων προγραμμάτων ανάπτυξης τους.

Γιατί, η ανάπτυξη του αγροτουρισμού μπορεί να έχει πολύπλευρη συμβολή στη βελτίωση του βιοτικού επιπέδου στην περιφέρεια, μέσω της δημιουργίας της απαραίτητης τουριστικής υποδομής.

Επίλογος

Η οικονομική ανάπτυξη της εποχής μας, έχει κατορθώσει να περάσει την λογική ότι: όλα και οτιδήποτε μας προκαλεί το ενδιαφέρον, μπορούν να γίνουν αντικείμενο εκμετάλλευσης. Όλες οι δραστηριότητες των ανθρώπων μπορούν να ενταχθούν στα πλαίσια κάποιας μορφής αξιοποίησης με απώτερο στόχο την αποκομιδή «κέρδους».

Με βάση τη παραπάνω εργασία, παρατηρούμε ότι από την λογική αυτή δεν ξεφεύγει και ο κλάδος του Αγροτουρισμού.

Δεν είμαστε υπέρμαχοι της εμπορευματοποίησης των πάντων και δεν πρέπει να γίνονται όλα αντικείμενα στυγνής εκμετάλλευσης αλλά μια ισόρροπη και «ζυγισμένη» αξιοποίησή τους είναι προς το συμφέρον όλων.

Έχοντας υπόψην μας μαι φράση του καθηγητή της Στρατηγικής της Ανάπτυξης κ. Λεωνίδα Παπακωνσταντινίδη που γράφει στο βιβλίο του «Ευαισθητοποιημένη Κοινωνία» τελειώνουμε την εργασία μας.

- «Κάθε τόπος διαθέτει την μοναδικότητά του, την ταυτότητά του
- Κάθε τόπος είναι ικανός να πετύχει την ανάπτυξη με τις ίδιες του τις δυνάμεις
- Κάθε τοπική κοινωνία διαθέτει το «ένστικτό» της αναπτυξιακής προοπτικής του.»

- **Αγροτουρισμός: Σταθμός στο δρόμο για την Τοπική Ανάπτυξη**
Λ. Παπακωνσταντινίδης
- **Αγροτουριστικές Επιχειρήσεις 2^{ος} Κύκλος**
Τομέας Γεωπονίας τροφίμων και περιβάλλοντος
- **ΕΥΡΥΤΑΝΙΑ: Έκδοση Ελλάδα των Διακοπών Α.Ε**
Γιώργος Καραχρήστος
- **Τουρισμός: Οικονομικές Προσεγγίσεις β' Έκδοση**
Στέλιος Βαρβαρέσος Εκδόσεις Προπομπός
- **Τουρισμός: Έννοιες, Μεγέθη, Δομές (η ελληνική πραγματικότητα)**
β' Έκδοση
Στέλιος Βαρβαρέσος Εκδόσεις Προπομπός
- **Τουρισμός και Ανάπτυξη**
Νίκος Ηγουμενάκης Interbooks
- **Εναλλακτικές Μορφές Τουρισμού**
Μανώλης Κων. Σφακιανάκης Εκδόσεις «ΕΛΛΗΝ»

- **ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ (Οικονομική Πολιτική και Ανάλυση
των Βασικών Μεγεθών)**
Γεώργιος Μ. Κορρες **Εκδόσεις Αθ. Σταμούλης**

- **ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ - INTERNET**